

J U R Y R A P P O R T

Wijers
eo wijers-stichting

ideeën prijsvraag
**stad en land op de
helling** ruimtelijk ontwerpen voor 'n stukje Europa

1

Stad en land op de helling

J U R Y R A P P O R T

ideeën prijsvraag

stad en land op de
helling ruimtelijk ontwerpen voor 'n stukje Europa

Auteursrecht voorbehouden

© S D U uitgeverij, *s-Gravenhage 1989

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this publication may be reproduced stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

ISBN 9012 0621 79

De Eo Wijersstichting werd in 1985 opgericht in Den Haag ter bevordering van het ruimtelijk ontwerpen op bovenlokaal schaalniveau. Daarbij heeft de stichting als doel het stimuleren van de visievorming op mogelijke ruimtelijke ontwikkelingen in Nederland op langere termijn. Ze wil vooral jonge vakgenoten kansen geven om ideeën los van concrete opdrachten te presenteren.

De stichting werd ook opgericht ter nagedachtenis aan Eo Wijers, tot aan zijn dood in 1982 directeur Ruimtelijke Planvorming bij de Rijksplannologische Dienst.

Prof. ir Leonard Wijers was een belangrijk inspirator van het ruimtelijke ontwerpen op het bovenlokale schaalniveau. In een tijd dat veel ontwerpers verstrikt leken te raken in de bestuurlijke en juridische complexiteit van de ruimtelijke ordening, pleitte hij voor de kwaliteit van de vorm: 'de lange strakke boog' van een dijk, of het bijzondere gebouw juist op de overgang van het ene plein naar het andere. Naast het maken van een goede inrichting, naast het zo eerlijk mogelijk verdelen van de ruimte, moet er ook vorm aan die ruimte gegeven worden, aldus Eo Wijers in het voorjaar van 1982.

„Er moeten weer kaarten en schema's getekend worden om de mensen het totaalbeeld voor te houden, waar we naar toe willen. Schema's die gemakkelijk in het geheugen liggen en die de werkelijkheid best wat mogen vertekenen. Kaarten van groenstructuren waaruit de potentiële mogelijkheden blijken. Kaarten die niet alleen gebaseerd zijn op inventarisatie, maar waarin ook aan stad en land vorm is gegeven, zodat het geheel het schematische patroon kan gaan benaderen. (..) De ruimtelijke ordening is begonnen met juristen en architecten. Het lijkt erop dat nu de politiek aan het vormgeven is geslagen. Wij moeten als vormgevers niet achterblijven en te laat komen"

The Eo Wijers Foundation was set up in 1985 in memory of Eo Wijers, who until his death in 1982 was a Director at the National Physical Planning Agency.

Ir. Leonard Wijers was above all the inspiration behind spatial planning and design at the sub-regional and regional level. In a period when many planners seemed to be suffocated by the administrative and legal complexities of spatial planning, he advocated quality and form: 'the long, regular sweep of a dyke, or an outstanding building located precisely at the junction of one square with another.

In addition to an adequate detailed planning and an as fair as possible allocation of space, this space must also be given form, according to Eo Wijers in the spring of 1982.

"Maps and diagrams must again be used to present the total picture to people of where they want to go. Diagrams which are easily committed to memory and which may distort reality to some degree. Maps of green structures in which the potentials are apparent. Maps which are not only based upon information, but in which town and country is given shape and form so that the whole has a schematic pattern. (...) Spatial planning began with lawyers and architects. It seems that politics is now more concerned with form. We must, as designers, not lag behind or arrive too late."

voorwoord

preface
preface
vorwort

Wonen in een parklandschap op de randen van het Voerdal?

De stad Luik een fris ogend zaken- en distributiecentrum waar het goed werken is? Over een boulevard slenteren langs de Maas in de richting van Maastricht en genieten van een omgeving die nu, anno 1989, nog grauw en ontoegankelijk is?

Het Europa van de toekomst werpt zijn schaduwen vooruit. Ook in de ruimtelijke ordening. Grenzen vervagen, tussen naties maar eveneens tussen stad en ommeland. Het traditionele beeld verandert: stedelijke en landelijke functies mengen zich en overlappen elkaar. Er ontstaan stedelijke complexen die vragen om een nieuwe vorm.

In de ideeënprijsvraag 'Stad en land op de helling', uitgeschreven door de Eo Wijersstichting, wordt naar zo'n nieuwe vorm voor stedelijke landschappen gezocht. De deelnemers geven een visie en een ruimtelijk ontwerp voor een deel van de zogeheten 'Euregio Maas-Rijn', de drielandenregio met steden als Luik, Hasselt, Aken, Heerlen en Maastricht. Dit rapport geeft het juryoordeel en een beschouwing over de 23 werkstukken die zijn ingezonden.

De toekomst van stad en land in een stukje Europa. Inspirerende, kleurrijke, sympathieke en kritische ideeën voor een nieuwe ruimtelijke orde.

Living in a park landscape on the edges of the Voer valley? The city of Liege, a clean business and distribution centre where it is pleasant to work? Sauntering down a boulevard along the Maas towards Maastricht and enjoying the surroundings which are now, in 1989, still drab and inaccessible?

The Europe of the future casts its shadows forward. In spatial planning too. Frontiers disappear, between nations but equally between town and country. The traditional picture of clearly demarcated urban and rural entities is fading. Regions are cooperating. New urban complexes are coming into existence which require a new form.

In the open competition 'Town and Country on the slope', organised by the Eo Wijers Foundation, a new form of urban landscape is sought. The entrants each give a vision of spatial planning for part of the so-called 'Euregio Maas-Rhine', a region of three nations containing cities such as Liege, Hasselt, Aachen, Heerlen and Maastricht.

This report presents the opinion of the jury and a consideration of the 23 plans submitted.

The future of town and country in a piece of Europe. Inspiring, colourful, congenial and critical ideas for a new spatial order.

Vivre dans un paysage qui évoque un pays aux bords de la vallée du Voer?

La rille de Liège transformée en un centre de commerce et de distribution idéal pour y travailler? Flâner sur un boulevard le long de la Meuse en direction de Maastricht en se complaisant à regarder un paysage qui, de nos jours, est toujours morne et inaccessible?

L'Europe de demain se fait sentir déjà aujourd'hui dans de nombreux domaines, dont celui de l'aménagement du territoire.

Les frontières des nations écoulées, comme celles de la ville et de ses alentours.

L'image traditionnelle s'efface : les fonctions urbaines et rurales se mêlent et chevauchent. Des complexes urbains demandant un nouvel aménagement du territoire, voient le jour.

Le concours "Ville et pays au centre du débat", organisé par la Fondation Eo Wijers, appelle à apporter des idées pour une nouvelle structuration des paysages urbains.

Les participants témoignent de leur vision dans un projet qui porte sur l'aménagement du territoire d'une partie de la région dite "Euregio Meuse-Rhin", région limitrophe de trois pays abritant des villes telles Liège, Hasselt, Aix-la-Chapelle, Heerlen et Maastricht.

Ce rapport reflète le jugement du jury et comprend un bref exposé sur les projets présentés.

L'avenir de la ville et de la campagne dans une partie de l'Europe: des idées inspiratrices, colorées, sympathiques et critiques en faveur d'un nouvel aménagement du territoire.

Wohnen in einer Parklandschaft auf den Hängen im Voertal?

Die Stadt Lüttich als ästhetisch gelungenes Geschäft- und Handelszentrum, in dem sich gut arbeiten lässt? Ober einen Boulevard an der Maas entlang Richtung Maastricht schlendern und die Umgebung genießen, die jetzt - anno 1989 - noch grau und verstaubt ist?

Das Europa der Zukunft wirft seine Schatten voraus. Grenzen verschwinden, nicht nur zwischen Nationen, sondern auch zwischen der Stadt und ihrem Umland.

Das traditionelle Bild von scharf voneinander abgehobenen städtischen und ländlichen Einheiten verwischt sich immer mehr. Die einzelnen Regionen arbeiten immer mehr zusammen. Es entstehen städtische Komplexe, die einer neuen Form bedürfen.

In dem von der Eo Wijers-Stiftung ausgeschriebenen Ideenwettbewerb "Stadt und Land auf die Helling" wird nach einer neuen Form für Stadtlandschaften gesucht. Sie Teilnehmer formulieren ihre Sicht und ihre Raumordnungsideen für einen Teil der sogenannten "Euregio Maas-Rhein", der Drei-Länder-Region, in der u.a. die Städte wie Lüttich, Hasselt, Aachen, Heerlen und Maastricht liegen.

Dieser Bericht enthält neben dem Urteil der Jury Betrachtungen über die 23 eingesandten Beiträge.

Die Zukunft von Stadt und Land in einem Teilgebiet Europas. Inspirierende, farbige, sympathische und kritische Ideen für neue Akzente im Bereich der Raumordnung.

inhoudsopgave

table of contents

eo wijersstichting 5
eo wijers foundation

voorwoord 6
preface/préface/vorwort

inhoudsopgave 8
table of contents

inleiding 10

summary/résumé /zusammenfassung 16

winnende inzendingen 20
winning entries

bijzondere vermeldingen 34
special mentions

overige inzendingen 40
other entries

de opdracht 58

colofon 60

inleiding

Inleiding

Op de jurybijeenkomsten van deze tweede ideeënprijsvraag van de Eo Wijersstichting viel natuurlijk nog af en toe de naam van het werkstuk dat de vorige prijsvraag won en landelijk zo sterk de aandacht trok. 'Ooievaar', het plan dat in het Nederlandse rivierenland weer een plaats zag voor 'oobossen' en voor de vogel die er ooit als vanzelfsprekend huisde; het plan dat de landbouw als vormgevende factor het landschap van de komgebieden liet bepalen, en de natuur het landschap van de uiterwaarden.

De wervingskracht van een ontwerp voor een flink stuk Nederlands grondgebied bleek groot. Ineens was de toekomst van het rivierenland een onderwerp van gesprek. De ontwerpers van 'Ooievaar' reisden stad en land af om hun ideeën verder toe te lichten, en vele bestuurders raakten enthousiast.

Inmiddels, drie jaar na die prijsvraag 'Nederland Rivierenland' worden op sommige plaatsen de eerste proefgebieden voor 'Ooievaar' gerealiseerd. De overtuigingskracht van een helder en haalbaar ontwerp.

'Stad en land op de helling' is de tweede prijsvraag die de Eo Wijersstichting heeft uitgeschreven om het ruimtelijk ontwerpen op het bovenlokale schaalniveau te bevorderen. Nadrukkelijker dan in de eerste, stelt de stichting in deze prijsvraag de stedelijke problematiek aan de orde. Het prijsvraaggebied is dan ook gesitueerd in de zogenaamde 'Euregio Maas-Rijn': de stedelijke gebieden van Luik, Maastricht, Hasselt-Genk en Heerlen-Aken en het tussenliggende en omringende landelijke gebied.

Juist in dit gebied, waar de aanwezigheid van de verschillende landsgrenzen tot op heden de ruimtelijke ontwikkeling belemmert, kan met het perspectief van de vervagende grenzen na 1992 het proces van vervlechting van landelijke en stedelijke functies in een stroomversnelling raken.

De opgave van 'Stad en land op de helling' is, kortweg, het ontwikkelen van een visie op het thema 'vormgeving en functioneren van grote stedelijk/landelijke complexen' en het vertalen van die visie in een ruimtelijke ontwikkelingsschets voor het gebied.

Daarbij dient de oplossing ook nog eens wervende kwaliteiten te bezitten, de verbeelding te prikkelen en bovendien een zekere realiteitswaarde te bevatten.

De inzenders moesten een ontwikkelingsschets en enkele uitwerkingen maken op twee bladen van 90 bij 135 centimeter, een toelichting op maximaal 10 A-viertjes en een samenvatting op het formaat 30 bij 30 centimeter. De prijsvraag was bedoeld voor iedereen die actief is op het brede terrein van de ruimtelijke ordening. Met name studerende en pas afgestudeerden werden uitgenodigd mee te doen. Voor hen waren speciale 'aanmoedigingsprijzen' beschikbaar.

Deelnemen kon slechts op persoonlijke titel.

De inschrijving opende op 8 september 1988 en sloot, met één maand verlenging, op 14 februari 1989. In totaal 23 werkstukken werden ingezonden.

De jury bestond uit de volgende personen: prof. ir M.J. Vroom, hoogleeraar landschapsarchitectuur Landbouwniversiteit Wageningen, tevens voorzitter van de jury; mr P. Meyer Viol, oud voorzitter Kamer van Koophandel en Fabrieken Maastricht; prof. dr F.J. Ormeling, hoogleraar kartografie Rijksuniversiteit Utrecht; ir L. Stolker-Nanninga, gedeputeerde

ruimtelijke ordening Zuid-Holland; en ir W. Wissing, stedenbouwkundige BNS.

De reserve-juryleden : ir M.C. van den Berg, landschapsarchitect Staring Centrum; en ir F.J. Zandvoort, stedenbouwkundige BNS, waren op gelijkwaardige wijze bij de beoordeling betrokken.

In een korte, intensieve en vooral spannende beoordelingsperiode van bijna een maand kwam de jury vier maal bijeen.

Na de eerste schifting bleven acht inzendingen over die kans maakten op een prijs. Drie andere werden in de wachtkamer geplaatst: voor hen restte mogelijk een 'bijzondere vermelding'.

Van de acht potentiële winnaars bleven uiteindelijk slechts twee 'over': een eerste en een tweede prijs.

Een tweetal werd doorgeschoven naar de categorie 'bijzondere vermeldingen', uiteindelijk bestaande uit drie werkstukken.

Voor de categorie 'aanmoedigingsprijzen' kwamen twaalf inzendingen in aanmerking. Eén daarvan prijkte al op de lijst van 'prijswinnaars', van de overigen werden nog twee aan de speciale categorie voor jonge ontwerpers toegevoegd.

Het beschikbare prijzenbedrag was in totaal 30.000 gulden.

De inzending onder het motto 'Toren van Babel' kreeg de eerste prijs, een bedrag van 15.000 gulden. Het is gemaakt door P. Bijvoet, M. Brinkhuijsen, R. Santema, W. Stenfert Kroese en J. Wiersma. Opvallend genoeg gaat het hier om jonge vakgenoten: allen zijn in 1988 afgestudeerd. De fraaie panelen bevatten rijke en wervende ideeën, de analyse van het probleem is overtuigend, evenals de brede en zeer integrale visie op de ruimtelijke ontwikkeling van het gebied.

De tweede prijs, een bedrag van 10.000 gulden, ging naar de inzending 'Planning Ohne Frontières' van W.H.A.M. Keijzers. In een consistente vormgeving van de panelen en een uitstekende toelichting presenteert deze inzending originele en aantrekkelijke ideeën.

De twee aanmoedigingsprijzen waren voor 'Joint Venture', een bedrag van 3.000 gulden, en 'Acclimat', 2.000 gulden.

'Joint Venture', gemaakt door R. van Biesbergen, H. der Nederlanden en R. Eweg, maakt indruk met een vooral ecologisch sterk onderbouwd plan dat ook stedelijk op principiële wijze overtuigende keuzes maakt.

'Acclimat', gemaakt door R. Beljaars, M. van de Bergh, C. Bovy, M. Koenen, M. Steenstraten en H. Ullenbroeck, is een vooral op planologisch niveau ideeënrijke inzending die zeer fraai is gepresenteerd.

In de categorie 'bijzondere vermeldingen' werden genoemd: 'Babel', gemaakt door ir J. Heeling, ir J.C.G.M. Krop, ir H.C. Bekkering en ir E. Luyten, vanwege de scherpzinnige aanpak en de zeer wervende presentatie; aan 'Het Land van Wonck', gemaakt door J. van Schooneveld, H. Oostveen en H. van der Marei, om de eigenzinnige en kritische vorm die op inspirerende wijze zowel het prijsvraaggebied als ook de prijsvraag zelf op de korrel neemt; en aan 'The Flight to the Future', de Russische inzending van V.E. Polyschuk en O.I. Schastlivthev, die zeker gezien de afstand tot het prijsvraaggebied een verdienstelijk en samenhangend ontwikkelingsplan levert.

Stad en land in de Euregio

Het thema van de prijsvraag 'Stad en land op de helling' is ingegeven door ontwikkelingen die zich in de dicht bevolkte streken van Europa voltrekken. Het traditionele beeld van stad en ommeland vervaagt steeds meer. Er vindt een ruimtelijke menging en overlap van stedelijke en landelijke functies plaats waardoor complexen ontstaan die namen krijgen als 'stedelijk netwerk' of 'nodale regio'. Deze gebieden roepen echter nog niet een duidelijk nieuw beeld op: ze hebben nog geen eigen ruimtelijke identiteit.

In het Europa van na 1992 worden dergelijke complexen belangrijke economische centra die elkaar beconcurreren. Van levensbelang is dan de aantrekkelijkheid als woon- en werkgebied en het goed functioneren van de ruimtelijke structuur.

In Nederland is de Randstad een goed voorbeeld van zo'n stedelijk netwerk dat zich internationaal inmiddels een zekere identiteit heeft weten te verwerven.

De 'Euregio Maas-Rijn' met de stedelijke gebieden van Luik, Maastricht, Aken, Heerlen, Hasselt en Genk, is zeker nog niet zover. Door de aanwezigheid van de landsgrenzen is het proces van vervlechting ernstig verstoord en het ontbreekt de regio dan ook aan een duidelijke ruimtelijke en functionele samenhang. Het perspectief van de vervagende grenzen na 1992 maakt de problematiek in dit gebied extra actueel. Het genoemde proces zal zich dan waarschijnlijk danig versnellen.

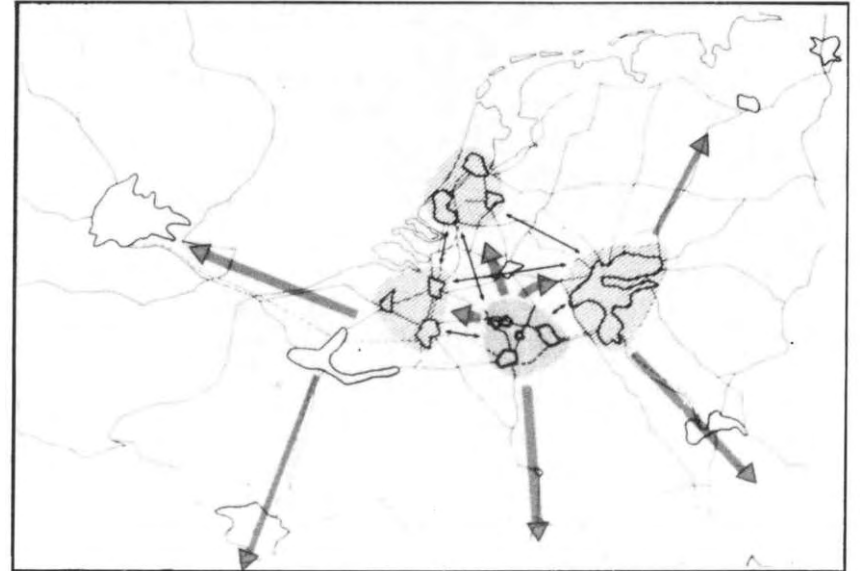
Het zoeken naar een functionele en ruimtelijke identiteit voor zo'n stedelijk complex kan niet los worden gezien van het karakter en de problematiek van het gebied zelf. De drie grote en oude steden Luik, Maastricht en Aken hebben ieder hun specifieke kwaliteiten die van belang zijn.

Maastricht wordt vaak een on-Hollandse stad genoemd vanwege het intensieve en bruisende stedelijk leven. De stad telt ongeveer 116.000 inwoners. Na een intensieve restauratie en vernieuwing van haar historische binnenstad geldt Maastricht als een hoogwaardig en attractief centrum van winkels en voorzieningen voor Zuid-Limburg en een deel van Belgisch Limburg. Een bijzondere boven-regionale functie heeft Maastricht als universiteitsstad, als beurs- en congresstad en als verkeersknooppunt.

Aken is met 248.000 inwoners de grootste stad van de regio. Het presenteert zich als 'Grossstadt' met een provinciale inborst. Aken heeft een bijzondere functie als 'Kurort' en toeristenstad in het 'Aachener Wald'. Meer dan de helft van de stad is in de Tweede Wereldoorlog verwoest. In het huidige beeld overheersen functionele elementen en zakelijke nieuwbouw. De werkloosheid ligt er belangrijk lager dan in Maastricht of Luik.

Luik wordt wel de meest Franse stad van België genoemd. Het goede leven en alternatieve chic gaan er hand in hand met dreigend verval en tanende glorie. Luik is een stad met een rijke historie, maar ze bevindt zich in een penibele financiële situatie.

Luik heeft een stadsbeeld dat door het verval en door de ontwikkeling van het autoverkeer verbrokkeld en chaotisch over komt. In de afgelopen tien jaar is de bevolking met 50.000 inwoners afgenomen tot 200.000. Als boven-regionaal handels- en industrie centrum maakt het

De ligging van de Euregio ('Acclimat')

deel uit van het sterk geïndustrialiseerde agglomeratiegebied rond Luik, dat met 400.000 inwoners één van de grootste van België is.

De kleine provincie stad Hasselt (65.000 inwoners) is een werkgelegenheidscentrum voor Belgisch-Limburg. Door goede autoweg- en spoorwegverbindingen en de ligging aan het Albertkanaal heeft de stad ook betekenis als verkeerscentrum.

Het landelijk gebied bestaat uit gevarieerde, aantrekkelijke en in ecologisch opzicht veelal waardevolle landschappen. Het gebied is grofweg onder te verdelen in vier, vooral door de geologie en het reliëf bepaalde, eenheden.

De sterk beboste Ardennen en het meer open Zuidlimburgse Heuvel-land zijn de hoogst gelegen en tevens meest geaccidenteerdste delen. Ze behoren tot het zogenaamde Ardennen-Rijns-massief: een glooiend gebied met plateaus, heuvelruggen en dalen dat van 500 meter boven N.A.P. in het zuidoosten afhelt tot 50 a 100 meter boven N.A.P. in het noordwesten. De riviertjes in dit gebied, zoals de Vesdre, de Berwinne, de Voer en de Geul, wateren in deze richting af op de Maas. Naast gebruiksvormen als bos- en landbouw is in het gebied ook de recreatie sterk ontwikkeld.

Het dal van de Maas hoort tot het zogenaamde Synclinorium van Namen en heeft een min of meer vlakke dalbodem die vrij breed is, bij Maastricht zelfs meerdere kilometers. Het dal vormt voor het verkeer een belangrijke noord-zuid verbinding.

Aan de noordwest zijde van het prijsvraaggebied bevindt zich het massief van Brabant met onder andere het Kempisch Plateau. Het relatief vlakke zandgebied wordt doorsneden door dalen van riviertjes en beken als de Jeker en de Demer. Op het sterk beboste Kempisch Plateau na, is het een relatief open gebied, voornamelijk in gebruik van de landbouw.

De noordoostflank van het gebied, tenslotte, maakt deel uit van de Centrale Slenk waartoe Aken en het voormalige, sterk verstedelijkte mijnstreekgebied van Heerlen en Kerkrade behoren.

Ecologische structuur: kerngebieden en verbindingen ('Toren van Babel')

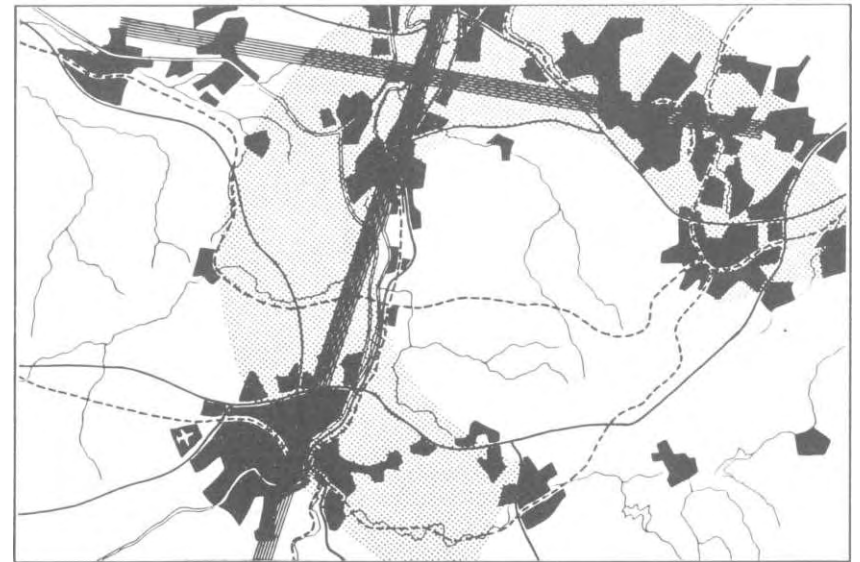
de vorm van twaalf realistische projecten; 'Limburg aan Zee' maakt een totaal nieuwe stad in het Plateau van Margraten. Een ander deel van deze selectieven kiest voor een thematische invalshoek. De ecologische komt nogal eens voor, zoals bij de inzending 'Aqua Ducens' die zich richt op de zorg voor schoon water. 'Ouverture 2015' past ook in deze groep maar kiest juist voor een sociaal economische benadering en richt zich sterk op de produktiestructuur in het gebied. De derde en grootste categorie inzenders levert echter min of meer integrale plannen. Vanuit een overkoepelende visie en het streven naar een zekere volledigheid benaderen deze inzenders het gebied en de problematiek als een geheel. Met een zogenaamde 'top-down' benadering maken ze een logische stap van de 1:100.000 schaal naar een deelgebied op het lagere schaalniveau. De prijswinnaars 'Toren van Babel', 'Planning Ohne Frontières', 'Joint Venture' en 'Acclimat' vallen binnen deze categorie.

Een aantal inzendingen stelt de mogelijkheden en de wenselijkheid van het maken van plannen op dit schaalniveau ter discussie. In een ironische, opiniërende bijdrage in de vorm van een krant vraagt de inzender van 'Het Land van Wonck' zich af op welke problematiek eigenlijk een antwoord moet komen: op die van de prijsvraaguitdagingen? De inwoners van Wonck lossen hun problemen immers zelf wel op!

Ook 'Babel' stelt zich kritisch op: „De samenleving is zo pluriform en de belangen zijn zo tegengesteld dat een gemeenschappelijke noemer politiek-bestuurlijk vaag wordt: van alles wat, zeker niet samenhangend en veelal strijdig met zichzelf”.

Zeker in de Euregio is volgens 'Babel' van de Nederlandse opvatting van een breed samenhangende ruimtelijke ordening niet veel meer te verwachten. Toch, zegt 'Babel', blijven de hoop en de droom aanwezig dat we „de wereld een beetje op orde kunnen houden”. Het is aan de ontwerpers om een wervende en meeslepende toekomst te verbeelden.

'Loei Singulari' heeft ook twijfels bij de haalbaarheid van planvorming in dit door grenzen getekende prijsvraaggebied. De inzending wil tegen-

Stedelijke structuur: hoefijzer en assen ('Planning Ohne Frontières')

wicht bieden aan de dominante 'top-down' benadering die Europese vraagstukken probeert op te lossen via centralistische en bureaucratische regelgeving. Om op Euregionaal niveau tot samenwerking te komen, kiest zij juist voor een realistische 'bottom-up' benadering door concrete, lokale projecten te formuleren. Een voorbeeld daarvan is een politiek bestuurlijk experiment in een 'dubbelstad' Kerkrade-Herzogenrath.

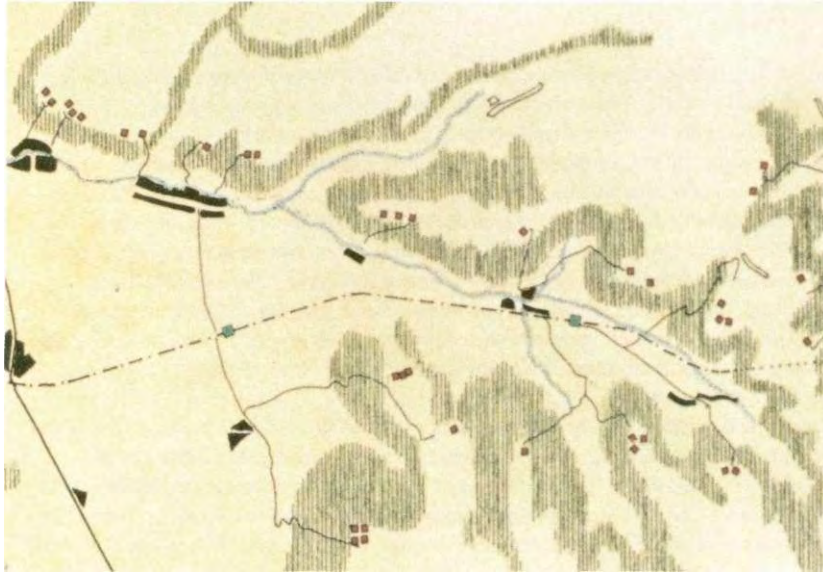
Opvallend veel inzendingen besteden aandacht aan de kwaliteit van het milieu. Ontwikkelingen in het gebied moeten passen binnen ecologische randvoorwaarden en zijn gericht op duurzaamheid. De term 'ecologische infrastructuur' is algemeen gebruikt. Toch komt die infrastructuur volgens de jury in weinig plannen volledig uit de verf. Een enkele inzender geeft een genuanceerde zonering van de helling en zoekt naar mogelijkheden om specifieke milieus als orchideeënrijke kalkgraslanden weer tot ontwikkeling te laten komen. Veelal blijft het echter bij aanleg van al dan niet verbindende bosstroken op hellingen en in dalen. In veel modellen is bijvoorbeeld de ecologische relatie tussen de Ardennen, het Heuvelland en de Kempen wel gesuggereerd maar in de uiteindelijke plannen vervolgens niet overtuigend uitgewerkt.

De sterk op de ecologie gestoelde prijswinnende inzending 'Joint Venture' uit zich over zo'n structuur duidelijk maar ook voorzichtig: het positieve effect van een ecologische infrastructuur mag niet overschat worden als de zogenaamde regulatiefunctie van de natuur niet wordt onderkend als belangrijkste randvoorwaarde.

Hoe dan ook, veel inzendingen kiezen voor een ecologische onderbouwing. De jury heeft slechts in een enkel plan een meer stedenbouwkundige invalshoek getroffen.

Een voorbeeld van een ontwerp met wel een stedenbouwkundige invalshoek is het prijswinnende 'Planning Ohne Frontières'. Het gaat uit van een stedelijk model in de vorm van een hoefijzer. Stedelijke ontwikkelingen zijn vooral naar buiten gericht, het groene middengebied blijft in dit model daarvan verschoond.

Het accent van stedelijke ontwikkelingen ligt in 'Planning Ohne Frontières'.

Suburbaan wonen op de dal rand ('Toren van Babel')

res' maar ook in veel andere inzendingen op de strook Luik-Maastricht. 'Planning Ohne Frontières' bouwt daar zelfs een compleet nieuwe stad. Slechts een enkele inzender ziet iets in een ontwikkeling van de zone Luik-Verviers-Aken.

Een antwoord op de vraag naar een vorm voor stedelijk/landelijke complexen wordt in veel inzendingen gezocht. Een aantal inzendingen doet poging de verhouding tussen stad en land opnieuw te definiëren via het onderscheid tussen hoogdynamische functies, met veel veranderingen op korte termijn en een snelle energieomloop, en laagdynamische met juist een langzame ontwikkeling en een trage energieomloop. Met dit onderscheid kan een soort van zonering worden gevonden van gebieden met verschillende dynamiek; een behoedzame zonering die het probleem van de tegenstelling tussen stad en land als het ware overstijgt. Een voorbeeld hiervan is 'Joint Venture', van is 'Joint Venture'.

De inzendingen die op de vraag naar een vorm voor de stedelijk/landelijke complexen het meest inspirerend reageren, kenmerken zich echter juist door een actief gebruik van het hele landschap en door een zekere durf met de taboes van de praktijk te breken. Inzendingen die nu eens wel op de randen van de plateaus durven te bouwen. De prijswinnende inzending 'Toren van Babel' suggereert dat zo'n nieuwe vorm van wonen een aantrekkelijk landschap op kan leveren.

'Toren van Babel' gaat daarbij uit van een integraal concept dat het gebied in drie landschapstypen verdeelt: een produktielandschap, een natuurlandschap en een parklandschap. De steden ondergaan min of meer in samenhang met deze driedeling een ruimtelijke en functionele differentiatie. Het parklandschap leent zich in de visie van 'Toren van Babel' goed voor een nieuw woonmilieu in de vorm van kleine eenheden van zo'n twintig tot zestig woningen op de rand van de plateaus van het Heuvelland, boven de dalen van de Geul en de Voer. Al kent de jury hierbij wel degelijk huiver - het bouwen op de rand dient vanuit ecolo-

gisch oogpunt met veel zorg te geschieden - toch ziet ook zij daarin perspectieven.

Het is opvallend dat de prijswinnaars 'Toren van Babel' en 'Planning Ohne Frontières' zo sterk verschillen in hun benadering en vormgeving van de stedelijk/landelijke complexen in de Euregio. Waar 'Toren van Babel' kiest voor het actief gebruik maken van de potenties van het hele landschap, kiest 'Planning Ohne Frontières' voor een meer terughoudende benadering met een enigszins traditioneel en beproefd verstedelijkingsmodel, compleet met bufferzones en een groen en open middegebied. Waar 'Toren van Babel' kiest voor verweving van stad en land in een parklandschap, houdt 'Planning Ohne Frontières' het op scheiding.

Binnen de jury leidde de confrontatie tussen beide oplossingen tot levendige discussies. Moet de zo omstreden verstedelijkingsvorm die suburbanisatie heet, weer serieus in de Nederlandse praktijk van ruimtelijke ordening worden opgenomen? Sommige juryleden wezen op voorbeelden uit het buitenland waar planningsloos voortwoekerende suburbane stedenbouw zeker niet tot een fraai beeld heeft geleid. Anderen meenden dat het idee van suburbanisatie binnen een integrale opzet als van 'Toren van Babel' wel degelijk een impuls kan geven in het verdere zoeken naar een vorm voor de stedelijk/landelijke complexen.

Vele grenzen doorsnijden het gebied in de Euregio en vele inzendingen leverden grensoverschrijdende oplossingen. Het gegeven vormde een inspiratiebron voor motto's van een aantal werkstukken. 'Planning Ohne Frontières' en ook 'Toren van Babel' en 'Babel' refereren niet alleen aan de complexiteit maar ook aan het grensoverschrijdende en meertalige karakter. In de opgave is ook vanwege dat karakter nadruk gelegd op de presentatie van het beeld.

Het valt op dat zeker in vergelijking met de prijsvraag 'Nederland Rivierenland' een groot aantal inzenders heeft geëxperimenteerd met presentatietechnieken. Er is gewerkt met panoramakaarten en met zeer beeldend uitgevoerde legenda's. De één gebruikt kleurenfolie, een andere zoekt naar een creatief gebruik van symbolen. Een enkeling overtuigt met beeldpoëzie zoals 'Flight to the future' waarin een vliegtuig als een feniks uit de as van de oude plannen herrijst en naar een betere toekomst vliegt.

In veel inzendingen is het moeilijk om oud van nieuw te onderscheiden: wat zijn werkelijk voorgestelde ingrepen en wat was al aanwezig? Sommige inzendingen hebben zich laten verleiden tot het onevenwichtig sterk weergeven van lijnelementen en agglomeraties en schenken onvoldoende aandacht aan de presentatie van zones. Het land lijkt daardoor op een vlakke, lege en functieloze ruimte. Opvallend is ook dat het reliëf, ondanks suggesties in de prijsvraagopdracht, in de presentatie in weinig werkstukken op de voorgrond treedt.

De winnende inzendingen kenmerken zich door een helder en effectief kleurgebruik. Ze zijn op enige afstand goed leesbaar en tonen door een duidelijke zonering een krachtig ontwerp dat zich na dagen nog goed voor de geest laat halen. 'Toren van Babel' gebruikt in sfeervol getekende impressies dezelfde kleuren als in de legenda waardoor het toch al sprekende kaartbeeld een extra dimensie krijgt. Het werkstuk kan ook hierom worden aangeduid met een term die past bij een prijswinnaar: wervend!

Summary

The theme of the open competition 'Stad en land op de helling' (Town and Country on the slope) was prompted by developments which are taking place in the densely populated areas of Europe. The traditional picture of town and country, of clearly demarcated urban and rural entities, is becoming more and more vague. By means of spatial intermixing and the overlap of urban and rural functions, an 'urban network', comes into existence, even across national frontiers. These areas have not, however, produced any clear spatial picture of their own.

In the Europe which follows 1992 complexes like these will become important economic centres competing with each other. Of vital importance is their attractiveness as living and working areas and an adequate functioning of the spatial structure.

The Eo Wijers Foundation wishes to stimulate spatial planning and design at the sub-regional and regional level. 'Stad en land op de helling' is the second open competition to be organised by the foundation. The first, 'Nederland Rivierenland' (Netherlands Riverland), received via the winning entry 'Ooievaar' (Stork) international recognition. Aspects of the plan, made for part of the Dutch river area, are now in the process of implementation.

The area for the open competition of 'Stad en land op de helling' is the nucleus of the 'Euregion Maas-Rhine', the region embracing three countries, Belgium, West Germany and the Netherlands. In the region cities such as Hasselt (65,000 inhabitants), Liege (200,000 inhabitants), Aachen (248,000 inhabitants) and Maastricht (116,000 inhabitants) are situated close to each other. The landscape is varied and attractive. It is characterised in large part by the ecologically high value hill landscape which is an offshoot of the Ardennes, the Eifel and south Limburg. Particularly in this Euregion, where the presence of several national frontiers has up to now hindered a coherent spatial development, with the prospect of the fading frontiers after 1992, the process of the merging of urban and rural functions can gather apace.

The task of this open competition was, in short, the development of a vision on the theme 'form and function of large urban/rural complexes' and the translation of that vision into a spatial development sketch for the area. The presentation was also important. The piece of work should also possess inspirational qualities. The open competition ran from September 8th 1988 until February 14th 1989. The total number of entries was 23.

The jury awarded two major prizes. The first prize (15,000 guilders) was awarded to 'Toren van Babel' (Tower of Babel), an entry from a group of young landscape architects who have recently completed their studies, an urban planner and an economist. This piece of work, rich in ideas, gives, in handsome panels, a convincing, broad and courageous vision of the spatial planning in the area. The second prize (10,000 guilders) went to 'Planning Ohne Frontières'. This piece of work produces from a more urban concept a clear and splendidly underpinned plan with a number of very stimulating ideas.

The jury awarded two 'encouragement prizes' to students (still studying or recently finished). The first (3,000 guilders) went to 'Joint Venture': an ecologically strongly underpinned plan which makes several attractive choices of principle in the urban development.

The second 'encouragement prize' (2,000 guilders) was for 'Acclimat', a handsomely presented entry with clear and especially in the methodological sense rich ideas. The jury gave special mention to three entries: 'Babel' for the beautiful presentation and the splendid written explanation; 'Het Land van Wonck' (The land of Wonck) for the original and well-executed critical-ironic contribution in the form of a newspaper; and the Russian entry 'Flight to the Future' for the clear presentation and the, with regard to the distance from the area, very meritorious development sketch.

The entrants tackled the complex task with a large diversity of approaches. There were broadly three schools of approach: a poetic approach which especially in words, atmospheric sketches and pictures presents the nature and possible future of the area; a selective approach which either restricts itself to a few locations or chooses one particular theme, for example 'ecology'; and a third approach which chooses a more or less integrated approach. This last-named, more 'top down' approach was employed by most of the entrants. A few entrants were critical of the possibilities and desirability of making plans at this scale. The entrant, 'Loci Singulari', for example, attempts to provide a much more realistic answer to the problem of European cooperation with concrete, local projects. An example of such a project is a political-administrative experiment with a cross-frontier twin town Kerkrade-H erzogenrath.

Many entrants devote attention to the quality of the natural environment. Developments in the area must be seen in the context of ecological constraints and are oriented on durability. The 'ecological infrastructure' consists primarily of relationships between the Ardennes and the Limburg hill landscape, mainly via river valleys and water courses. The jury feels, nevertheless, that this infrastructure in few plans is well developed. An urban design approach is less frequent. The entry 'Planning Ohne Frontières' is in this respect well developed. This uses as a basis an urban model in the form of a horseshoe. Urban developments are primarily externally oriented, the internal green area is thereby spared. The emphasis is on the strip Liege-Maastricht. In the Maas valley, at the intersection with the east-west railway line, a new city is planned which must function as an important transshipment and distribution centre.

A clear answer to the question of a new form for urban/rural complexes is given in few entries. A number of entries do, however, attempt to redefine the relationship between town and country, particularly via the differentiation between high-dynamic and low-dynamic functions. In 'Joint Venture', for example, a new zoning system is developed which, as it were, transcends the problem of the antithesis between town and country. The entry which has the most inspirational answer to the question of a form for the urban/rural areas is the prizewinning piece of work 'Toren van Babel'. This is characterised by an active utilisation of the whole landscape. 'Toren van Babel' presents a new order of the rural area in three landscapes: a production, a nature and a park landscape. Corresponding more or less with these, the large cities are functionally differentiated: Liege as distribution and business centre; Maastricht as administrative centre; and the Aachen-Heerlen area as location for labour intensive production and research. Small scale, new residential forms are proposed in the undulating park landscape, settlements which are planned on the edges of the plateaus above the valleys on the Voer and the Geul. If that would be carried out with sufficient care from the ecological point of view, the jury feels that it would offer considerable perspectives.

In the search for new forms of urban/rural areas the, in town and country planning, so reviled idea of suburbanisation reappears.

The jury is of the opinion that the task of the open competition 'Stad en land op de helling' was an extremely difficult one. The jury was nevertheless pleased to receive a rich collection of ideas and well-argued plans, despite the high degree of difficulty.

Résumé

Le thème du concours " Stad en land op de helling" (Ville et pays au centre du de bat) s'est laissé inspirer par les développements qui s'opèrent dans les régions européennes peuplées. L'image traditionnelle de la rille et de ses alentours, des unités urbaines et rurales bien délimitées, tend à s'effacer. L'alliance et l'imbriication de fonctions urbaines et rurales créent, même au-delà des frontières nationales, un "réseau urbain". Toutefois, ces régions n'évoquent pas encore une image qui leur est propre.

Dans l'Europe de l'échéance de 1992, des complexes de ce genre seront des centres économiques d'importance qui se feront une concurrence acharnée. Le caractère attirant de la région au niveau de l'habitat et du travail ainsi que le bon fonctionnement de la structure du territoire seront alors primordiaux.

La Fondation Eo Wijers se donne pour objectif de favoriser les projets relatifs à l'aménagement du territoire au niveau supralocal. "Stad en land op de helling" est le deuxième concours organisé par la Fondation. Le premier, dénommé " Nederland rivierenland, (Pays-Bas, Pays fluvial), a attiré l'attention sur le plan international, grâce au projet gagnant intitulé "Ooievaar" (Cigogne). Quelques éléments de ce projet pour une partie de la région fluviale des Pays-Bas en sont actuellement au stade de la réalisation.

Le concours "Stad en land op de helling" couvre le cœur de "Euregio Meuse-Rhin", région limitrophe de trois pays, la Belgique, l'Allemagne et les Pays-Bas. Cette région concentre des villes telles que Hasselt (65.000 habitants), Liège (200.000 habitants), Aix-la-Chapelle (248.000 habitants) et Maastricht (116.000 habitants). Le pays se montre un caractère varié et attirant. Il est dominé par la région vallonnée du Limbourg méridional, région de grande valeur sur le plan écologique, et des contreforts des Ardennes et de l'Eifel. C'est justement dans cette Euregio, où les différentes frontières nationales entravent jusqu'à présent un développement cohérent de l'aménagement du territoire, que le processus d'entrelacement de fonctions urbaines et rurales peut s'accélérer. L'horizon des frontières estompées après 1992.

En bref, le concours appelle à développer une vision sur le thème de "le design et le fonctionnement de grands complexes urbains ruraux" et à la traduire par un projet d'aménagement pour la région en question. La présentation de l'ensemble ajoute également un rôle important dans le jugement. En outre, les projets devaient avoir des qualités de prospection.

Le concours dura du 8 septembre 1988 au 14 février 1989, au cours duquel 23 projets furent présentés.

Le jury décerna deux prix principaux. Le premier prix (NLG 15.000) fut attribué à "Toren van Babel", projet d'un groupe se composant de jeunes architectes paysagistes, d'un urbaniste et d'un économiste. Ce projet abondant en idées présente sur de beaux panneaux une vision convaincante, large et osée du développement de l'aménagement de la région en question. "Planning Ohne Frontières" a remporté le deuxième prix (NLG 10.000). Ce projet qui part d'un concept de caractère plus urbanistique, présente un plan clair et excellentement étayé tout en avançant quelques idées fort inspiratrices.

Le jury décerna deux prix d'encouragement à des étudiants ou à des participants venant de terminer leurs études. Le premier (NLG 3.000) fut attribué à "Joint Venture", projet bien étayé au niveau écologique qui fait quelques choix fondamentaux et sympathiques dans le développement urbain.

Le deuxième prix d'encouragement (NLG 2.000) fut remporté par "Acclimat", projet bien présenté qui laisse transparaître des idées claires et riches, surtout sur le plan de l'aménagement du territoire.

Trois projets méritèrent une mention spéciale: "Babel" pour sa superbe présentation et son excellente explication; " Het land van Wonck" (Le Pays de Wonck) pour sa présentation originale, au ton critique et ironique, sous forme de journal; et le projet russe intitulé "Flight to the future" pour sa présentation et son plan de développe-

ment très louable, vu la distance de la région concernée.

Les participants ont élaboré le thème du concours de façon fort différente. En gros, leur approche se décompose en trois courants: Le premier est de nature poétique et donne, surtout par le biais d'histoires, une description d'ambiance et une image du caractère et de l'avenir possible de la région.

Le deuxième se caractérise par la sélection de laquelle les projets se limitent; soit telle de quelques endroits, soit celle d'un seul thème comme l'écologie par exemple. Le troisième courant opte plus ou moins pour une approche intégrale et est d'origine de la manière d'être des projets.

Quelques participants s'expriment en termes critiques des possibilités et de l'opportunité de réaliser des projets de cette échelle. Tel le créateur de "Loci Singulari" qui, de son côté, estime pouvoir donner une réponse beaucoup plus réaliste à la problématique de la coopération européenne au moyen de projets locaux concrets.

Un exemple en serait l'expérience politico-administrative de la ville transnationale de Kerkrade-Herzogenrath, située à cheval entre les Pays-Bas et l'Allemagne.

Le thème de la qualité de l'environnement naturel se retrouve dans de nombreux projets. Les développements dans la région doivent s'insérer dans les conditions secondaires écologiques et sont axés sur la durabilité. "L'infrastructure écologique" consiste notamment à relier les Ardennes et la Région Vallonnée de Limbourg, souvent par des vallées et des cours d'eau.

Toutefois, le jury est d'avis que cette infrastructure n'est tout à fait réussie que dans très peu de cas. Les projets partent beaucoup moins d'un point de vue urbanistique. Par contre, "Planning Ohne Frontières" fait lui nettement ressortir cet aspect. Ce projet se base sur un modèle urbain en forme de fer à cheval. Les développements urbains sont surtout orientés vers l'extérieur, la zone verte de l'intérieur restant intacte. L'accent est mis sur la zone de Liège-Maastricht. Dans la vallée de la Meuse, au carrefour de la liaison ferroviaire est-ouest, une nouvelle ville a été conçue pour jouer un rôle prépondérant en tant que centre de débordement et de distribution.

Peu de projets donnent une réponse claire à la question d'une nouvelle forme pour les complexes urbains ruraux. Cependant, quelques-uns cherchent à redéfinir la relation entre la ville et la campagne, essentiellement en faisant la distinction entre les fonctions d'un puissant et celles d'un faible dynamisme. Ainsi, un nouveau zonage se crée, par exemple dans "Joint Venture", qui dépasse pour ainsi dire le problème de l'opposition de la ville et de la campagne.

Le projet le plus inspirateur en ce qui concerne la recherche d'une nouvelle forme pour les régions urbaines/rurales, est celui qui a remporté le premier prix: "Toren van Babel". Il se caractérise par un usage actif de l'ensemble du paysage. "Toren van Babel" présente un nouvel aménagement du territoire rural se décomposant en trois paysages: un paysage de production, un paysage naturel et un paysage qui évoque un parc. Par rapport à ceux-ci, les fonctions des grandes villes diffèrent: Liège en tant que centre de commerce et de distribution, Maastricht en tant que centre administratif et la zone d'Aix-la-Chapelle de Heerlen en tant que région d'implantation au profit de la production et de la recherche nécessitant un taux de main-d'œuvre élevé.

Des formes nouvelles de l'habitat à échelle réduite sont proposées dans le paysage vallonné qui évoque un parc, logements conçus au bord des plateaux, au-dessus des vallées fluviales du Voer et de la Gueule. Si l'aspect écologique n'est pas négligé, le jury y voit certainement des perspectives. Ainsi, la notion de suburbanisation, vilipendée dans l'aménagement du territoire, sort des oubliettes.

Le jury estime que le sujet du concours "Stad en land op de helling" était très difficile.

Toutefois, le jury se réjouit d'avoir reçu, en dépit de la difficulté, un grand nombre d'idées et de projets bien présentés.

Zusammenfassung

Das Thema des Wettbewerbs "Stad en land op de helling" (Stadt und Land auf die Helling) bezieht seine Legitimation aus den Entwicklungen, die sich in den dichtbesiedelten Gebieten Europas vollziehen. Das traditionelle Bild der Stadt und ihres Umlandes, der scharf voneinander getrennten städtischen und ländlichen Gebiete, verwischt sich immer mehr. Aufgrund der Überschneidung und Vermischung städtischer und ländlicher Funktionen entsteht, sogar über die Landesgrenzen hinweg, ein "städtisches Netzwerk". Diese Gebiete verfügen bisher aber kaum über ein klares, eigenständiges räumliches Bild.

Im Europa nach 1992 werden die städtischen Raumordnungseinheiten zu wichtigen wirtschaftlichen Hebeln, die miteinander im Wettbewerb stehen werden. Lebenswichtig ist folglich die Attraktivität dieser Regionen als Wohn- und Arbeitsgebiet sowie die Leistungsfähigkeit der Raumordnungskonzepte.

Die Eo-Wijers-Stiftung verfolgt das Ziel, die überkommene Planung im Bereich der Raumordnung zu fördern. "Stad en land op de helling" ist der zweite Ideenwettbewerb, den die Stiftung ausgeschrieben hat. Der erste - "Niederland Rivierenland" (Die Niederlande-Land zwischen Füssen) - fand durch den mit dem ersten Preis ausgezeichneten Beitrag "Ooievaar" (Storch) internationale Beachtung. Bestimmte Elemente dieses Plans für einen Teil der niederländischen Flusslandschaft wurden bereits in die Praxis umgesetzt.

Das Gebiet, auf dem sich der Ideenwettbewerb "Stad en land op de helling" bezieht, ist der Kern der "Euregio Maas-Rhein", eine Region, der Teile Belgiens, der Bundesrepublik Deutschland und der Niederlande angehören. In dieser Region liegen die Städte Hasselt (65 000 Einwohner), Lüttich (200 000 Einwohner), Aachen (248 000 Einwohner) und Maastricht (116 000 Einwohner) relativ nahe beieinander. Die Landschaft ist sehr unterschiedlich und attraktiv. Sie wird zu einem großen Teil geprägt durch eine in ökologischer Hinsicht wertvolle, von den Ausläufern der Ardennen und der Eifel gebildete Hügellandschaft. Gerade in dieser Euregio, wo das Vorhandensein der Grenzen zwischen den drei verschiedenen Ländern bis auf den heutigen Tag einer konsistenten Raumordnungsplanung im Wege steht, kann die Perspektive sich verwischender Grenzen nach 1992 den Prozess der Verflechtung ländlicher und städtischer Funktionen entscheidend vorantreiben.

Die in diesem Wettbewerb gestellte Aufgabe lautete, kurz formuliert, eine Sicht auf das Thema "Formgestaltung und Funktionieren großer städtisch-ländlicher Gebiete" zu erarbeiten und diese in einen Entwurf eines Raumordnungsplans für dieses Gebiet umzusetzen. Wichtig war dabei auch die Präsentation. Die vorgelegten Arbeiten sollten über werbende Qualitäten verfügen.

Der Wettbewerb lief vom 8. September 1988 bis zum 14. Februar 1989. Die Anzahl

Von der Jury wurden zwei Hauptpreise verliehen. Den ersten Preis (15 000 Gulden) erhielt der Beitrag "Toren van Babel" (Babylonischer Turm), eine Arbeit, die von einer Gruppe von jungen Landschaftsarchitekten, einem Städtebauer und einem Volkswirt vorgelegt wurde. Diese ideenreiche Arbeit vermittelt auf eindrucksvollen Schautafeln eine überzeugende, breite und gewagte Sicht auf die Raumordnung in diesem Gebiet.

Der zweite Preis (10 000 Gulden) ging an den Beitrag "Planning Ohne Frontières". Dieser Beitrag formuliert auf der Grundlage eines städtebaulichen Konzepts einen klar umrissenen und ausgezeichnet unterbauten Plan mit einigen sehr reizvollen Ideen.

Die Jury entschloss sich weiter zur Verleihung zweier Förderpreise. Der erste Preis (3 000 Gulden) wurde für den Beitrag "Joint Venture" verliehen, einen ökologisch stark unterbauten Plan, der einige sympathische Präferenzen in Bezug auf künftige städtebauliche Entwicklungen enthält.

Den zweiten Förderpreis (2 000 Gulden) erhielt der Beitrag "Acclimat": ein formschöner Beitrag mit klaren und vor allem in planologischer Hinsicht einfallsreichen Ideen.

Eine besondere Erwähnung verdienen nach Ansicht der Jury die folgenden drei Beiträge: "Babel" (Babyion) wegen der sehr schönen Präsentation und der ausgezeichneten Erläuterung, "Het land van Wonck" (Das Land von Wonck) wegen des originellen und gut gestalteten kritisch-ironischen Beitrags in Form einer Zeitung und der russische Beitrag "Flight to the future" wegen der originellen Darstellung und dem - vor dem Hintergrund der großen geographischen Distanz - sehr verdienstvollen Entwicklungsplan.

Die Teilnehmer haben auf die komplexe Aufgabe mit einer großen Methodenvielfalt reagiert. Im großen und ganzen lassen sich drei Strömungen unterscheiden: eine poetische, die vor allem in Form von "Geschichten" originelle Skizzen und Bilder vom gegenwärtigen und zukünftigen Zustand des Gebiets vermittelt, eine selektive, die sich entweder auf einige geographische Teilgebiete oder auf ein bestimmtes Thema wie z.B. "Ökologie" beschränkt, sowie eine dritte, die sich mehr oder weniger für eine Gesamtlösung entscheidet. Diese eher übliche "top-down"-Methode wurde von den meisten Teilnehmern gewählt. Einige Teilnehmer äußern sich kritisch zur Frage, ob eine Planung in einem so großen Maßstab möglich und sinnvoll ist. So glaubt zum Beispiel der Teilnehmer "Loei Singolari", dass mit konkreten, lokalen Projekten eine wesentlich realistischere Antwort auf die Problematik der europäischen Zusammenarbeit gegeben werden kann. Ein Beispiel eines solchen Projektes ist eine politisch-verwaltungsmäßiges Experiment mit der grenzüberschreitenden Doppelstadt Kerkrade-Herzogenrath.

Viele Beiträge befassen sich mit der Qualität unserer Umwelt. Für die städtebaulichen Entwicklungen im Gebiet der Euregio gelten bestimmte ökologische Rahmenbedingungen. Ausserdem sind dauerhafte Lösungen notwendig. Die "ökologische Infrastruktur" besteht vor allem aus den Verbindungen zwischen den Ardennen und der limburgischen Hügellandschaft, die von den Flussläufen gebildet werden. Die Jury ist der Meinung, dass diese Infrastruktur nur in sehr wenigen Beiträgen gebührend berücksichtigt wird. Für einen städtebaulichen Ansatz haben sich nur wenige Beiträge entschieden. Der Beitrag "Planning Ohne Frontières" kommt von diesem Ansatz her zu sehr guten Ergebnissen. Es wird hier von einem Stadtmodell in der Form eines Hufeisens ausgegangen. Die städtebaulichen Entwicklungen spielen sich an der Peripherie ab. Das grüne Herz des Gebietes bleibt weitgehend unberührt. Der Akzent liegt auf der Achse Lüttich-Maastricht.

Im Maastal ist an der Schnittstelle mit der Ost-West-Eisenbahnverbindung eine neue Stadt geplant, die als wichtiges Umschlag- und Distributionszentrum fungieren soll. Eine klare Antwort auf die Frage nach neuen Gestaltungsmöglichkeiten für städtisch-ländliche Gebiete wird in nur wenigen Beiträgen gegeben. In einigen Arbeiten wird aber ernsthaft versucht, das Verhältnis von Stadt und Land neu zu definieren, und zwar über die Unterscheidung zwischen hochdynamischen und niedrigdynamischen Funktionen. Auf diese Weise entsteht, etwa wie im Beitrag "Joint Venture", ein Zonenring, der sozusagen jenseits des Problems des Gegensatzes zwischen Stadt und Land liegt.

Der Arbeit, in der die Frage nach den Möglichkeiten der Gestaltung städtisch-ländlicher Gebiete am phantasievollsten beantwortet wird, ist der mit dem ersten Preis ausgezeichnete Beitrag "Toren van Babel". Dieser Beitrag kennzeichnet sich durch die aktive Einbeziehung der gesamten Landschaft. Der "Toren van Babel" präsentiert eine Neuordnung des Gebietes in drei Landschaften: eine Produktions-, eine Natur- und eine Parklandschaft. Mehr oder weniger analog hierzu bekommen auch die aktive Einbeziehung der gesamten Landschaft. Der "Toren van Babel" präsentiert eine Neuordnung des Gebietes in drei Landschaften: eine Produktions-, eine Natur- und eine Parklandschaft. Mehr oder weniger analog hierzu bekommen

die grösseren Städte bestimmte Aufgabenbereiche zugewiesen: Lüttich wird Distributions- und Handelszentrum, Maastricht wird Verwaltungszentrum, während im Gebiet Aachen-Herlen die arbeitsintensive Produktion sowie die Forschung stattfinden sollen.

Überschaubare, neue Wohnformen werden für die hügelige Parklandschaft vorgeschlagen, Siedlungen, die an den Rändern der Hochebenen oberhalb der Flüsse Voer und Geul geplant sind. Die Jury sieht in diesem Vorschlag Möglichkeiten der praktischen Umsetzung, soweit dies ökologisch verantwortungsvoll erfolgt.

In der Suche nach neuen Formen für städtisch-ländliche Gebiete taucht auf diese Weise das in der Raumordnung verpönte Prinzip der Suburbanisierung wieder auf. Die Jury ist davon überzeugt, dass die für den Wettbewerb "Stadt en land op de helling" formulierte Aufgabenstellung sehr schwierig war. Die Jury ist erfreut, trotz des hohen Schwierigkeitsgrades dennoch eine reiche Sammlung von Ideen und gut unterbauten Plänen erhalten zu haben.

winnende inzendingen

winning entries

eerste prijs (15.000 gulden):
first prize (15.000 Dutch florins)

Toren van Babel'
P. Bijvoet
M. Brinkhuijsen
R. Santema
W. Stenfert Kroese
J. Wiersma

tweede prijs (10.000 gulden):
second prize (10.000 Dutch florins)

'Planning Ohne Frontières'
W.H.A.M. Keijsers

eerste aanmoedigingsprijs (3.000 gulden):
first encouragement prize (3.000 Dutch florins)

'Joint Venture'
R. van Biesbergen
H. der Nederlanden
R. Eweg

tweede aanmoedigingsprijs (2.000 gulden):
second encouragement prize (2.000 Dutch florins)

'Acclimat'
R. Beljaars
M. van de Bergh
C. Bovy
M. Koenen
M. Steenstraten
H. Ullenbroeck

toren van babel

Eerste prijs (15.000 gulden)

In een helder en overtuigend concept maakt Toren van Babel' actief gebruik van het hele landschap. Vele potenties worden aangeboord en de tegenstelling tussen stad en land is op een originele en uitdagende manier behandeld.

Toren van Babel', de winnende inzending van de prijsvraag 'Stad en land op de helling', is gemaakt door P. Bijvoet, M. Brinkhuijsen, R. Santema, W. Stenfert Kroese en J. Wiersma.

De toon in het werkstuk 'Toren van Babel' wordt gezet door regels uit het veelbesproken rapport 'Our common future' van de internationale commissie Brundtland uit 1987: „de onderlinge afhankelijkheid van landen op het gebied van zowel ecologie als economie wordt steeds duidelijker”.

De realiteit is volgens de inzenders echter dat regio's elkaar beginnen te beconcurreren, dat steden met elkaar knokken om de gunsten van de industrie en dat, waar economische samenwerking misschien nog net lukt, de ecologie het kind van de rekening is. Culturele verschillen leiden bovendien nogal eens tot onbegrip, hokjesgeest en conflicten. Samenwerking is meer dan ooit noodzakelijk, maar ook nog ver verwijderd.

"Een poging de hemel te bestormen leidde ooit tot de babylonische spraakverwarring. Spraakverwarring leidt nu tot ecologische, economische en culturele catastrofes. Samenwerking moet, de toren van Babel moet alsnog worden gebouwd. Alleen niet om de aarde te verlaten, maar om er te kunnen blijven."

Het is zaak, aldus de ontwerpers van 'Toren van Babel', om Europa bestuurlijk zo te organiseren dat er werkelijk sprake kan zijn van samenwerking gericht op duurzame ontwikkeling; een bestuursvorm die uit is op bescherming van ecosystemen, economische samenwerking en culturele vrijheid.

In een heldere en adekwate toelichting worden de belangrijkste ontwikkelingen in het gebied geanalyseerd. Ook 'Toren van Babel' constateert dat de tweedeling stad en land als ruimtelijk begrip niet meer voldoet. Daarvoor in de plaats is het begrip stedelijk netwerk gekomen, een begrip dat echter volgens de ontwerpers veel meer verwijst naar economische en functionele samenhang, dan dat het houvast biedt bij het ruimtelijk structureren van stedelijke en landelijke functies. De vrijwel egaal verspreide verstedelijking in het prijsvraaggebied zien ze als een uiting daarvan.

Houvast moet eerder worden gezocht bij ontwikkelingen in bijvoorbeeld het werken. Toren van Babel' concludeert dat een scheiding is ontstaan tussen werk en produktie. Door industrialisatie en schaalvergroting is produktie een aparte ruimteconsument geworden. Bovendien versterken toenemende automatisering, (auto)mobiliteit en telecommunicatie deze scheiding tussen werk en produktie: niet alleen neemt het kantoorwerk toe en wordt de feitelijke produktie steeds arbeidsextensiever; ook de nabijheid van produktie en wonen is geen vereiste meer. Vanuit de groeiende steden ontstaat daarmee, aldus de prijswinnaars,

een druk op het land: er is ruimte nodig voor produktie, voor landelijke of suburbane vormen van wonen en voor intensieve vormen van recreatie. Daarnaast hebben steden met hoge dichtheden behoefte aan natuur, als buffer en voor extensieve recreatie.

Het vervagen van grenzen tussen stad en land en straks het wegvallen van landsgrenzen vraagt, volgens de inzenders, om het trekken van nieuwe grenzen waardoor bestuur, gebruik en beheer beter op elkaar kunnen worden afgestemd.

Allereerst maakt 'Toren van Babel' een nieuwe indeling in landschapstypen, gebaseerd op eigenschappen en karakteristieken van de bestaande landschappen en op het streven gelijksoortige functies in één gebied onder te brengen. Toren van Babel' onderscheidt zo het produktielandschap, het parklandschap en het natuurlandschap.

Binnen het produktielandschap wordt urbanisatie tegengegaan en het land waar mogelijk gerationaliseerd voor grootschalige agrarische of industriële produktie.

Binnen het parklandschap kan gewoond, gewerkt of gerecreëerd worden met een landelijk karakter. Hoge bebouwingsdichtheden en grootschalige produktie zijn hier uitgesloten, wel is er ruimte voor kleinschalige landbouw en zorgvuldig natuurbeheer.

Binnen het natuurlandschap staat de natuur centraal en kan slechts binnen zeer stringente randvoorwaarden worden gewoond en gewerkt. De steden zijn in de ideeën van de ontwerpers vrij om de hen toebedeelde ruimte naar eigen keuze in te richten, al moeten ze daarbij wel rekening houden met het omringende landschap. Naar verwachting ontstaan zo totaal verschillende steden: qua vormgeving, sfeer en aanbod aan stedelijke functies.

Door de drie landschapstypen te koppelen aan de onderscheiden landschapseenheden en door ook het bestuur daarop af te stemmen kan volgens 'Toren van Babel' een optimaal beheer plaatsvinden, gericht op het gebruik en het karakter van het gebied.

„De steden en de verschillende landschappen vragen om een verschillende bestuurlijke benadering. Immers, produktie vraagt om samenwerking, natuur om bescherming en cultuur, in de steden, om vrijheid."

In wervende panelen worden deze ideeën naar het gebied toe logisch en helder verder uitgewerkt. De nieuwe, werkbare indeling van het gebied in de drie genoemde landschappen wordt op de overzichtskaart in een oogopslag duidelijk: het produktielandschap ten westen van Luik en Maastricht en ten noordoosten van Aken en Heerlen; het natuurlandschap ten zuiden van Luik en Aken (Ardennen en Eifel) en ten noordwesten van Maastricht (De Kempen); en het parklandschap, tenslotte, in het heuvelachtige hart van het gebied en in het Maasdal.

Zeer helder en overzichtelijk zijn ook de kaartjes boven de plankaarten waarin met begeleidende teksten de belangrijkste stappen en ingrepen worden weergegeven wat betreft produktie, ecologie, verstedelijking, vervoer en recreatie.

In de visie van 'Toren van Babel' krijgen produktiegebieden na een economische herstructurering elkaar aanvullende taken. Luik wordt met

de al aanwezige infrastructuur een zaken- en distributiecentrum. Het vliegveld voor de Euregio is even ten noorden van deze stad gesitueerd. Er zijn daar voldoende uitbreidingsmogelijkheden en bovendien is het centraal gelegen in een gebied waar natuurwaarden minder beperkingen opleggen dan bijvoorbeeld in het Heuvelland aan vliegveld Beek. De TGV van Parijs en Londen naar het Ruhrgebied krijgt in Luik een halte.

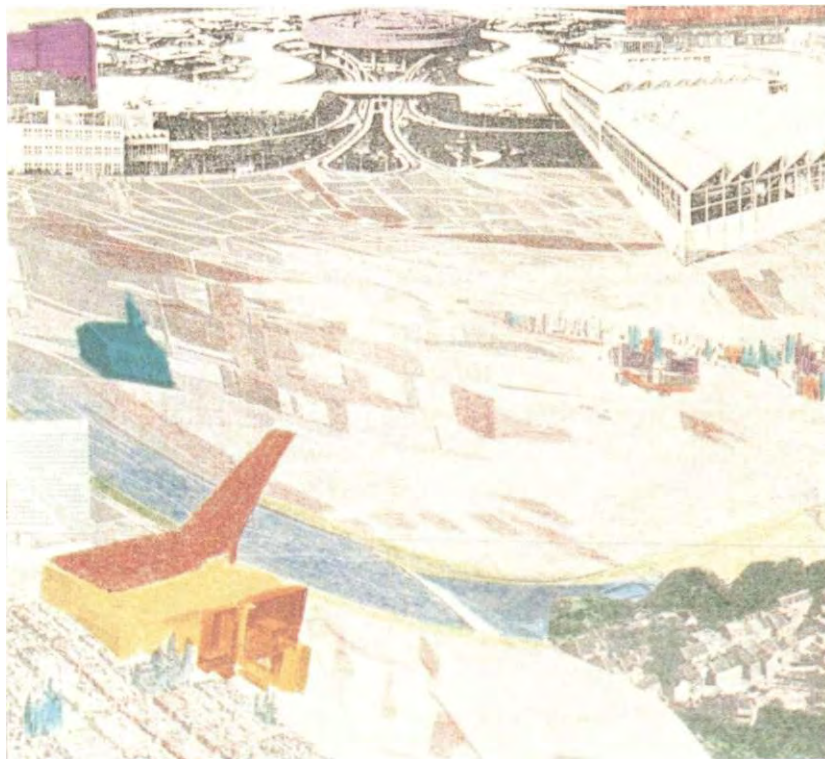
In het produktielandschap ten westen van Luik plaatsen de prijswinnaars vooral lichte industrie en assemblage van produkten, die van daaruit over Europa worden verspreid. In het parklandschap ten oosten van Luik zijn vooral kantoren van handelsondernemingen gevestigd. De potentie van Aken/Heerlen als vestigingsgebied voor arbeidsintensieve productie en research wordt benut met het plannen van science-

parken in de voormalige mijngebieden.

De omgeving van Hasselt/Genk leent zich, volgens de prijswinnaars, bij uitstek voor arbeidsextensieve productie. Hier komt de haven van de regio met zware industrie. In het natte deel van Haspengouw biedt een zogenaamd cascolandschap met een dragende structuur op basis van beekdalen, ruimte voor kleinschalige en intensieve landbouw. In het droge deel van Haspengouw wordt de landbouw grootschalig en extensief, evenals in de Roerdalslenk.

Een ecologische infrastructuur van grotere boscomplexen en van bossen in beekdalen en op hellingen verbindt de uitlopers van de Eifel en de Ardennen met het Limburgse heuvelland. Een verbinding tussen het Heuvelland en de Kempen over de Maas wordt niet gemaakt. Het Maas-

„Luik: stad met drie gezichten“

dal is volgens de prijswinnaars daarvoor al te zeer verstedelijkt. Vanuit het natuurgebied van de Kempen zijn de beken en de beekdalbossen de ecologische dragers. Om de erosie te bestrijden worden hellingbossen aangeplant.

De plateaus zijn in de visie van Toren van Babel' zogenaamde inziggebieden voor regenwater en dat betekent dat met uitzondering van de randen, sterke beperkingen gelden voor verstedelijking.

De grote steden in het gebied grenzen aan het parklandschap van het Heuvelland en het Maasdal. Daardoor kunnen verschillende woon- en werkmilieus worden aangeboden. Luik wordt een compacte stad met drie gezichten: een vernieuwd recreatief centrum rond de Maasoevers; een zakelijk gezicht in samenhang met het vliegveld aan de zijde van het produktielandschap Haspengouw; en een groen gezicht met het kantorenpark aan de zijde van het Heuvelland. Toren van Babel' beschouwt Aken en Heerlen als één agglomeratie met een groene parkachtige opzet. Wonen en werken zijn er geïntegreerd. De huidige landbouwfunctie verdwijnt en er komen twee soorten groene ruimtes: stadsparken en op de plaats van de oude mijnen science-parken.

Maastricht wordt het bestuurlijke centrum van het Heuvelland. In omvang beperkt het zich tot het Maasdal.

In het Heuvelland biedt Toren van Babel' het nieuwe woonmilieu: in kleine eenheden van 20 tot 60 woningen aan de randen van de plateaus, met uitzicht over de dalen van de Voer en de Geul. De woningen liggen op korte afstanden van de spoorlijnen door deze dalen. Forensen kunnen zo, in de visie van de prijswinnaars, gemakkelijk met de trein naar de stad.

„Heuvelland: park“

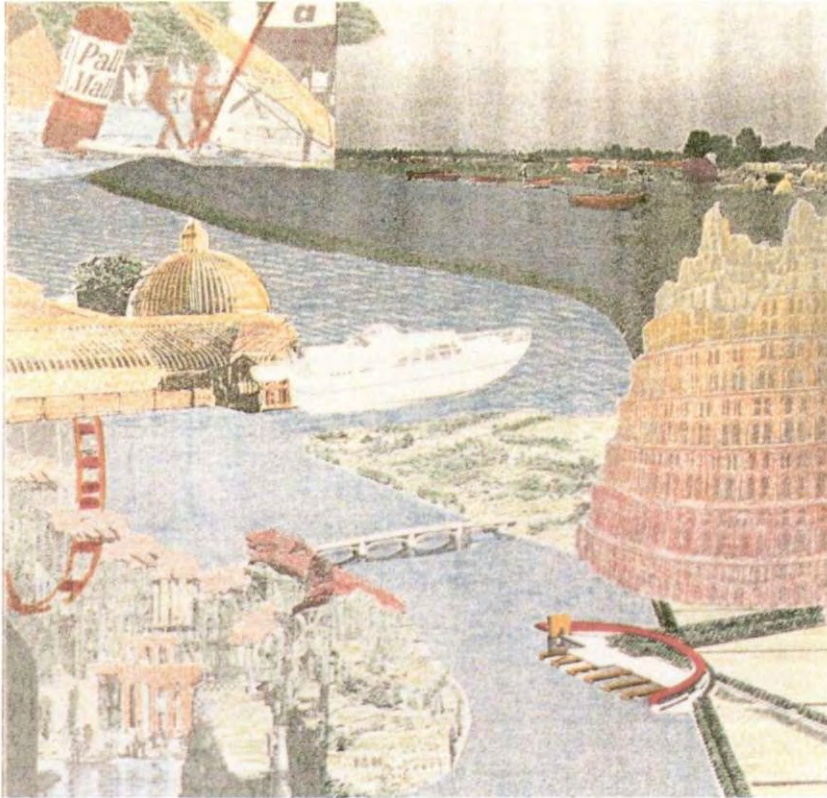
Om ongewenste verstedelijking in het gebied tegen te gaan, hebben de snelwegen door het parklandschap van Toren van Babel' een beperkt aantal afslagen.

Het Maasdal, dat door de verschillende landschappen heen een verbindend element vormt, wordt in de plannen de ontmoetingszone van de regio. Er is ruimte voor een nieuw recreatief landschap, mede ontstaan door grindwinning. Aan de zuidkant van Maastricht staan verschillende functies in het teken van de regionale samenwerking: een bestuurscentrum en congresruimte met hoteleilanden in de nabijheid. Meer naar het zuiden krijgt stedelijke en meer intensieve recreatie een plek, variërend van zomerdorpen en surfplassen tot expositie-eilanden. Een wandelboulevard loopt parallel aan de snelweg en verbindt de verschillende plekken.

In het Heuvelland is een gradatie van intensieve naar extensieve recreatie te vinden. Bij de mondingen van de Voer en de Geul in het Maasdal is er ruimte voor verblijfsrecreatie en attractiepunten. Meer naar de bron toe wordt het rustiger en gaat het Heuvelland over in de Ardennen.

Het parklandschap is door de prijswinnaars in een detail verder uitgewerkt. In de begeleidende tekst krijgt het verhaal een ronde vorm: „Waar heuvelland en Maasdal elkaar ontmoeten, staat een toren ter verstrooiing, een nieuwe toren van Babel“.

De inzending Toren van Babel' is een voorbeeld voor integrale planvorming op het regionale schaalniveau. Vanuit het heldere, brede concept worden goed gemotiveerde keuzes gemaakt die op het lokale schaalniveau leiden tot veelal overtuigende inrichtingsvoorstellen. Het zo eenvoudige concept van de drie landschapstypes en de taakverdeling van de steden blijkt veel te bieden.

„Maasdal: ontmoeting en ontspanning“

Ook in de uitwerking levert Toren van Babel' interessante ideeën. De keuze om de strook tussen Luik en Maastricht veel aandacht te schenken, vindt de jury een juiste. De invulling als intensief recreatiepark en expositieterrein geeft perspectieven, al heeft de jury daarbij enige twijfel. Bij de uitwerking van de strook zijn in ieder geval enkele storende fouten gemaakt. Een zuidelijke uitbreiding van Maastricht is over het hoofd gezien waarbij ondermeer het nieuwe provinciehuis en een deel van het dorp Heugem in het water zijn verdwenen. Ook de lastige ontsluiting van de expositieterreinen en de waterstaatkundige gevolgen voor het ingrijpen in de Maasbedding vergen nog de nodige aandacht. De aanleg van een nieuw vliegveld bij Luik is logisch.

Zeker na het lezen van de deelkaartjes vinden de verschillende ideeën en elementen in de plankaarten overtuigend een plaats. De plankaarten ogen simpel en duidelijk en de schaal van het gebied is door een gevoelige tekening van reliëf en beplanting goed af te lezen. De huidige stedelijke gebieden zijn slechts in dunne contouren aangegeven: alleen de stedelijke gebieden die in de taakverdeling van belang zijn, zijn in geprononceerd zwart gezet. Dat vertekent natuurlijk het reële beeld maar geeft tegelijk wel duidelijk de essentie weer.

Fraaie en sfeervolle impressies van de verschillende steden en landschappen verbinden in een balk de panelen. De keuze om in de schetsen en de plankaart dezelfde kleuren te gebruiken draagt bij aan het geheel.

De perspectiefschetsen tussen de beide plantekeningen verstoren deze samenhangende presentatie enigszins. Het kleurgebruik en de tekenstijl verschilt sterk van het overige materiaal. De schetsen zeggen niet

zoveel en dat is jammer. Ze hadden misschien het gewaagde idee de randen van de plateaus te gebruiken voor woondoeleinden, wat duidelijker kunnen uitwerken.

In deze prijsvraag over het zoeken naar vormen voor stedelijk/landelijke complexen is de jury gevoelig voor de suggestie van het suburbane wonen op de randen; het zou inderdaad een aantrekkelijk stad/landschap op kunnen leveren met een aanbod van nieuwe woonvormen. Zeker in het Voerdal is dat winst. Maar twijfels heeft ze wel. Hoe zit het met de nodige infrastructuur? Moet er geen riolering worden aangelegd? En hoe is de suburbanisatie in de hand te houden als die infrastructuur eenmaal is aangelegd? Zal ondanks de gesuggereerde treinverbinding de intensiteit van het verkeer in de dalen niet dusdanig toenemen dat ook daar sterke aanpassingen nodig zijn?

Tegelijk constateert de jury in Toren van Babel' de ecologische zorg voor de plateaus en de hellingen. Bossen worden, in de ideeën van de prijswinnaars, op de hellingen aangelegd om erosie tegen te gaan en de intensieve landbouw wordt op de plateaus geweerd. Misschien zou juist het wonen een extensiever en natuurlijker beheer van het Heuvelland exploitable kunnen maken?.

Toren van Babel' maakt in een helder en overtuigend concept actief gebruik van het hele landschap: vele potenties worden aangeboord. De inzending doet zo recht aan de titel van deze prijsvraag. Stad en land gaan daadwerkelijk op de helling.

Toren van Babel

First prize (15,000 guilders)

"An attempt to storm heaven once led to a perfect Babel of tongues. Tongues lead now to ecological, economic and cultural catastrophes.

Cooperation is imperative, the tower of Babel must be built again. Not to depart from the earth but to be able to remain"

The composers of 'Toren van Babel' search for a new administrative organisation whereby there is real cooperation, oriented upon a long-lasting development. The piece of work presents on the basis of character, functions and administrative capability a new arrangement of the area into three landscape types: a production landscape, a nature landscape and a park landscape. The cities undergo a spatial and functional differentiation which is related to the differentiation into three landscape types. Liege becomes a business and distribution centre with three faces: a new recreation centre along the banks of the Maas; a business face associated with the production landscape Haspengouw; and a large office park in the hill landscape. Maastricht becomes an administrative centre for the Heuvelland and Aachen/Heerlen becomes a centre with many parks for the labour intensive production and research. 'Toren van Babel' locates the new regional airport near Liege and the zone between Liege and Maastricht is planned as an intensive recreation meeting zone for the region. In the park landscape of the Heuvelland small quantities of dwellings can be built on the edges of the plateaus.

'Toren van Babel' makes active utilisation of the whole landscape. It is a challenging piece of work which dares to break with certain traditions in town and country planning. The presentation is inspiring and the at first sight simple but extremely well integrated design is a model for regional planning

planning ohne frontières

Tweede prijs (10.000 gulden)

'Planning Ohne Frontières' laat zien hoe in een grenzenloze situatie de ruimtelijke mogelijkheden benut kunnen worden. Op basis van een stedelijk model is tussen Luik en Maastricht een totaal nieuwe stad ontworpen. Een 'Bronsgroen Hart' blijft van stedelijke ontwikkelingen verschoond. 'Planning Ohne Frontières' ziet daar ondermeer toekomst voor de 'Mergel-grub': een smal dal met „rijk geschakeerde hellingen en de fraaiste hellingvegetaties“, ontstaan als gevolg van mergelwinning. 'Planning Ohne Frontières', met de tweede prijs bekroond, is gemaakt door W.H.A.M. Keijzers.

De panelen van 'Planning Ohne Frontières' vallen op met felle oranje tinten en een sterk schematische plankaart. Is dit wel een ontwerp? Het uiteindelijke juryoordeel laat daarover geen misverstand bestaan. Het plan is helder en de presentatie consistent, charmant en sterk in het vermogen tot generalisatie. De toelichting geeft daarbij niet alleen een onderbouwing maar verrijkt het plan bovendien met enkele goed uitgewerkte ideeën.

De inzender van 'Planning Ohne Frontières' - kortweg 'POF'- kijkt vooruit naar het jaar 1992 dat volgens hem een begin kan zijn van grensoverschrijdende samenwerking.

In een zogenaamd 'regioplan' wil 'POF' laten zien hoe ruimtelijke mogelijkheden kunnen worden benut in zo'n situatie zonder landsgrenzen. De inzending constateert in de toelichting dat grenzen in de regionale planning vaak letterlijk begrenzingen zijn: ruimtelijke problemen worden niet of onsamenhangend opgelost en grensoverschrijdende potenties blijven onbenut. Zeker in de drielandenregio is dat volgens 'POF' merkbaar.

In een globale karakteristiek van het prijsvraaggebied ziet 'POF' twee duidelijke assen: van zuid naar noord een belangrijke transportas en vestigingsgebied voor mensen en steden in het stroomdal van de Maas; en haaks hierop een verstedelijkings-as die Aken en Hasselt met elkaar verbindt. Deze laatste as is in het midden van de vorige eeuw ontstaan als gevolg van de kolenwinning.

Het centrum van het gebied wordt gevormd door het Limburgs-Belgische Heuvelland en krijgt bijna liefkozend de naam 'Bronsgroen Hart'. Dit 'Bronsgroen Hart' ziet 'POF' omsloten door een verstedelijkte zone in de vorm van een hoefijzer die voor een deel de genoemde verstedelijkingsassen overlapt.

Volgens de inzender wordt deze historisch gegroeide, nog goed herkenbare structuur en verdeling van landelijke en stedelijke functies in toenemende mate verstoord door ongewenste ontwikkelingen.

'POF' constateert allereerst een functionele en feitelijke achteruitgang van gedeelten van stedelijke zones. Er is een verlies aan traditionele bedrijvigheid, zoals 'kolen' en 'staal', terwijl er onvoldoende nieuwe impulsen zijn. Bovendien is er een groeiende suburbanisatie van wonen en werken en dat leidt, volgens 'POF', tot een verdere uitholling van de huidige stedelijke structuur en ook tot een aantasting van functies van het landelijk gebied.

Het tweede belangrijke probleem dat 'POF' signaleert is de rationalise-

ring en intensivering van de landbouw, waardoor de oorspronkelijke symbiose tussen natuur en cultuur volledig verdwijnt. Gevolgen van het verdwijnen daarvan zijn erosie, grondwatervervuiling en snelle achteruitgang van natuurwaarden.

De basis van het plan van 'POF' ligt in de karakteristiek van het prijsvraaggebied. De beide stedelijke assen met het hoefijzer als zwaartepunt vormen volgens de ontwerper een heldere structuur die voor de toekomst de beste potenties biedt voor stedelijke ontwikkeling. Deze structuur wordt immers ondersteund door de belangrijkste infrastructuur die voor een goede interne verbinding zorgt en eveneens de regio op andere stedelijke centra van Europa aansluit.

'POF' wil de woonfunctie in en nabij bestaande steden versterken en nieuwe woongebieden op strategische plaatsen situeren. Daarbij moet volgens de inzender tegemoet gekomen worden aan de groeiende differentiatie in woonwensen, van 'hoogstedelijk wonen' tot 'wonen in het groen'.

Verdere uitgroei van het zogenaamde 'Hoefijzer' moet aan de buitenzijde plaatsvinden: de linkeroever van de Maas en het gebied ten noorden van de Mijnstreek bieden volgens hem goede mogelijkheden. Veel woonlocaties liggen in 'POF' op of bij voormalige landsgrenzen. Het aaneengroeien van de stedelijke gebieden tot een amorfe structuur wil 'POF' voorkomen door groene bufferzones te maken die tevens ecologische corridors zijn tussen de landelijke gebieden.

Luik, Maastricht en Aken blijven de hoogwaardige stedelijke dragers van het 'Hoefijzer'. De ontwikkeling van nieuwe 'subcentra' acht de ontwerper echter ook zeer goed mogelijk. Hun voorstel voor zo'n nieuw centrum tussen Luik en Maastricht is één van de opvallende elementen uit het werkstuk.

Hij kiest de strategische plaats waar een hogesnelheidsspoorlijn, in 'POF' genaamd 'IJzeren Rijn', het Maasdal kruist. Deze plek biedt door de goede verbindingen volgens hem ongekende mogelijkheden als transport- en overslagcentrum en daarbij behorende overige economische activiteiten. In een detail op één van de panelen is deze stad uitgewerkt. Aansluitend op het transport- en overslagcentrum wordt de westelijke dalwand van de Maas ontwikkeld als 'hoogwaardig en gevarieerd' woongebied. 'Down-town' situeert 'POF' een multifunctioneel centrum langs de Maas-oever. Hier moet ondermeer het bestuurscentrum voor de Drielandenregio komen en een 'boulevard culinaire'.

Het stedelijke model geeft in zekere zin ook richting aan de ontwikkeling van het landelijk gebied. De twee haaks op elkaar staande assen delen het landelijk gebied in vieren. 'POF' geeft die vier kwadranten ieder een eigen accent: de landbouw is de belangrijkste functie in het gebied ten zuid-westen van Maastricht; bosbouw en natuur bepalen het deel met de Kempen ten noord-westen van Maastricht; landbouw, recreatie en natuur bepalen de noord-oostelijke hoek, de strook boven Aken en Heerlen.

De meeste aandacht schenkt 'POF' aan het vierde kwadrant: het 'Bronsgroen Hart'. Dit gebied levert voor de toekomst het grootste probleem

maar ook de grootste uitdaging, aldus 'POF'. Natuur- en landschaps-
waarden hangen er samen met bepaalde vormen van agrarisch gebruik
en daarom zal het natuurvriendelijke boeren centraal moeten staan.
Het 'Bronsgroen Hart' wordt voorzien van een ecologische infrastruc-
tuur van 'kernegebieden, verbindingen en vluchtheuvels'. Het Ardennen-
en Eiffelmassief vormt voor het 'Bronsgroen Hart' de ecologische basis.
Op het plateau bij Henri Chapelle, waar zeven beekdalen bij elkaar
komen, kan volgens de inzender een belangrijk kerngebied ontstaan
met de aanleg van een groot boscomplex.

In de ideeënrijke toelichting zoekt 'POF' uitgebreid naar mogelijkheden
om de oorspronkelijke hellingbiotopen te behouden of te herstellen. Dat

kan, volgens 'POF', als de landbouw beperkt wordt tot de plateaus en
op enige honderden meters afstand blijft van het begin van de helling-
en. De negatieve invloed van meststoffen en landbouwgiften is dan niet
zo groot. Deze randzone zou volgens de inzender gebruikt moeten
worden als extensief en onbemest weidegebied, zodat de 'kruidenrijke
kalkgraslanden en op de drogere krijthellingen de orchideeënrijke kalk-
graslanden weer terugkeren'.

Het 'Bronsgroen Hart' wordt in 'POF' niet verder doorsneden, met uit-
zondering van de hogesnelheidslijn die echter met de nodige tunnels en
bruggen wordt ingepast. Het gebied houdt de extensieve recreatieve
functie. Het accent ligt op natuurrecreatie, fietsen en wandelen. Uitbrei-

„Stad versus land“

ding van intensieve recreatie en verblijfsvoorzieningen vindt plaats in de stadsranden van het stedelijk 'Hoefijzer' en in de drie toeristische speerpunten Aken, Valkenburg en Verviers.

In het 'Bronsgroen Hart' vindt een bijzondere vorm van natuurbouw plaats. Het is een idee dat de toelichting als een ware 'uitsmijter' besluit: het idee van de 'Mergel-grub'. De achtergrond van deze 'Mergel-grub' is het streven naar behoud van de cementindustrie. Het uiteindelijk doel is echter juist natuurbouw.

De langzaam oplopende sleuf die na de mergelwinning is ontstaan, biedt volgens 'POF' kansen om natuurlijke overgangen te laten ontstaan van voedselarm naar voedselrijk en ook van kalkarm naar kalkrijk en van droog naar nat. „Met een 'Mergel-grub' wordt in een eeuw bereikt waarover de natuur via erosie en vegetatie tienduizenden jaren heeft gedaan: rijk geschakeerde hellingen met de fraaiste hellingvegetaties“.

Op de panelen van 'POF' geven korte verhaaltjes een impressie van het leven in de Drielandenregio in de volgende eeuw. De 'Mergel-grubben' worden er bezocht door monsieur Labruyère die van wandelen in de natuur houdt en in het Krijtlandpark, ongestoord door asfalt, ruimschoots aan zijn trekken komt. Het nieuwe overslagcentrum tussen Luik en Maastricht wordt bewonderd door Doug Ha uit het Verre Oosten die er een zending van onderdelen moet afgeven en onder de indruk komt van de terraswoningen op de helling van het Maasdal.

Het zijn verhalen die het ontwerp en de ideeën van 'POF' zeer toegankelijk maken: een goed middel om op detailniveau nog zinnige informatie te geven waardoor ook het totaalplan beter uit de verf komt.

Het idee van de 'Mergel-grub' wordt door de jury een „vondst“ genoemd. Economische aspecten verdienen nog de aandacht en het is zelfs de vraag of de cementindustrie in dit gebied nog een lang leven beschoren is. Maar de jury waardeert de originaliteit en de durf om het Mergelpla-

EEN DAG UIT HET LEVEN 3 : DE VERRE BEZOEKER

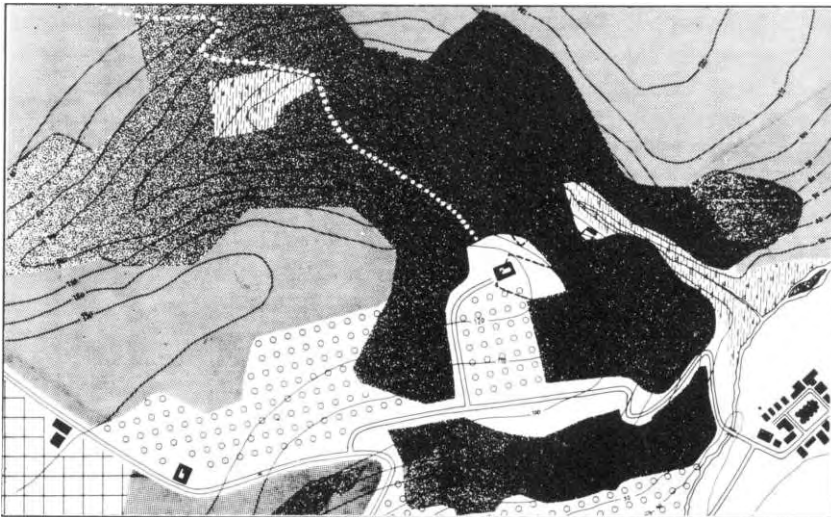
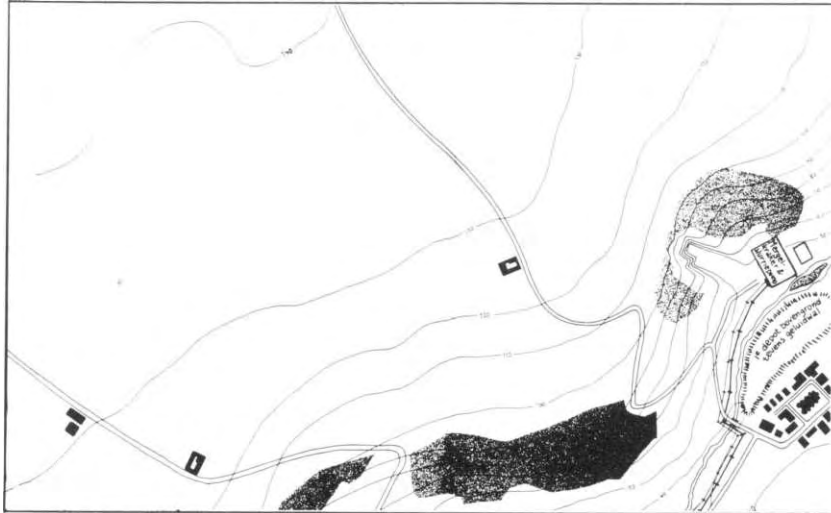
Op het vliegveld Bierset bij Liège stapt Dong Ha uit een zakenvliegtuig. Hij komt uit het Verre Oosten en is vertegenwoordiger in elektronische onderdelen. Zijn opdracht luidt vandaag het begeleiden van de aankomst van een zending van zijn firma in de Drielandenregio. Hij is hier eerder geweest, en kent de weg. Meteen na aankomst neemt hij de regiotrein naar het Centrale Overslagcentrum. Dat betekent een rit door het oude Liège en vervolgens door de heuvels langs enkele nieuwe steden op de westoever van de Meuse. Hoewel Dong niet veel belangstelling voor stedenbouw heeft, valt het nieuwe Lixhe-Ies-Hauts hem elke keer dat hij hier komt weer op : de hoge terraswoningbouw tegen de steile helling van de Val de Meuse doet hem denken aan de dichtbebouwde steden van zijn eigen land. De trein rijdt de indrukwekkende spoorbrug over de vallei op, om een korte stop bij het overslagcentrum te maken. Onze reiziger stapt uit. Over de zessporige brug dendert een flitstrein voorbij, op weg naar Brussel. Hij meldt zich in het hoofdkantoor van het Overslagcentrum. Hier regelt men de verdeling van goederen over de rivier, de goederenspoorlijn IJzeren Rijn en de autoweg. Het centrum is in 2006 in gebruik genomen : het is vooral beroemd door zijn torenhoge containerlift, die de bakken de hooggelegen spoorbaan op en af tilt. Dongs goederen komen stipt op tijd per trein aan en worden met de lift naar het emplacement gebracht voor inspectie.

„Een dag uit het leven 3: De verre bezoeker“

teau aan te pakken. Volgens haar geeft het idee aan dat bepaalde ingrepen er, mits ze beperkt blijven tot de randen, wel degelijk op een verantwoorde manier het natuurlijk milieu kunnen verrijken. Ook de ruimtelijke variatie die met de 'Mergel-grub' kan worden bereikt, spreekt de jury aan.

Meer problemen heeft de jury met het eveneens gedurfde idee van de nieuwe stad tussen Luik en Maastricht. Het accent dat 'POF' legt op deze strook vindt de jury terecht. Ze vindt ook de keuze voor de plek op het kruispunt van Maasdal en de 'IJzeren Rijn' heel logisch. Maar of deze stad de bestaande problemen van Maastricht en vooral Luik oplost, vraagt de jury zich af. Is er nog wel plaats voor een centrum dat èn voor Luik èn voor Maastricht concurrerend zou kunnen werken? Is het een 'stepping stone' of wordt gewoon een probleem toegevoegd? 'POF' geeft volgens de jury op deze vragen geen afdoende antwoord.

De jury mist in 'POF' ook een meer integrale visie op de landelijke gebieden buiten het 'Hoefijzer', zoals het gebied ten westen van de Maas. De plankaart en de toelichting geven daarover niet meer informatie dan de aanduiding 'landbouw'.

De ontwikkeling van een 'Mergel-Grub'

Het verstedelijkingsmodel dat 'POF' hanteert, het 'Hoefijzer' met buffer-zones tussen de stedelijke centra en met een 'open' midden, geeft een sterk en helder beeld. Het leunt op de beproefde traditie van de Nederlandse verstedelijking, op de scheiding tussen stad en land. Over de vraag of deze beproefde traditie ook een goede oplossing biedt voor de vorm van stedelijk/landelijk complexen in de ruimtelijke ordening van de toekomst, heeft de jury een levendige discussie gevoerd. 'POF' versterkt de afzonderlijke kwaliteiten van landelijke en stedelijke gebieden. Maar stad blijft in deze inzending stad, en land blijft land.

In het vakgebied zal de discussie ongetwijfeld een vervolg krijgen. 'POF' levert daaraan een wezenlijke bijdrage.

Het positieve en levendige toekomstbeeld van deze Drielandenregio zonder grenzen spreekt de jury aan. Het perspectief van 'De Houbens', die in de nieuwe grensnederzetting Würmhausen tussen Duitse vakwerkhuisen en Zuidlimburgse gevels met hoge leien daken een gezellig en sfeervol plekje hebben gevonden; die op hun uitgaansavond met de 'regio-rail' naar Aken gaan en daar van de 'Gemütliche Strasse' genieten, is met overtuiging geschetst.

Planning Ohne Frontières

Second prize (10,000 guilders)

'Planning Ohne Frontières', in short 'POF', shows how in a situation without frontiers the spatial possibilities can be exploited. In a characterisation of this Three Nation Region 'POF' sees a model which can serve as a basis for further urban development: a horseshoe and, partly related to this, two axes directly opposite each other. The urban development takes place on the outer edges of this 'horseshoe'. Between Liege and Maastricht, at the intersection of the Maas valley and an important east-west railway line, 'POF' sees space for a new city which must function as an important transshipment centre. The inner area of this horseshoe is called by 'POF' tenderly 'bronze green heart'. This hill landscape is spared from further urban development and is given a solid ecological infrastructure. The Ardennes and the Eifel are the ecological basis for this, the river valleys the connecting network. If agriculture is restricted and remains at a distance of hundreds of metres from the slopes, the original hill biotopes can be preserved or extended. The nature-friendly farmers will be central to this area. 'POF' introduces in the 'bronze green heart' the 'marl-grub', a nature project which strives for the retention of the cement industry. Following a special method of marl excavation, a narrow but ecologically very rich valley will be created in which in a century the same result is achieved which takes nature, via erosion and vegetation, tens of thousands of years.

The idea of the 'marl grub' is praised by the jury, the new city between Liege and Maastricht is less well received. However logically it is situated it is questionable whether this offers a solution to existing problems. In a clear and appealing presentation, 'POF' is an example of the well-tried Dutch urbanisation model, complete with buffer zones between urban centres and an open central area. It leans on the distinction between town and country and rejects a mixture of the two.

joint venture

Eerste aanmoedingsprijs (3.000 gulden)

Bij 'Joint Venture' staat het streven naar een duurzaam natuurlijk milieu voorop. De inzenders vinden dat de ruimtelijke planning zorg moet besteden aan een ecologische structuur die in staat is hoogdynamische functies op te vangen. 'Joint Venture' werkt zo'n structuur uit aan de hand van een zonering in verschillende 'niveaus van interactie' tussen maatschappelijk handelen en natuurlijke zelfregulatie. Europese eenwording betekent voor 'Joint Venture' ook solidariteit: de problematiek van Luik krijgt in de Euregio prioriteit.

'Joint Venture' is gemaakt door R. van Biesbergen, H. der Nederlanden en R. Eweg. De inzending krijgt de eerste aanmoedingsprijs voor 'jonge ontwerpers'

Het milieu heeft de onderschatte functie negatieve invloeden van het menselijk handelen op te vangen en te reguleren. Deze werking als buffer kent echter grenzen, stellen de inzenders van 'Joint Venture'. Ze constateren in een gedegen maar niet altijd even toegankelijke plantoelichting dat bij alle economische vooruitgang de natuur is geëxploiteerd: het landschap is genivelleerd en ecosystemen zijn verstoord. Het beleid is niet in staat gebleken deze waardevermindering tegen te gaan, aldus 'Joint Venture'. Wat uiteindelijk nog overblijft, is een aantal grotere en kleinere natuurreserveaten.

Joint Venture

First encouragement prize (3000 guilders)

In Joint Venture the endeavour to achieve a lasting natural environment is paramount. The environment has the underestimated function of absorbing and regulating the negative influences of human intervention.

The composers feel that physical planning must provide space for an ecological structure which is able to absorb functions with high dynamics. Joint Venture develops such a structure on the basis of interaction levels between behaviour in society and natural self-regulation. The zoning system devised indicates which functions are possible within an area. The highest level is characterised by urban and industrial activity; the lowest level by tranquility and a certain isolation. The composers suggest further developments of the ecological relationship between the Ardennes and the Maas valley and the cities of Liege and Heerlen/Aachen. Joint Venture presents with this categorisation of interaction levels an ecologically strong, integrated basis for regional planning. The universal approach, especially, impresses the jury. With the new categorisation the entry transcends in a certain way the dilemma between town and country.

Joint Venture is composed by R. van Biesbergen, H. der Nederlanden and R. Eweg.

Met het wegvallen van de administratieve grenzen in 1992 ontstaan voor natuur en milieu echter nieuwe kansen. Het is dan volgens de inzenders wel zaak dat Europa streeft naar een evenwichtige regionale ontwikkeling en zich niet langer laat leiden door het principe van de concurrentie. Centraal staat het zoeken naar een ecologische structuur die invloeden op kan vangen van zogenaamde hoogdynamische functies. De inzenders vertalen dit naar een ontwerp waarin vijf verschillende 'niveaus van interactie' zijn aangegeven tussen 'menselijk handelen' en 'natuurlijke zelfregulatie'. In de visie van 'Joint Venture' stelt daarbij het natuurlijk milieu de randvoorwaarden aan het sociaal-economisch functioneren.

Het hoogste interactieniveau kenmerkt zich door stedelijke en industriële bedrijvigheid. Het laagste niveau kenmerkt zich juist door rust en een zekere isolatie; brongebieden van waterlopen en de hellingen van beekdalen zijn voorbeelden. Deze interactieniveaus zijn aan elkaar gerelateerd. Bepaalde functies van aansluitende interactieniveaus kunnen zo een werking als buffer hebben: gebieden met langzaam groeiend produktiebos en bepaalde vormen van landbouw kunnen goed fungeren als buffer voor kwetsbare en belangrijke brongebieden.

In een detail werkt 'Joint Venture' het idee van de ecologische structuur uit voor de relatie tussen de Ardennen en het Maasdal. 'Joint Venture' legt die relatie via het Jnzijgingsplateau' bij Henri Chapelle en het relatief geïsoleerd gelegen Gulpdal. In een vijftal segmenten geeft 'Joint Venture' de op die plek voorkomende interactieniveaus en de mogelijkheden van gebruik en beheer.

Het verhaal van 'Joint Venture' is niet alleen een ecologisch verhaal. In een sociaal-economische analyse zien de inzenders Luik de concurrentie met de steden verliezen. Ze constateren dat het „verpauperde en dichtgeslibde gebied" niet meer voldoet aan de eisen van de moderne bedrijvigheid en min of meer wordt opgegeven: de plateaus in de omgeving van Luik en vooral rond de autobaan Luik-Aken zijn in beslag genomen door nieuwe bedrijfsterreinen en woongebieden.

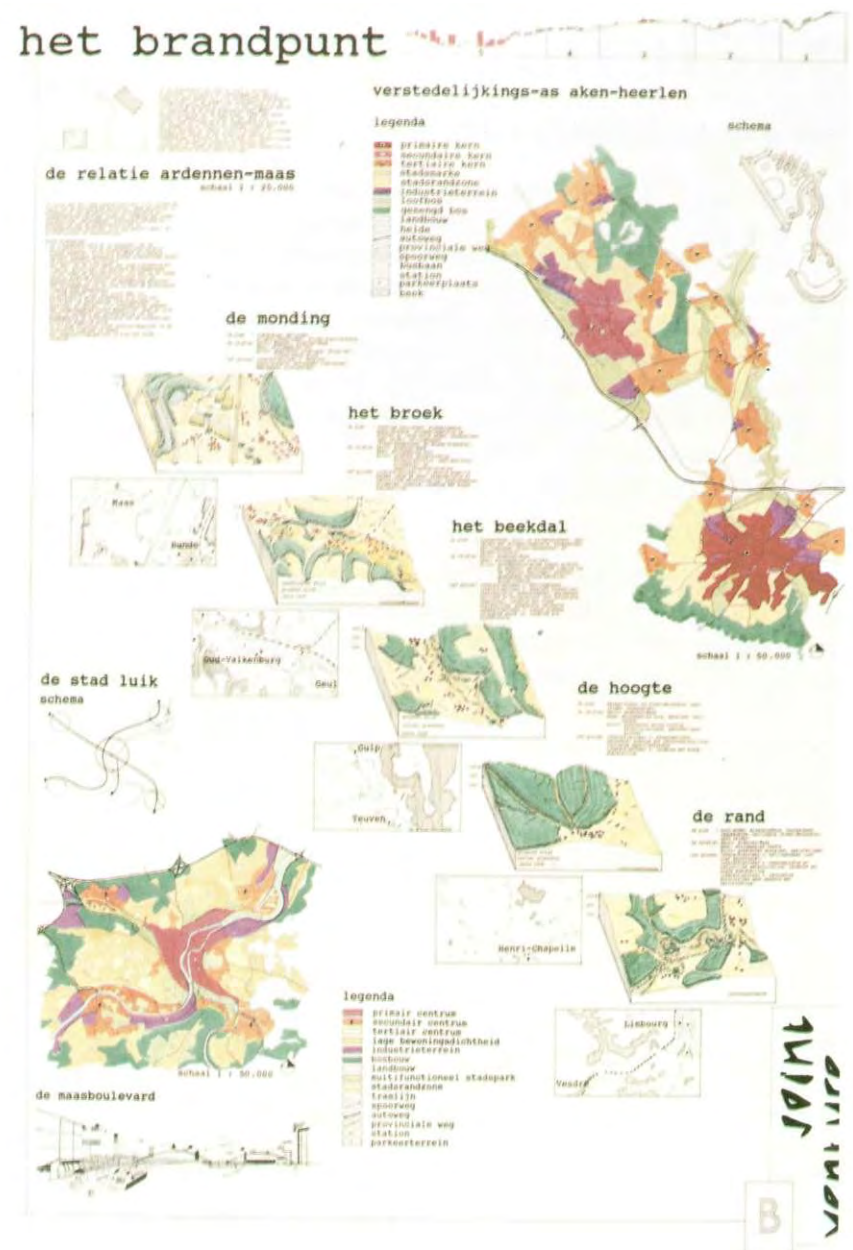
'Joint Venture' geeft in de Euregio bij nieuwe vestiging van bedrijvigheid aan Luik de voorrang. Door Luik prioriteit te geven, krijgt het begrip solidariteit inhoud, aldus de inzenders. Solidariteit met de slecht functionerende stad en met de grote werkloze bevolkingsgroep. Bovendien krijgt de stad een facelift: de inzenders willen de stedelijke groei bundelen in vier secundaire centra rond de oude binnenstad. Verouderde industrie-terreinen worden geherstructureerd en krijgen een functie als bos of stadspark. Het nu reeds door bedrijvigheid gedomineerde Maasdal kan in de optiek van 'Joint Venture' verder worden ingericht om een aantrekkelijk vestigingsmilieu te scheppen. De herinrichting van het Maasdal vindt plaats van zuid naar noord.

De herstructurering van de grote steden geeft het land ruimte, aldus de ontwerpers. In het landelijk gebied tussen Luik en Aken willen de inzenders die ruimte benutten voor 'natuurlijke zelfregulatie en laagdynamische functies' waardoor bijvoorbeeld de genoemde ecologische relatie tussen Ardennen en het Maasdal tot stand kan komen.

Stad en land vormen volgens 'Joint Venture' zo een eenheid waarin de lage interactieniveaus draagkracht bieden om het stedelijke milieu te ondersteunen.

'Joint Venture' is een inzending met een heldere en inhoudelijk sterke aanpak. Op de presentatie en op het ontwerp in de details heeft de jury enige kritiek. De nieuwe en bijzondere indeling in interactieniveaus wordt vooral in de stedelijke gebieden niet overtuigend uitgewerkt. Het kleur-gebruik en de beeldtaal zijn in beide panelen niet consistent. De jury mist op het uitwerkingsniveau ook de werkelijk creatieve ideeën. Maar 'Joint Venture' geeft zeker een sterke ecologische en integrale opzet voor regionale planvorming. Vooral de universele aanpak spreekt

de jury aan. In het zoeken naar vormen voor stedelijk/landelijke complexen herdefinieert 'Joint Venture' de problematiek. Met de indeling van het gebied in 'interactieniveaus' geeft de inzending een aanzet voor een nieuwe denkrichting in het dilemma tussen stad en land.

acclimat

Tweede aanmoedigingsprijs (2.000 gulden)

'Acclimat' ziet in de regio twee stedelijke banden: de band Luik-Maastricht-Hasselt en de band Aken-Heerlen-Sittard. Deze stedelijke banden zijn van elkaar gescheiden door een ecologische zone die loopt van de Ardennen naar de Mechelse heide. In de visie van deze helder gepresenteerde inzending staat het aanpassen aan internationale trends voorop. In het Heuvelland zoekt 'Acclimat' daarom voor landelijk wonen aantrekkelijke locaties op zuidhellingen. De grote steden moeten zich specialiseren en onderling tot een taakverdeling komen. 'Acclimat', gemaakt door R. Beljaars, M. van de Bergh, C. Bovy, M. Koenen, M. Steenstraten en H. Ullenbroeck, kreeg de tweede aanmoedigingsprijs.

Het sleutelbegrip in 'Acclimat' is aanpassing. Een strategie die inspeelt op internationale trends en bovendien stedelijke en landelijke gebieden op elkaar afstemt - de strategie van 'externe en interne aanpassing' - geeft volgens de inzenders de beste kansen het gebied optimaal te benutten.

Acclimat

Second encouragement prize (2000 guilders)

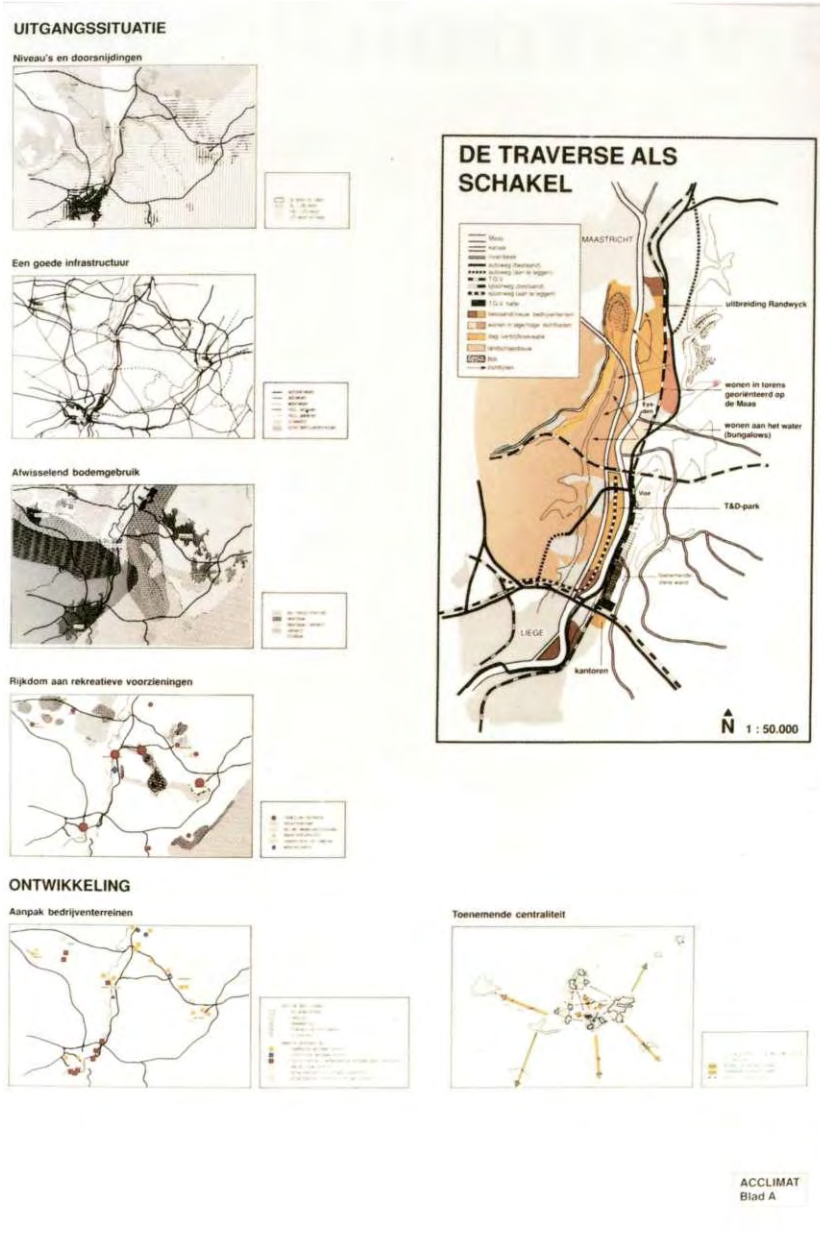
The key concept in Acclimat is adaptation. A strategy which builds upon international trends and, moreover, relates urban and rural areas closely to each other - the strategy of 'external and internal adaptation' - gives the region, according to the composers, the best opportunities of utilising its possibilities. They see in the region urban zones as recognizable spatial and functional forms whereby the Euregion can set itself apart from other regions. The zone form also represents 'internally' the best adaptation. The two urban zones are Liege-Maastricht-Hasselt and Aachen-Heerlen-Sittard. These zones are separated from each other by an ecological zone which connects the edges of the Ardennes with the Mechelse Heide and the Kempen. This rural zone has in addition to recreational and agricultural functions a 'rural residential' function. The planners make further use of the diversity of landscape of the hill area and choose attractive locations on south-facing slopes and along streams and river valleys.

Acclimat is a handsomely presented, sometimes rather superficial entry with a broad approach. With the dual concepts 'external and internal adaptation' the whole landscape is taken into account with a certain amount of courage.

Acclimat is composed by R. Beljaars, M. van de Bergh, C. Bovy, M. Koenen, M. Steenstraten and H. Ullenbroeck.

In een toelichting die in het taalgebruik niet altijd even zorgvuldig is, signaleren de inzenders de trend van de 'toenemende internationalisering' waardoor kernregio's als de Randstad en de Belgische Driehoek van Brussel, Antwerpen en Gent, zich sneller differentiëren en specialiseren. Het prijsvraaggebied ligt centraal tussen belangrijke kernregio's in Noord-West Europa en deze centrale ligging wordt volgens de inzenders alleen nog maar 'sterker' door de aanleg van de kanaaltunnel en het TGV-spoorwegennet. Ook de ligging ten opzichte van de zuidelijker gelegen groeiregio's versterkt de zogenaamde 'centraliteit'. 'Externe aanpassing' aan deze steeds belangrijker wordende centrale ligging betekent voor de inzenders het zoeken naar een herkenbare ruimtelijke en functionele vorm die 'tegenwicht' kan bieden aan de andere kernregio's. Zo'n herkenbare vorm is volgens de prijswinnaars de stedenband. Een vorm die ook een logisch gevolg is van de 'interne aanpassing' die de inzenders noodzakelijk achten. Om gezamenlijk beter te kunnen concurreren met de rest van Europa is volgens hen een functionele taakverdeling tussen de steden noodzakelijk. Aken/Heerlen is in de ideeën van 'Acclimat' een toekomstig technologiecentrum, Maastricht een dienstencentrum en Luik een centrum van industrie en van transport en distributie. Tussen deze gespecialiseerde deelgebieden speelt de infrastructuur een belangrijke rol. Bovendien zal ook toekomstige bedrijvigheid aan de hand van de hoofdtransportassen een plek krijgen. Dit alles leidt in de visie van de ontwerpers van 'Acclimat' tot het basisprincipe van de stedenband. In deze regio ziet 'Acclimat' de banden: Luik-Maastricht-Hasselt en Aken-Heerlen-Sittard. De strook Luik-Maastricht krijgt ook in deze inzending aandacht. Op één van de panelen werken de ontwerpers in het detail 'Traverse als schakel' de strook verder uit. Ten noorden van Luik situeren de ontwerpers een TGV-halte en een zogenaamd 'T&D park'. Dichter bij Maastricht geeft 'Acclimat' ondermeer ruimte aan recreatie, aan 'wonen aan het water' en aan 'wonen in torens met uitzicht op het Maasdal'.

Het inspelen op internationale trends geeft volgens 'Acclimat' in de landelijke gebieden aanleiding tot het aanwijzen van pure landbouwgebieden naast zogenaamde verwevingsgebieden. Als 'externe aanpassing' zien de jonge ontwerpers eveneens de noodzaak van de ontwikkeling van duurzame natuurwaarden. Dat vraagt om een verbinding tussen verspreid liggende natuurgebieden en 'Acclimat' tekent daarom een ecologische zone tussen de Ardennen en de Kempen. Kleinschalige landbouw in een kampenlandschap kan volgens de ontwerpers aan deze verbinding een bijdrage leveren. Het op elkaar afstemmen van landelijke en stedelijke functies, de 'interne aanpassing', geeft het landelijke gebied ook een betekenis als recreatie- en woongebied. 'Acclimat' signaleert de trend van de stijgende behoefte aan woningen en de groeiende vraag naar differentiatie van woning en woonomgeving. Het antwoord zoeken de inzenders in 'hoogwaardige woonvoorzieningen' in het landelijke gebied. Daarbij maken de ontwerpers gebruik van de landschappelijke diversiteit van het Zuid-

ACCLIMAT

GENOT VAN HET BINNENHOF

VAN EILANDEN NAAR EENHEID

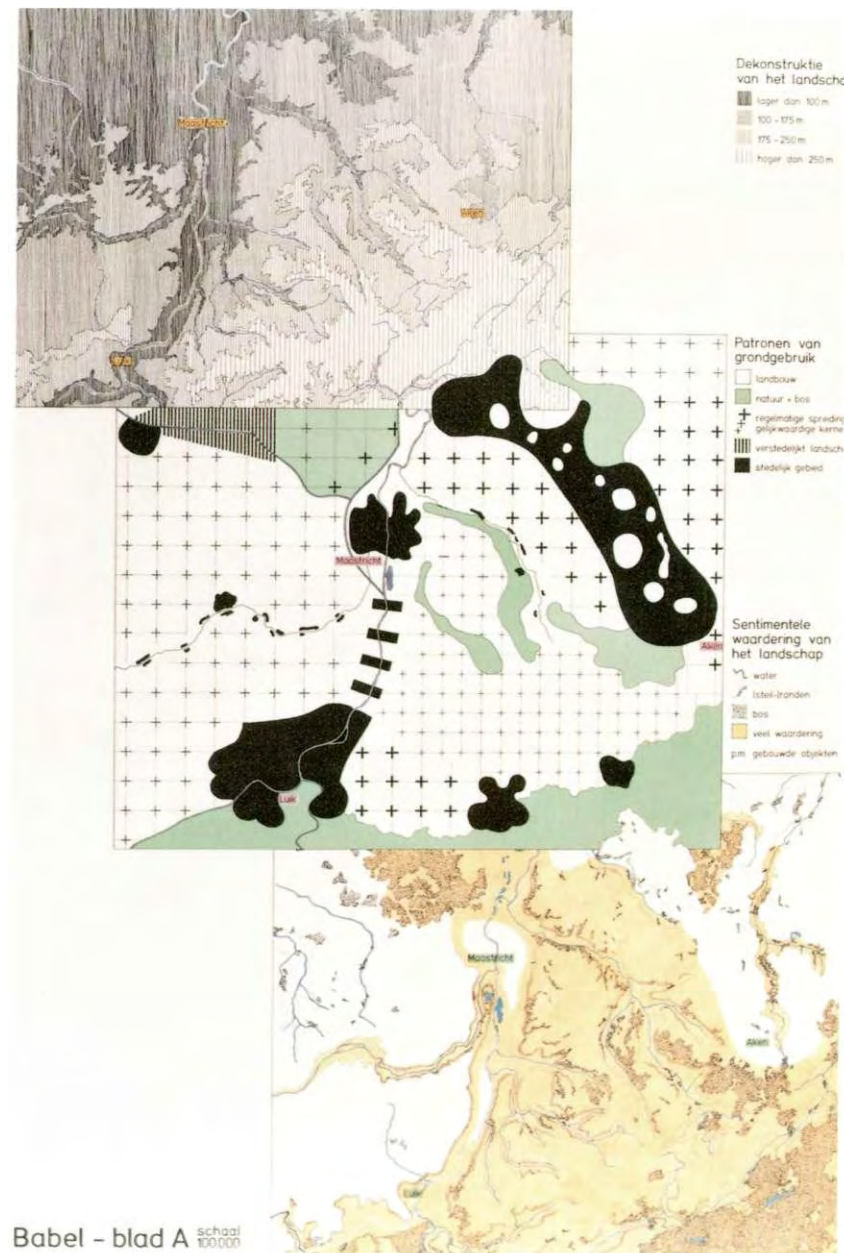
bijzondere vermeldingen

special mentions

'Babel'
ir J. Heeling
ir J.G.C.M. Krop
ir H.C. Bekkering
ir E. Luyten

'Het Land van Wonck'
J. van Schooneveld
H. Oostveen
H. van der Marei

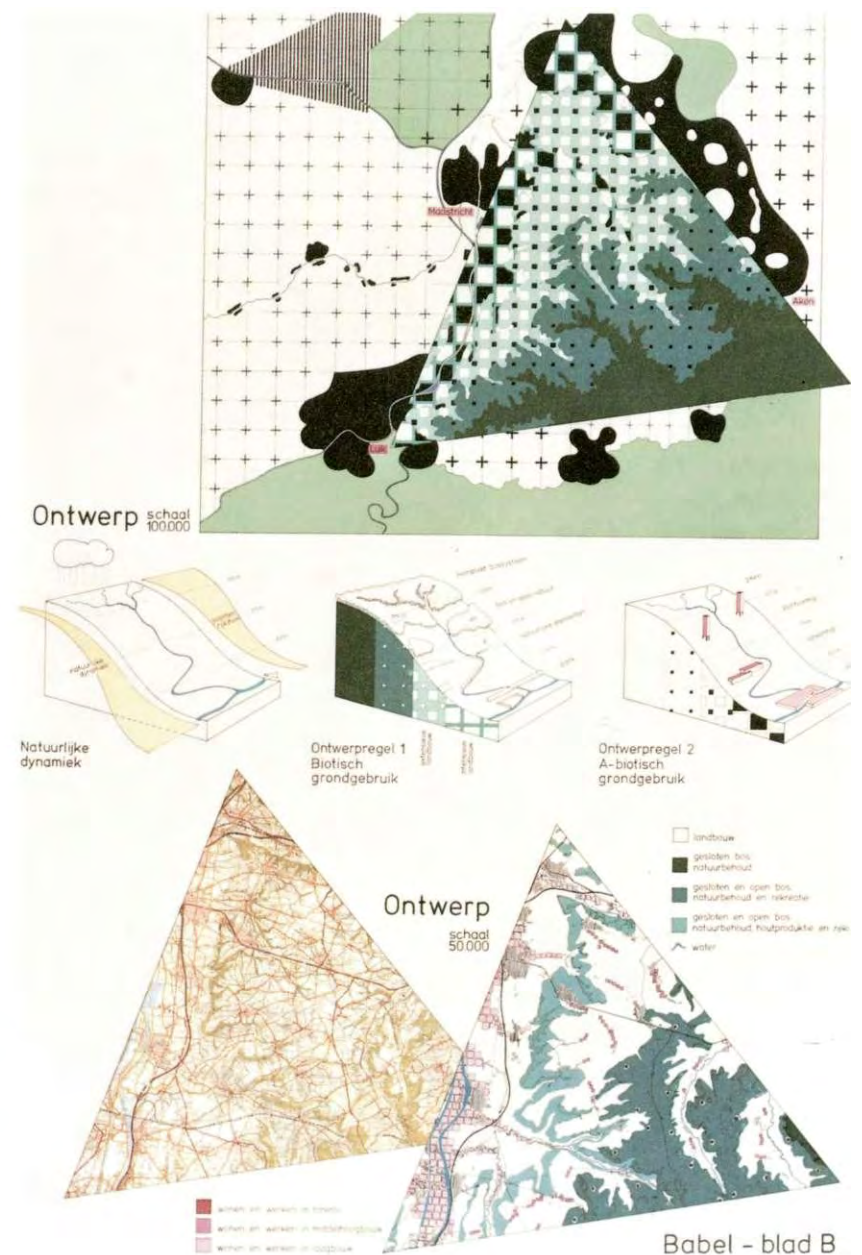
The Flight to the Future'
V.E. Polyschuk
O.I. Schastlivthev (U.S.S.R.)

Babel

De inzending 'Babel' valt op door een bijzonder fraaie presentatie en een scherpzinnige toelichting. Het ontwerp richt zich vooral op de stabiliteit van het natuurlijk milieu. De 'koestering van het verleden' is volgens de inzenders voor zo'n milieu de grootste bedreiging. 'Babel' is gemaakt door ir J. Heeling, ir J.G.C.M. Krop, ir H.C. Bekkering en ir E. Luyten.

De breed samenhangende ruimtelijke ordening zoals die in de zestiger en zeventigerjaren in Nederland is gepraktiseerd, is op zijn retour, aldus de inzenders in een zeer lezenswaardige inzending. De hoop de

wereld op orde te kunnen houden blijft echter en daarom, stelt 'Babel' is het aan de ontwerpers om een wervende en meeslepende toekomst te ontwerpen en te verbeelden.

De inzenders brengen naar voren dat nog slechts twee thema's denkbaar zijn waarvoor de politiek een breed draagvlak kan verwerven. Het ene thema is de ecologie; het andere wordt in de woorden van 'Babel' aangeduid als 'sentimentele waardering' voor landschappelijke en architectonische elementen, waarbij streekeigenheid en regionale cultuur een rol spelen.

De vrije uitwisseling van personen, goederen en diensten die volgens de inzenders zal plaatsvinden met het wegvallen van de grenzen, maakt in hun ogen een ordening in wonen, werken en recreatie 'onvoorspelbaar'. Het ontwerp van 'Babel' richt zich daarom in de eerste plaats op

een 'gewenste constante': de stabiliteit van het natuurlijk milieu. Daar-toe zijn na een 'decompositie van het gebied' twee ontwerpregels gefor-muleerd die worden toegepast op verschillende, naar hoogte onder-scheiden zones in het gebied. De ontwerpregels leggen voorwaarden op aan het grondgebruik: de ene regel geeft de verhouding in oppervlak tussen landbouw en natuur; de andere die tussen bebouwing en natuur. Ze zijn zo opgesteld dat vooral in de hogere delen van het landschap de condities voor natuur verbeterd worden. In de lage delen ziet 'Babel' ruimte voor intensieve en veranderlijke vormen van grondgebruik zoals intensieve landbouw en steden.

De jury vindt het gebruiken van dergelijke regels op zich een goede aanpak. De in deze inzending gepresenteerde regels vindt ze echter te oppervlakkig. Ronduit grote bezwaren heeft ze tegen het voorstel,ver-spreide hoogbouw te midden van een groot areaal natuur" op de hoge-re delen van het gebied toe te laten. De jury vindt de noodzaak tot hoog-bouw onvoldoende gemotiveerd. Ze mist bovendien een uitwerking die aangeeft hoe de ontwerpers zich de infrastructuur bij zo'n rigoureuze en beeldveranderende ingreep voorstellen. De panelen laten op de schaal 1:100.000 een globaal, bijna abstract ontwerp zien. De uitwerking op schaal 1:50.000 geeft meer informatie, maar niet genoeg om de keuzes in 'Babel' overtuigend te maken.

Of het ontwerp realistisch is vragen ook de inzenders zich af. Zij consta-teren als probleem dat het gewenste of noodzakelijk geachte natuurlijke milieu in strijd is met bestaande sentimentele waarderingsen en komen tot de stelling dat de koestering van het verleden de grootste bedreiging van de toekomst is.

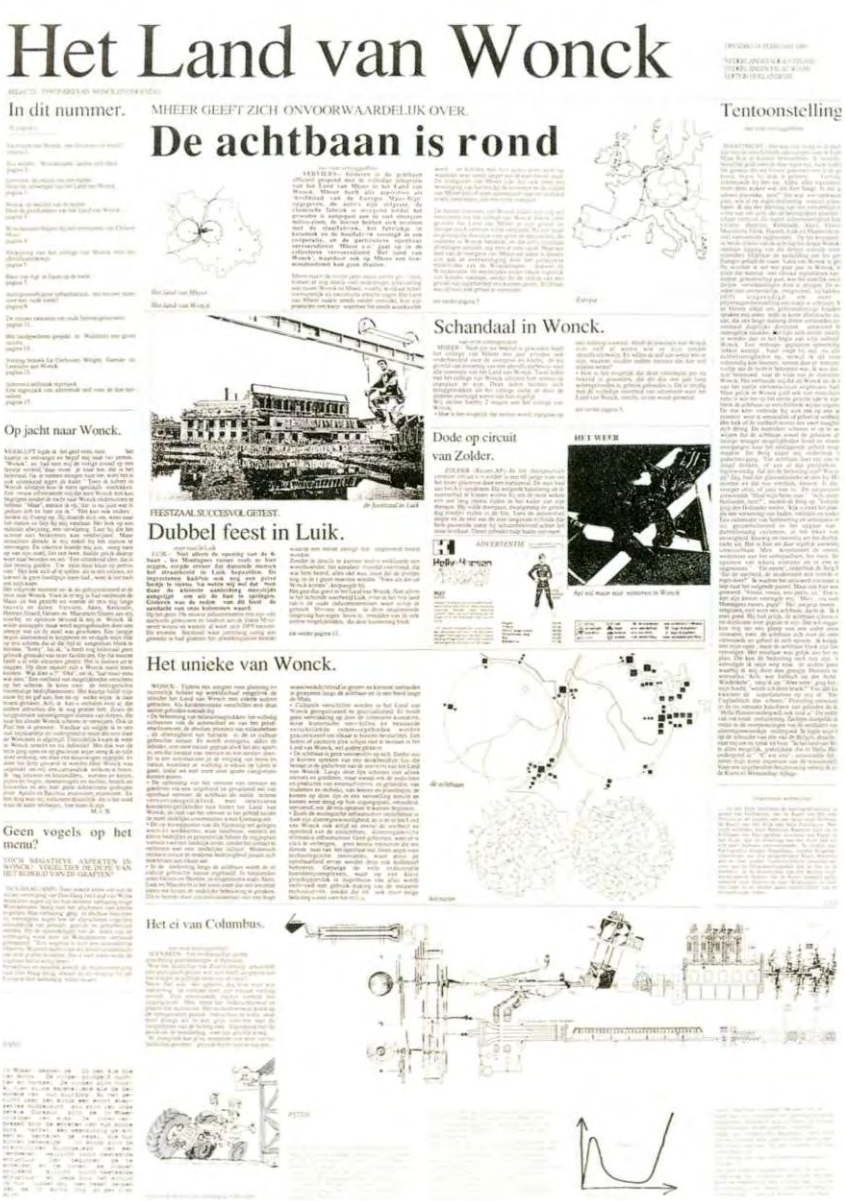
'Babel' wordt door de jury vooral gewaardeerd om de presentatie die opvalt door een goede indeling en leesbaarheid van de panelen. Het kleurgebruik en de goede hiërarchie in de verschillende prenten dragen daaraan bij. De weergave van de 'dekonstruktie van het landschap' op het linkerpaneel maakt indruk. De terugkerende vorm van de driehoek is knap gebruikt en geeft het totaal een sterke samenhang.

Babel

The entry Babel is notable for a particularly handsome presentation. Babel is also notable for a sharp-witted written explanation. The plan concentrates particularly on the stability of the natural environment. The entry chooses two design rules which apply constraints to the urban and agricultural land use in relation to the natural environment. They are created in such a way that especially in the higher landscape areas the conditions for the natural environment are improved. The challenging proposal to build also on higher areas is strongly criticised by the jury. Babel is composed by ir J. Heeling, ir J.G.C.M. Krop, ir H.C. Bekkering and ir. E. Luyten.

Het Land van Wonck

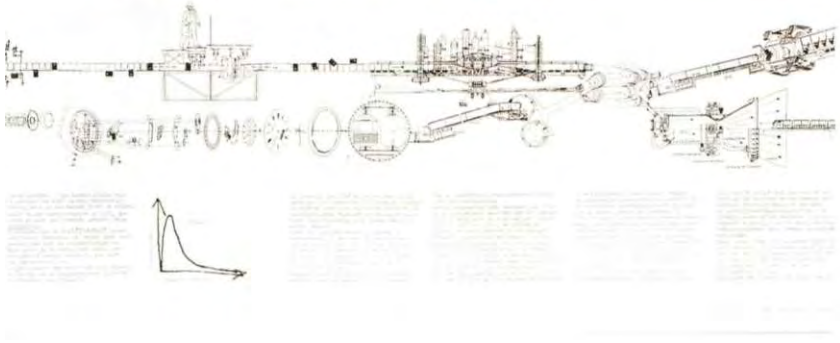
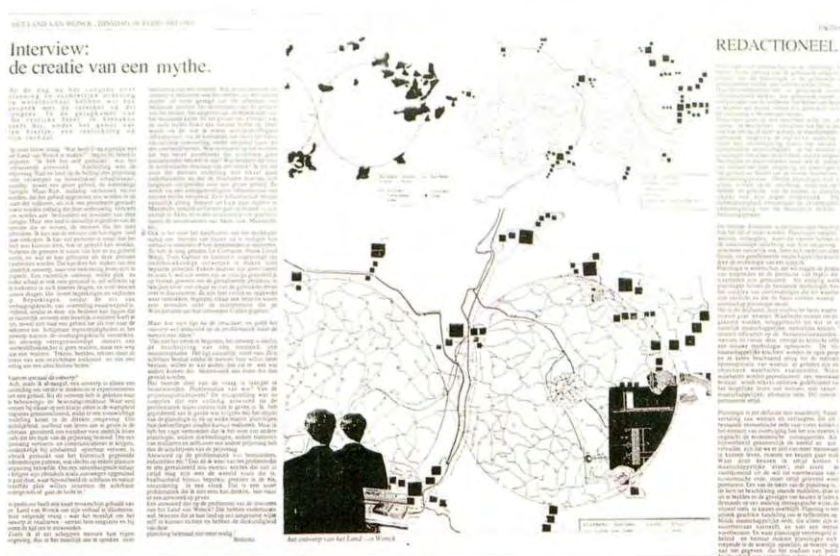
Vijftien artikelen, een weerbericht, een advertentie en een paar teke-ningen tesamen op twee pagina's van een krant die 'Het Land van Wonck' heet. De inzending onder het gelijknamige motto geeft met veel ironie een toekomstbeeld van het prijsvraaggebied. De originele en kri-tische bijdrage is gemaakt door J. van Schooneveld, H. Oostveen en H. van der Marei.

Het dorpje Wonck ligt tussen Luik en Maastricht iets ten westen van de Maas, niet ver van de grensovergang bij Visé. In de visie van de inzen-ders van 'Het Land van Wonck' is Wonck echter het inspirerende cen-trum van de prijsvraagregio.

Het werkstuk 'Het Land van Wonck' is een inzending met een dubbele bodem: het speelt, bijna tussen de regels door, met een ontwerp voor het prijsvraaggebied én het geeft commentaar, meningen en achter-gronden bij de oude en de nieuwe situatie.

Het fenomeen ruimtelijke planvorming wordt eveneens op de korrel genomen. Een kritische en ironische toon is in alle stukken aanwezig. Zo zegt een 'redactioneel' commentaar: „Planning is een bij uitstek geschikte handeling om te reflecteren op een blinde maatschappelijke orde, die alleen zijn eigen voortbestaan nastreeft, en niet een menselijk

voortbestaan. En waar planologie verstrengeld is met beleid en bestuur moeten planologen zich als roepende in de woestijn opstellen; ze moeten uitgaan van het gegeven dat het stadium van 'politieke haalbaarheid' van voorstellen achter ons ligt, dat ons slechts radicale ingrepen resten om de bestaande mythologie te doorbreken en nieuwe waarheden in het leven te roepen."

In de aanzet die 'Het Land van Wonck' spelenderwijs geeft voor een ontwerp, staat centraal het idee van een achtbaan. De achtbaan is op verschillende wijzen uitgevoerd. Breed, smal, soms is de baan zelfs helemaal verdwenen. Het is niet alleen een snelle vervoersmogelijkheid maar ook een 'trage' voor rustiger reizigers. Volgens de inzenders is de achtbaan eigenlijk nog het meest een denkbeeldige lijn die bestaat in gedachten van de inwoners van Wonck. Het dorpje Wonck ligt, vanzelf-

sprekend, op de kruising van de beide ringen van de achtbaan. Luik komt in één van de krantenberichten zonnig voor de dag. Op een voormalig industrieterrein waar honderden mensen in een inspirerende omgeving wonen en werken, is een feestzaal geopend. De jury vindt 'Het Land van Wonck' een prikkelend en scherpzinnig werkstuk dat wezenlijke vragen aansnijdt en met recht een bijzondere vermelding verdient.

Van een werkelijk integraal ruimtelijk plan is geen sprake. Maar 'Het land van Wonck' wil ook alleen een aanleiding geven om verder te denken en te experimenteren met het gebied. Het ontwerp hoeft-daarom volgens hen ook geen innerlijke consistentie te hebben.,,Schijnbare tegenstrijdigheden kunnen de overtuigingskracht versterken".

Het Land van Wonck

Het Land van Wonck is an original and critical contribution in the form of a newspaper. The piece of work is an entry with a double meaning: it plays, almost between the lines, with a plan of the competition area and provides comments, opinions and background. There is no question of an integrated spatial plan. The entry only wishes to provide a stimulus to 'think further and experiment with the area'.

Het Land van Wonck is composed by J. van Schooneveld, H. Oostveen and H. van der Marei.

The Flight to the Future

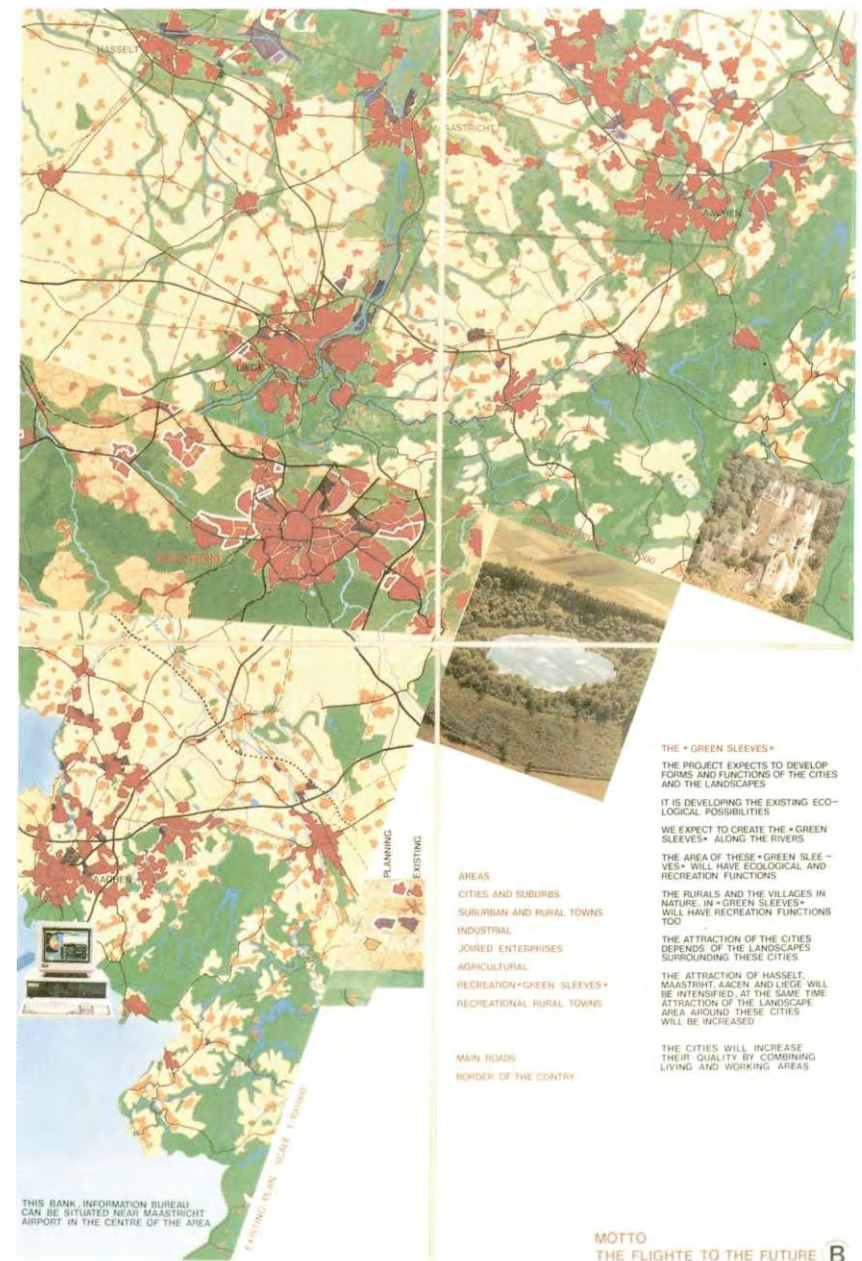
'The Flight to the Future' is een inzending uit de Sovjet Unie en alleen daarom al een vermelding waard. Opvallend is de gedetailleerdheid van het ontwerp die de ontwerpers ondanks de afstand tot het gebied hebben weten te breken. In het werkstuk van V.E. Polyschuk en O.I. Schastlivthev vervult het beeld van een vliegtuig een belangrijke, poëtische rol. Het verbindt de bestaande situatie met het ontwerp en het verbindt de Euregio met de U.S.S.R. Het is als een feniks die uit de as herrijst, op weg naar een betere toekomst.

Ook in de structuur van het gebied komt de vorm van het vliegtuig naar voren, aldus de inzenders. Zij zien de belangrijke oost-west en noord-zuid verbindingen als de vleugels en de romp van het toestel; de steden als de economische motoren. Het ontwerp geeft vooral de strook Aken-Maastricht-Hasselt aan als potentiële ontwikkelingszone met nieuwe woongebieden. 'The Flight to the Future' stelt in deze strook tevens de vestiging voor van gemeenschappelijke ondernemingen van de Euregio en de U.S.S.R. waardoor een groeiende internationale uitwisseling van kennis en produkten kan plaatsvinden. In Maastricht is in de visie van de inzenders de 'Euregio Maas-Rijn Computerbank' gevestigd die alle voor de regio belangrijke informatie verzamelt.

Een ecologisch netwerk verbindt de belangrijkste en meest gevoelige natuurgebieden als de Eifel, de Ardennen en de Kempen en kleinere eenheden als het Geuldal. Het werkstuk combineert daartoe ecologische en recreatieve functies in zogenaamde 'groene oevers' langs rivieren. De dorpen in deze stroken krijgen eveneens een meer recreatieve functie.

The Flight to the Future' is één van de weinige werkstukken die bovendien duidelijk met witte omlijnningen de nieuwe ingrepen van de bestaande situatie onderscheidt. Het summier toegelichte ontwerp is volgens de jury inhoudelijk niet zo diepgaand en vernieuwend maar wel compleet. Het beeld van het vliegtuig geeft de panelen en de verschillende onderdelen een sterke en sprekende samenhang.

The Flight to the Future

The Flight to the Future is an entry from the Soviet Union. It contains a plan which, certainly in view of the distance between the composers and the area, is remarkably detailed. The composers see particularly the zone Aachen-Maastricht-Hasselt as an important zone where there are possibilities for urban and industrial development.

They advocate joint ventures of the Euregio and the U.S.S.R. In the briefly worded but complete piece of work the image of an aeroplane has an important, poetic role. It flies from the existing situation to a plan for the competition area. It is as if a phoenix rises from the ashes, on the way to a better future.

The Flight to the Future is composed by V.E. Polyschuk and O.I. Schastlivthev.

overige inzendingen

other entries

'Adem' Y. Grimm	'LVE 92' W.H.J. van Heukelom F.P. Lahaye
'Aqua Ducens' C.B.E.M. Aalbers G.H.P.F. Aalbers J.L.M. van den Heuvel	'Nomade' M. Wijermans P. Mostert J. Meeus N. Dielemans
'Arcadische Overpeinzingen' J. Freie L. Gijsenbergs R. Koek W. Maas	'Ouverture 2015' R. Didden H. Janssens
'Close Encounters' B. Schimtt E. Kugel	'Schakel' M. Rekswinkel M. Spreen
'DG Midden Maas' Drs J.M.L. Mooren	'Ster' F. Hoevenagel
'Doorgank, Passage, Corridor, Transit' N. Bouts	'Ziel en Zaligheid' D. Boasson J. Goedman R. Groeneweg C. Hesen M. van Lingen
'Eau de Vie' R. Daniels P. Venbruex G. Paumen	'906' W.J. Nijboer
'Limburg aan Zee' T.J. Jongh Visscher	
'Loei Singulari' R. van der Bijl	

. UUUUUUUÜ/ •

•pooooooooof•

o888«8SS.^fe • . ÉigigSoooW. . / . /

• ^B§gS8388| • • /JB8SS0? • (Êag^Higo
• Xgy* • • || IU' • • looooooooooaoa
-VioooooBoaoao

Adem

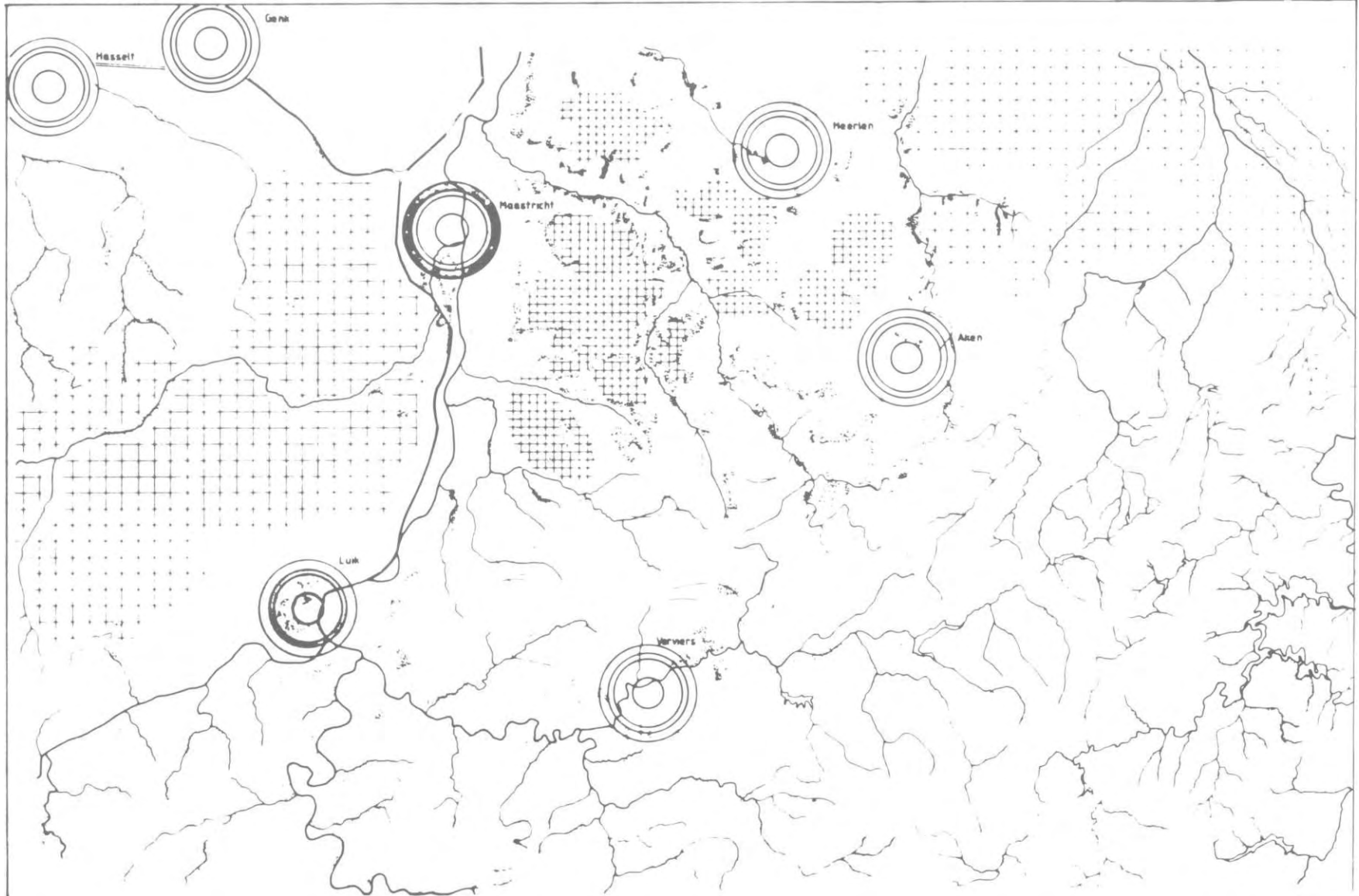
'Adem' wil een sterke bundeling van enerzijds natuurlijk en rustig gebied en anderzijds van stedelijk en dynamisch gebied. Aandacht schenkt 'Adem' ook aan het vraagstuk van verval en afval; juist in gebieden met dergelijke problemen liggen mogelijkheden tot herstructurering. De jury vindt de inzending, hoewel grafisch niet onaardig, aan de magere kant. De soms slordig onderbouwde toelichting besluit met de opmerking dat de grenzen van de stedelijke en de natuurlijke invloedsferen interessant zijn. Maar, vindt de jury, daarmee zou het eigenlijk juist moeten beginnen.

Adem strives for a strong coherence of, on the one hand, natural and peaceful areas with, on the other, urban and dynamic areas. Adem also devotes attention to the question of decay and waste; especially in areas with this type of problem there are possibilities for restructuring. The jury feels that the entry, although graphically acceptable is rather 'thin'. The sometimes carelessly constructed written explanation closes with the remark that the boundaries of the urban and natural spheres of influence are interesting. The jury is of the opinion that this should rather be a starting point.

OO STei>ELIJFC£ V* . f
O O O iMvtoeossFeee \ * I
STEDEIÜK6 k£EN \ \ LOG

•

ONTWIKKELINGSSCHETS

DE EUPEGIO biedt de mogelijkheid om door een waterloopkundige ingreep een vanggebied te creëren dat een beperkte oppervlakte beslaat. Tussen de steden Luik, Maastricht, Aken en Verviers ligt een complex gebied met een veelheid aan landschapstypen en hoge natuur- en landschappelijke waarde. Het geeft de kans om te laten zien hoe door aan de plek aangepaste landbouw, aanwending van biotechnologie, een goede ruimtelijke ordening en milieuvetgeving, een intensieve, produktieve doch duurzame landbouw ontwikkeld kan worden die de fundamenteën van het menselijk bestaan niet vernietigt maar mensvriendelijk is.

Het stellen van dit internationale voorbeeld, waarbij de universiteiten voor de onontbeerlijke know-how zorgen is het hogere doel voor de omliggende steden. Zij kunnen het door gezamenlijke inspanning bereiken. Schoon water zal de eerste beloning zijn: Aqua Ducens.

Aqua Ducens

Waterloopkundige werken om vies, gebiedsvreemd water te weren en veel aandacht voor brongebieden. 'Aqua Ducens*' richt zich op het water. Volgens de jury té eenzijdig. Want hoewel deze benadering ecologisch gezien veel te bieden heeft, mist de jury een uitgewerkte visie op andere ontwikkelingen.

De toelichting is niet ieder jurylid voldoende duidelijk en ook de visualisatie komt als 'waterig' over.

Water projects in order to counteract polluted, unwanted water and a great deal of attention to source areas. Aqua Ducens concentrates on water. According to the jury too exclusively. Although this approach has much to offer ecologically, the jury misses an elaborated vision on other developments. The written explanation is not clear enough to every member of the jury and also the visualisation is too 'watery'.

Arcadische Overpeinzingen

De Euregio
als Internationaal Landschapspark Arcadia,
een kuurpark binnen een vervuilde omgeving,
een gedekte mergelplaat,
bewerkt met inscripties, lijnen en gaten.

Op de top van de Vaalserberg een centraal
bestuurscentrum, omgeven door een uitgestrekt
jachtbos.

Op het uitgespreide tapis vert objecten van
het romantische landschap: eikendreven,
italiaanse populieren, hellingbossen, wijngaarden.

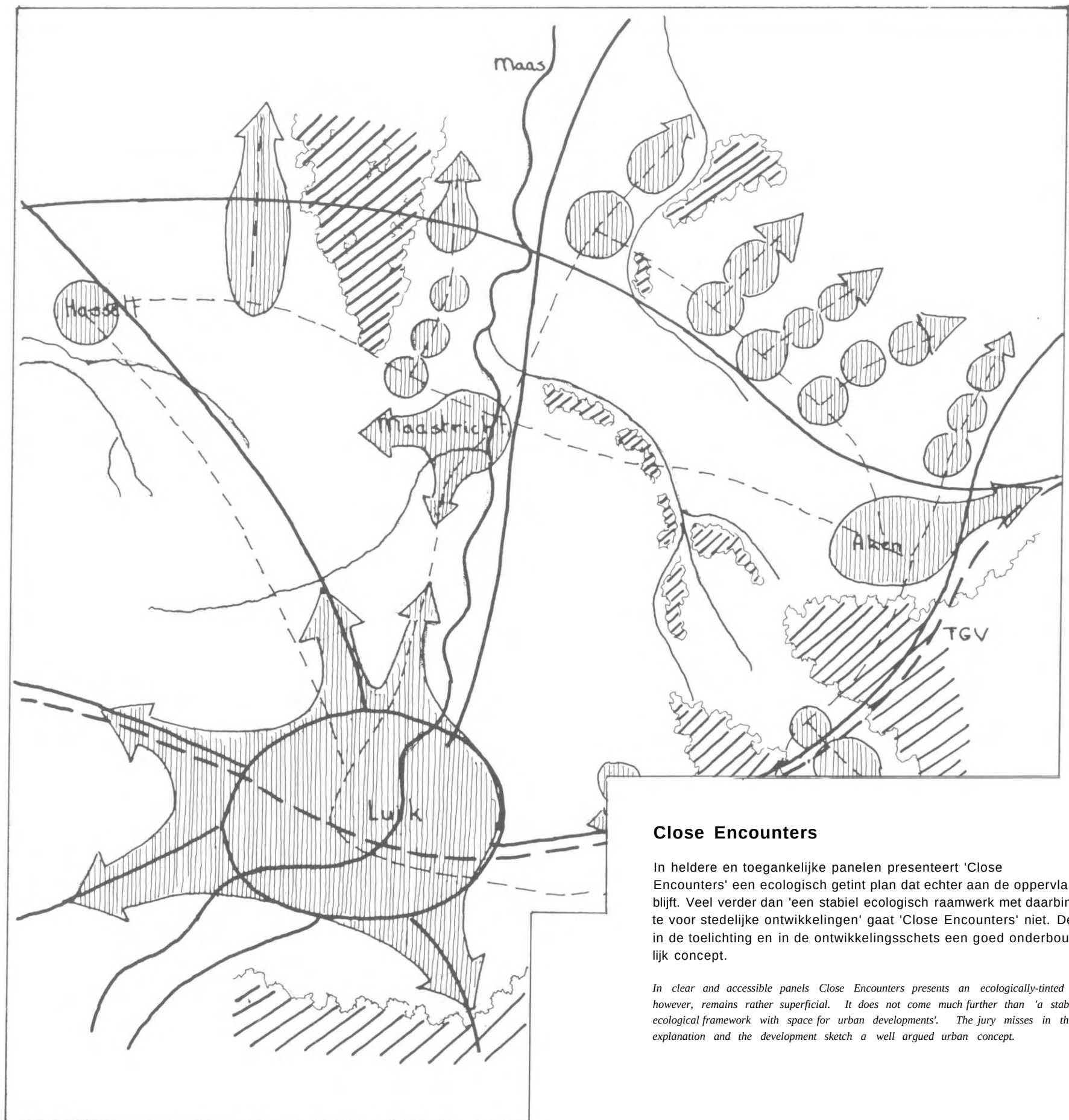
De mijnengordel overwoekerd tot een eindeloos
ruineveld.

Grind- en mergelgaten als canyons.

Arcadische overpeinzingen.

'Arcadische overpeinzingen' is een originele, in de tekst sterk beeldende inzending; een bijna poëtische utopie. De mooi uitgevoerde toelichting rept bijvoorbeeld van 'een veld van herinneringen': de oude mijnengordel, in bezit genomen door een woud van berken. Het kaartbeeld wordt door een jurylid geroemd om de treffende weergave van het landschap als een continuüm waarin ingrepen als grove inscripties contrasteren. De meerderheid vindt het kaartbeeld echter te grof en met onvoldoende realiteitswaarde.

Arcadische overpeinzingen is an original and, especially in the text, a strongly graphical entry; an almost poetic utopia. The beautifully presented written explanation conjures up, for example, 'afield of memories': the old mining belt, taken over by a forest of birch trees. The map is praised by one member of the jury for the striking reproduction of the landscape as a continuum in which changes contrast as coarse inscriptions. The majority feels the map to be too coarse and too abstract.

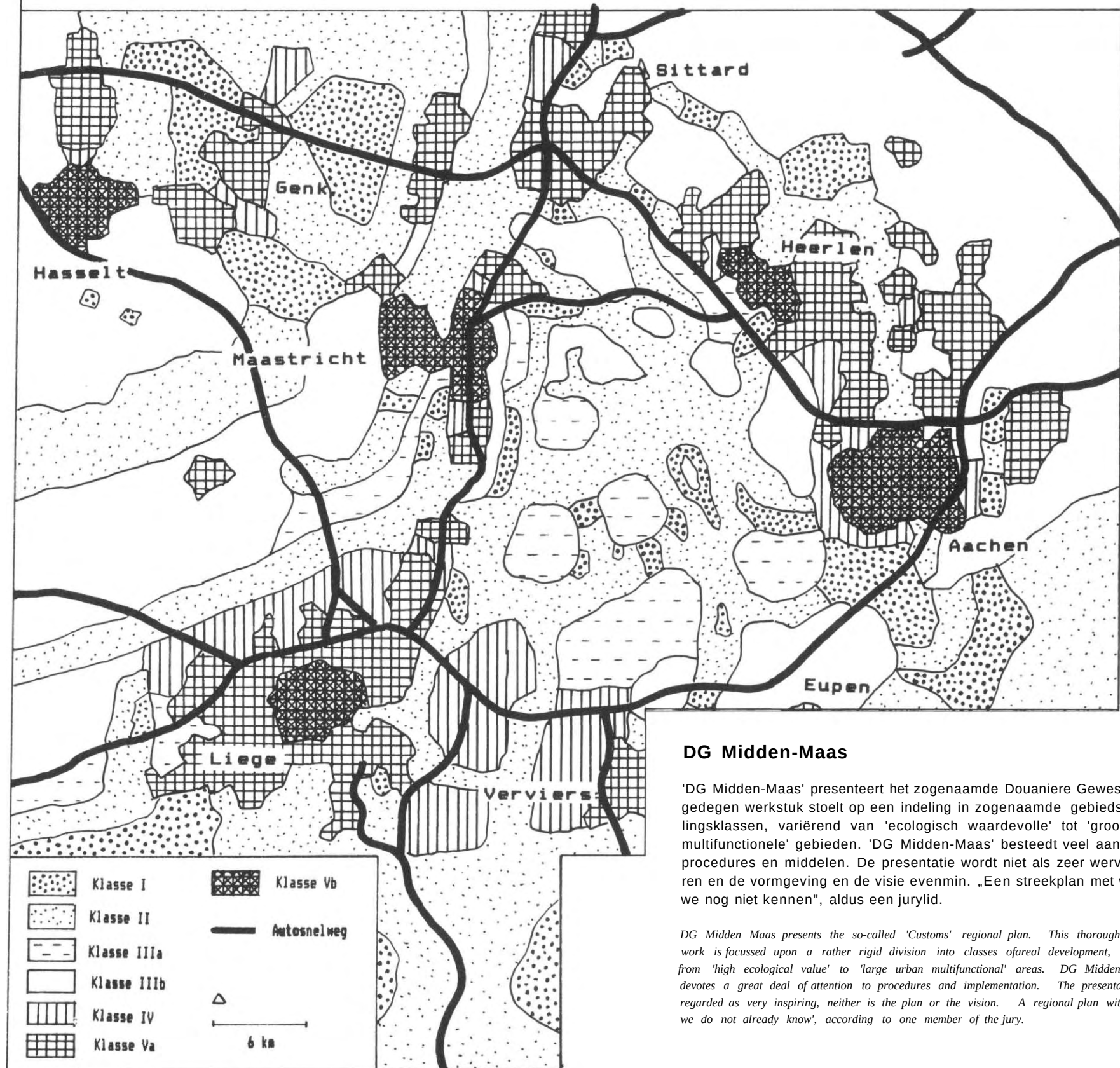

Close Encounters

In heldere en toegankelijke panelen presenteert 'Close Encounters' een ecologisch getint plan dat echter aan de oppervlakkige kant blijft. Veel verder dan 'een stabiel ecologisch raamwerk met daarbinnen ruimte voor stedelijke ontwikkelingen' gaat 'Close Encounters' niet. De jury mist in de toelichting en in de ontwikkelingsschets een goed onderbouwd stedelijk concept.

In clear and accessible panels Close Encounters presents an ecologically-tinted plan which, however, remains rather superficial. It does not come much further than 'a stable ecological framework with space for urban developments'. The jury misses in the written explanation and the development sketch a well argued urban concept.

ONTWERP DG MIDDEN-MAAS

DG Midden-Maas

'DG Midden-Maas' presenteert het zogenaamde Douaniere Gewestplan. Het gedegen werkstuk stoelt op een indeling in zogenaamde gebiedsontwikkelingsklassen, variërend van 'ecologisch waardevolle' tot 'grootstedelijke multifunctionele' gebieden. 'DG Midden-Maas' besteedt veel aandacht aan procedures en middelen. De presentatie wordt niet als zeer wervend ervaren en de vormgeving en de visie evenmin. „Een streekplan met weinig dat we nog niet kennen“, aldus een jurylid.

DG Midden Maas presents the so-called 'Customs' regional plan. This thorough piece of work is focussed upon a rather rigid division into classes of areal development, varying from 'high ecological value' to 'large urban multifunctional' areas. DG Midden Maas devotes a great deal of attention to procedures and implementation. The presentation is not regarded as very inspiring, neither is the plan or the vision. A regional plan with little that we do not already know', according to one member of the jury.

Doorgang, passage, corridor, transit

Uit het forse informatiepakket van 'Stad en land op de helling' knipte en scheurde de inzender van 'Doorgang, etc.' het materiaal voor zijn werkstuk: een verzameling prenten met in vier talen onderschriften waarin op prikkelende wijze te hooi en te gras het gebied, de historie en de planning aan bod komen.

Maar met aardige fragmenten als: „bij snellere wereld; meer langzame individuen, zoals bomen, planten" kan de jury toch onvoldoende uit de voeten.

This entrant extracted material from the extensive information package of 'Town and country on the slope' for his piece of work: a collection of pictures, subtitled in four languages, in which the area, its history and planning are presented in a provocative and chaotic way. The jury, however, can do little with pleasant fragments such as 'in a faster world; more slow individuals such as trees and plants'.

De Euregio:

- is centraal gesitueerd,
- goed ontsloten,
- en bezit potentie als hoogwaardig woon-werkmilieu.

Momenteel komt die potentie niet tot zijn recht:

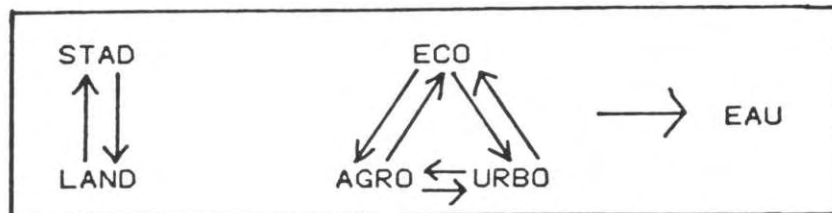
de natuur is sterk teruggedrongen en staat onder druk,

- er zijn situaties ontstaan waarbij stedelijke nog landelijke grondgebruiksvormen goed tot hun recht kunnen komen.

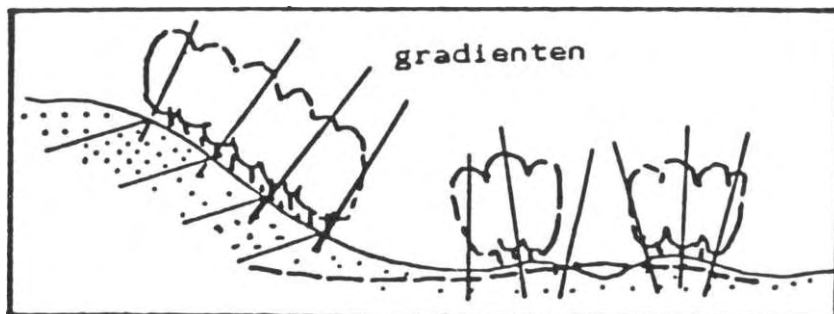
Om de potentie tot zijn recht te laten komen moet:

- aandacht worden geschonken aan de ontwikkeling van de natuur en van ecologische vormen van grondgebruik.
- worden gestreefd naar een betere ordening van grondgebruiksvormen.

Dit houdt onder andere in dat:

Bij de ontwikkeling van 'eco' gaat men op zoek naar gradientrijke gebieden en let men op continuïteit: daarbij komt men terecht op hellingen en langs waterlopen: 'eau'.

De ontwikkeling van 'eco' resulteert zo in een netwerk. Via dit netwerk kan samenhang en binding tussen de diverse grondgebruiksvormen worden bereikt.

Daar 'eco' de bron van het leven vertegenwoordigt, en van belang is voor de leefomstandigheden in de Euregio kan men spreken over 'eau de vie'.

Eau de vie

'Eau de vie' wil het spanningsveld tussen stad en land inruilen voor een driehoeksverhouding tussen ecologische, agrarische en urbane vormen van grondgebruik. Het heldere en goed opgebouwde verhaal leidt tot een plan waarin nadruk ligt op de ecologie. De jury waardeert het streven naar de integrale benadering van het probleem. Hoewel de jury 'Eau de vie' tot de categorie van betere inzendingen rekent, mist ze werkelijk originele ideeën en een degelijke onderbouwing.

Eau de Vie wants to pursue a triangular approach to ecological, agrarian and urban land use forms rather than explore the field of tension between town and country. The clear and well-argued explanation leads to a plan in which the emphasis is placed on the ecology. The jury values the attempt at an integrated approach to the problem. Although the jury places Eau de Vie in the category of better entries, it misses really original ideas and a sound underpinning.

samenvatting van het ingezonden werkstuk .

de inzending is een voorstel om het zwaartepunt van nederland-distributieland vanuit de randstad naar de euregio maas-rijn te spreiden .

de inzending bestaat uit de volgende elementen '•

vaarwegen : in deze inzending wordt voorkomen , dat het rivierenland door een lateraalkanaal wordt aangetast .

de te verbreden en in oostelijke richting naar de euregio uit te breiden zuid-willemsvaart versterkt de kwaliteit van de as nederland-waterland <>

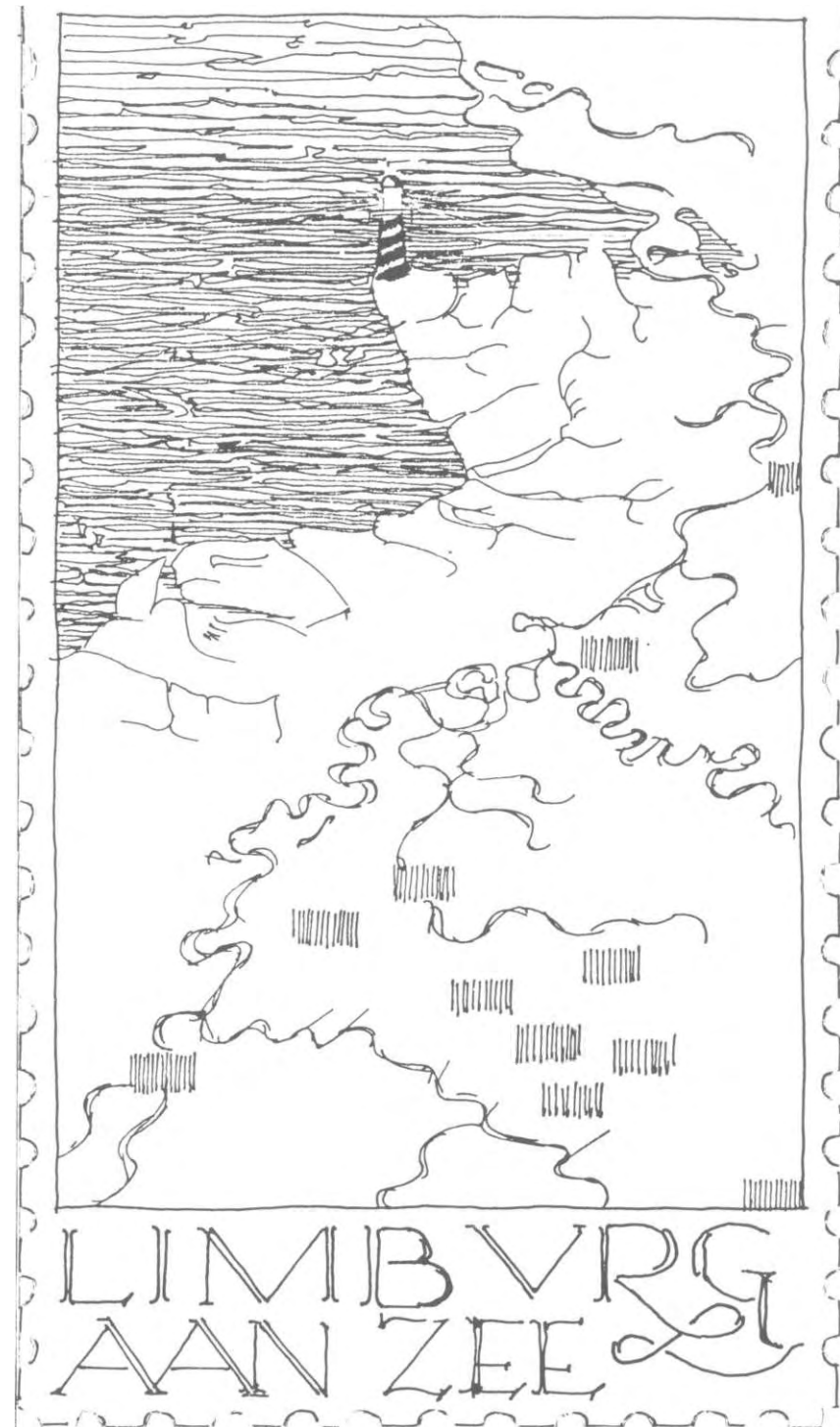
luchtvaart : een voorstel tot spreiding van de congestie in en boven de randstad , gebaseerd op recente onderzoeksresultaten

nationaal park : in het proefgebied "nationaal landschap mergelland" wordt verwezen naar een middeleeuwse landschapsreconstructie , waarbij in deze inzending zelfs het afnemen van recente aantastingen is opgenomen •

het wonen : de tegenstrijdige belangen voor het karakterbehoud van het heuvelland en de toenemende emancipatorische ruimte-eisen die aan het woonvolume worden gesteld heeft geleid tot het concept van een stedelijk grid , te projecteren in de ontgraving van het omstreden concessiegebied .

met de aanleg van gecombineerde sneltram- en autotunnels blijft de ecologische infrastructuur op het plateau behouden •

in het ontwerp is door participatieve architectuur een grote gebruiksmogelijkheid aangegeven •

Limburg aan Zee

Met „verrukkelijke” terreinschetsen zocht 'Limburg aan Zee' de lokatie voor een verdiept aangelegde stad in het Mergelplateau. Het gedurfde idee zorgt binnen de jury voor de nodige discussie. Wordt zo'n nieuwe stad geen tweede Bijlmer? Een soort onderaardse gevangenis? En wat zijn de hydrologische consequenties? De onderbouwing van 'Limburg aan Zee' is niet consistent en de tekst en de panelen zijn voor de jury onvoldoende toegankelijk

With 'delicious' sketches Limburg aan Zee sought the location of a submerged city in the Mergelplateau. This courageous idea produced considerable discussion amongst the jury. Will the new city become a second Bijlmer? A kind of underground prison? And what are the hydrological consequences? The underpinning of Limburg aan Zee is not consistent and the text and the panels are felt by the jury to be inaccessible.

Europese eenwording is een langdurig en moeizaam proces. Een gezamenlijke landbouwpolitiek, een afgestemde dienstregeling voor trein- en vliegtuigverkeer, een Europees milieubeleid, een gemeenschappelijke monetaire politiek, etc., etc, allemaal verschillende zaken die echter op één punt overeenkomen: het komt allemaal moeilijk van de grond. En op regionaal probleem herhaalt zich het probleem. Ook daar blijkt het nog bijzonder lastig om een al te nationaal perspectief te doorbreken. Landsgrenzen betekenen veel. Na 1992 zijn ze (nog) niet verdwenen. Weliswaar kunnen ze dan makkelijker worden gepasseerd en heersen aan weerszijde voor sommige zaken eenzelfde regiem, voorlopig blijven de Europese grenzen scheidslijnen tussen zelfstandige politiek en bestuurlijke hiërarchieën. De vraag is hoe op Euroregionaal niveau toch tot een vorm van samenwerking te komen. In dit ontwerp 'loei singulari' wordt een aantal concrete projecten geformuleerd die een dergelijke samenwerking (gedeeltelijk) realiseert of op z'n minst dichterbij brengt. Dit praktisch antwoord op de vraag berust in feite op een hypothese, namelijk dat het mogelijk zou zijn om - bottom up - vanaf lokaal niveau met een aantal duidelijk afgebakende projecten een grotere en meer omvattende Europese samenwerking tot stand te brengen. Is deze hypothese realistisch? Deze vraag is niet met absolute zekerheid te beantwoorden (dat geldt trouwens voor veel vragen over de 'Europese' toekomst). Het hier gepresenteerde ontwerp probeert in ieder geval de hypothese te ondersteunen en daarmee een tegenwicht te bieden tegen dominante top down benaderingen, die Europese vraagstukken proberen op te lossen via stelsels van centralistische (en bureaucratische) regelgeving.

Concrete projecten hebben het voordeel dat er niet al te lange tijd tussen ontwerp en uitvoering hoeft te liggen. Politici en bestuurders (aanweerszijde van de grenzen, onder verschillende nationale hiërarchieën) zullen daardoor geneigd zijn sneller tot onderlinge samenwerking te komen. Daarbij komt dat de projecten zich 'dichtbij huis' afspelen en daardoor meer tot de verbeelding van regionaal betrokkenen spreken. Zo'n Euroregionale coöperatie zou wel eens smerend kunnen werken op de hogere bestuursmachinerieën van elk land. In dit ontwerp voor de Euroregio Maas-Rijn zijn projecten gekozen op de gebieden cultuur & geschiedenis, natuur & ecologie, infrastructuur, economie, wetenschap & techniek, stadsontwikkeling & landschapsbeheer, en tenslotte, lokaal bestuur. Uiteindelijk zijn deze gebieden gecondenseerd in een 12-tal projecten (zie voor een gedetailleerde beschrijving verderop). De vraag hoe op regionaal niveau tot Europese samenwerking te komen, kan nu in het ontwerp worden beantwoord door de ruimtelijke en functionele situering en detaillering te presenteren van de 12 bijzondere en zelfstandige plaatsen in de regio, dat wil zeggen, van de 12 loei singulari.

airport Beek

Een locus met een voor de regio ontwikkelingsstrategische betekenis is de, sterk uit te breiden luchthaven bij Beek. Vergroot met bedrijfsterrein(reservering) en oostwestbaan, optimaal verbonden met lokaal en internationaal wegennet en voorzien van eigen treinstation (Euregiorail) vormt de airport een belangrijke economische en infrastructurele stimulans.

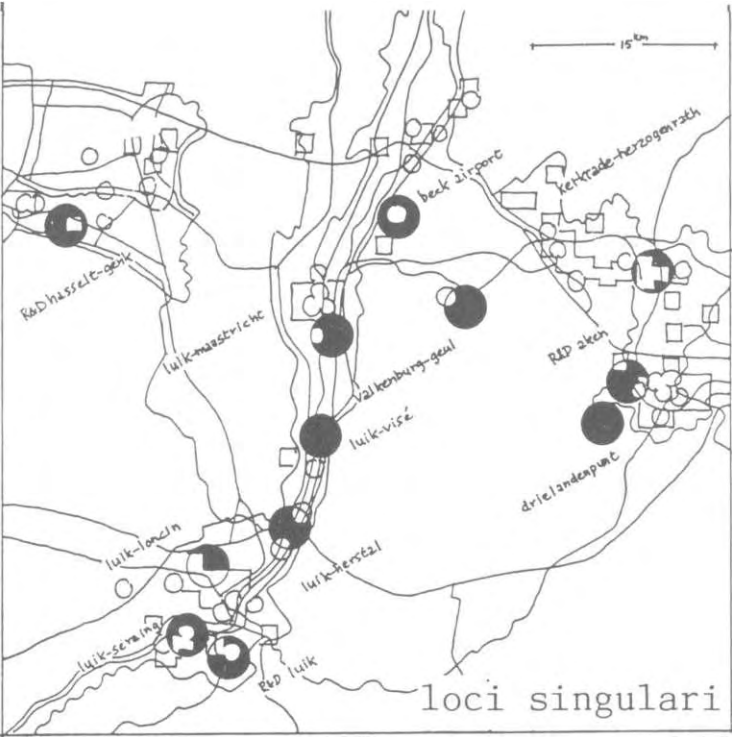
bi-nationaal

Een dubbelstad Kerkrade-Herzogenrath biedt een uitstekende gelegenheid voor een politiek-bestuurlijk experiment. Dit project voorziet in één formeel gemeentelijk territorium voor de nu nog afzonderlijke plaatsen. Het ontwerp van de locus bestaat dit keer uit een planologisch-stedebouwkundige onderlegger ten behoeve van de ruimtelijke inrichting van het stadsgebied e.o. wanneer dit onder het bestuur van één, bi-nationale autoriteit valt.

Luikse loei

Schaal, maat en functie-concentratie van de agglomeratie Luik zijn moeilijk vergelijkbaar met andere stedelijke gebiedsdelen in de regio. Luik is gewoon het grootst. De regio kan het zich daarom niet permitteren deze stad en directe omgeving te verwaarlozen. Anders gezegd, als de huidige, verontrustende situatie in deze Waalse metropool niet verbeterd, heeft dat een negatieve uitwerking op de Euregio als geheel. Hier moet dus iets aan gedaan worden. Een aantal loei zijn daarom bijna exclusief op het Luikse georiënteerd.

De laatste locus van Luik ligt in Maastricht e.o. Direct aansluitend op het gebied ten noorden van Visé ligt tot aan de oude binnenstad van Maastricht een ontwikkelingszonè die Euroregionaal gezien fungeert als uitloper van de Luikse agglomeratie. De locus Luik-Maastricht staat eveneens in voor de ontwikkeling van het Maasdalggebied. Hierbinnen kan Maastricht een bijzondere functie voor Luik vervullen (vergelijkbaar met een eigentijdse variant op de functie van Bath voor Londen in de vorige eeuw).

Research and Development (R&D)

Het complementariteitsbeginsel van de Euregionale planologie c.q. het ontwerp van loei toont zich heel duidelijk in de drie op te zetten centra voor research & development. Aansluitend op de bestaande (complementaire) universitaire centra van Aken, Hasselt-Genk (Diepenbeek) en Luik worden drie loei R&D opgericht ten behoeve van fundamenteel wetenschappelijk onderzoek en technologische innovatie.

tussen Valkenburg en Drielandenpunt

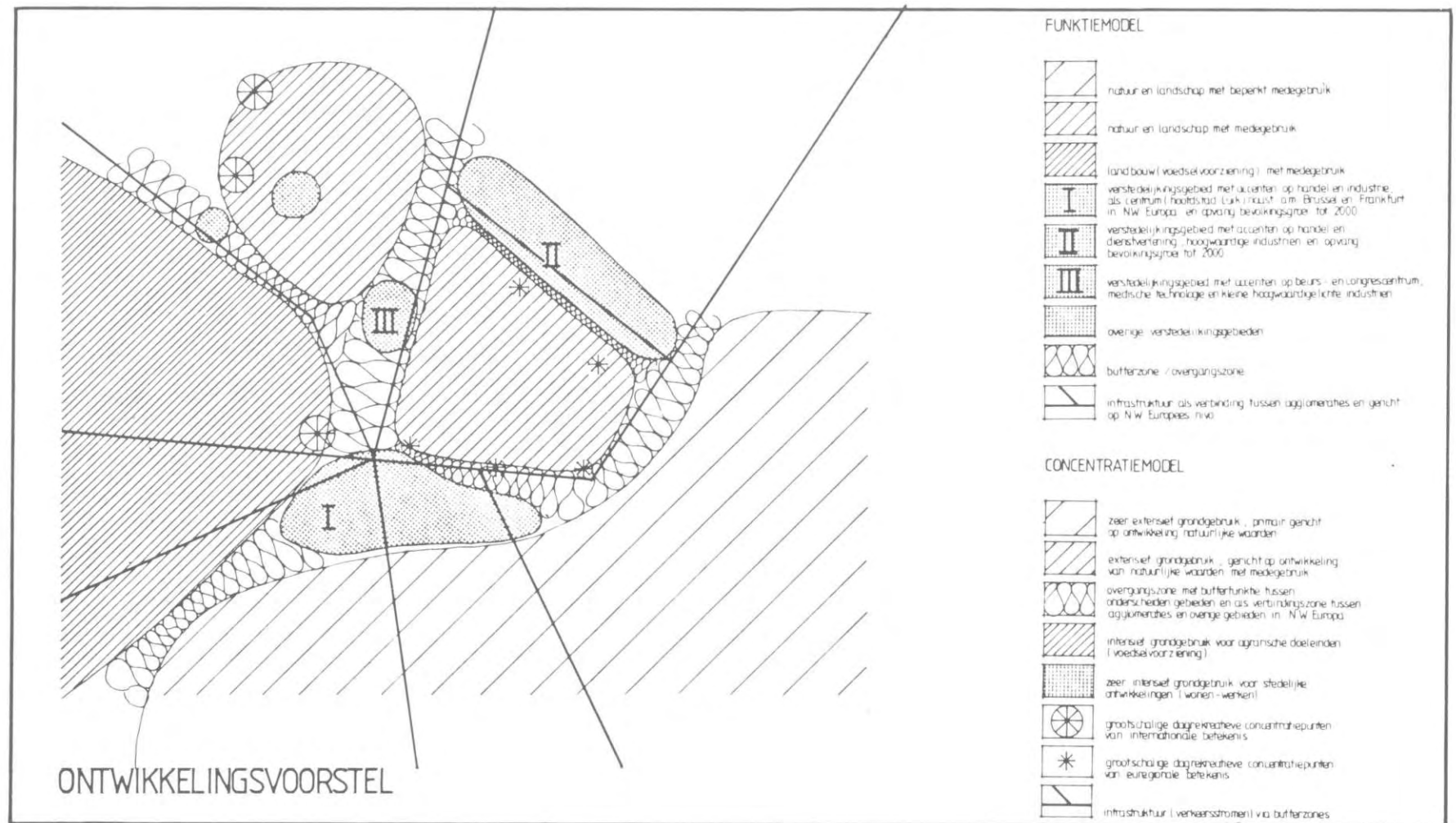
Een locus buiten de directe invloed van stedelijke zones ligt bij Valkenburg. In de eerste plaats zijn de ontwikkelingen hier geënt op de recreatieve functie die het plaatsje reeds vervult. In het kader van de locus zal die functie worden versterkt. Als onderdeel van ontwikkelingen stroomopwaarts langs Geul (en Gulp) neemt de recreatieve functie echter af om plaats te maken voor natuurbouw. Locus Valkenburg/Geul slingert zich vanaf het dal omhoog, tegen de Limburgse hellingen op. Daar is het rustig en overheerst de gecultiveerde natuur.

De Nederlandse natuurbouw concentreert zich verder in het stroomgebied van Geul en aanverwante riviertjes. Het is echter dan wel noodzakelijk dat dit stroomgebied onder één ecologisch beheer wordt gebracht. Dit beheersgebied omvat ook een deel van Wallonië en het territorium van de twaalfde locus: Drielandenpunt. Al naar gelang de regio en loei meer ontwikkelen, groeit Drielandenpunt uit tot een museumpark, waarin geschiedenis en cultuur van de regio in een 'natuurlijke' omgeving educatief en aansprekend worden gepresenteerd. Het museum vormt, hoog gelegen, straks in het Euroregionaal relief, in het toekomstige grenzeloze Europa het cultuurhistorisch bewustzijn van de regio aan haar inwoners.

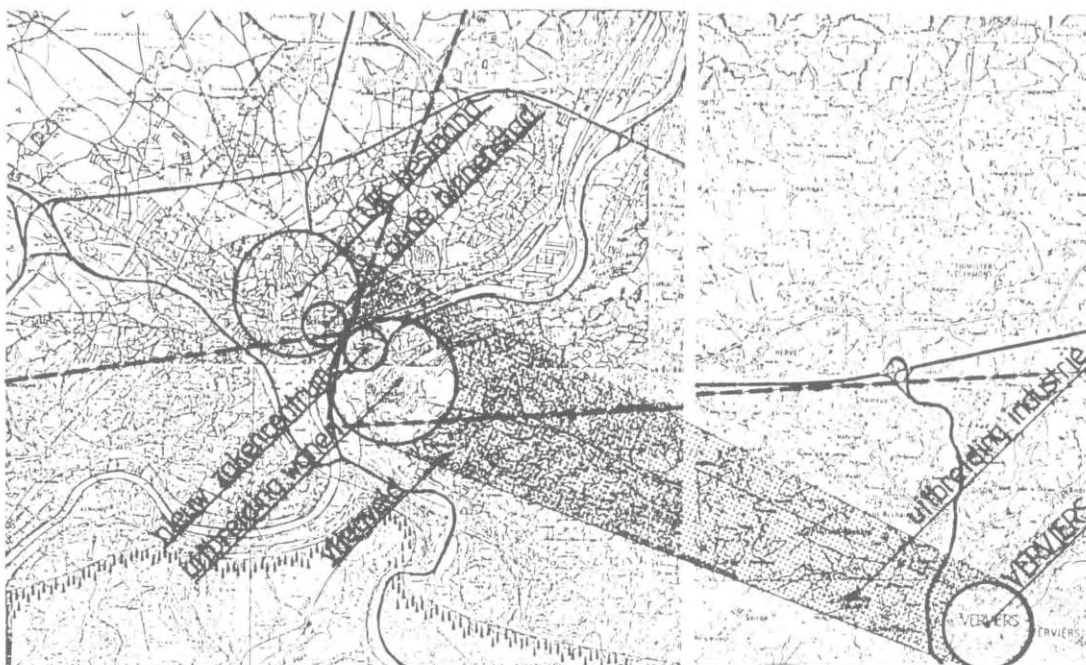
Loei Singulari

De projectmatige aanpak van 'Loei Singulari' geeft aanleiding tot discussie: biedt de 'locale' benadering in deze regio vol grenzen inderdaad meer perspectief dan de boven-regionale? In ieder geval levert 'Loei Singulari' enkele goede, originele en uitvoerbare ideeën. Grote bezwaren heeft de jury tegen de ogenschijnlijk logische wijze waarop de ligging van de 'Loci' is bepaald (een maastraster van 10 bij 10 kilometer, vervolgens selectie en verschuiving). Slechts een enkel jurylid is geneigd de inzender deze onnodige „dwaasheid“ te vergeven.

The project oriented approach of Loci Singulari gives rise to discussion: does the 'local' approach in this region full of frontiers in fact offer more perspective than the regional? In any case Loci Singulari produces several sound, original and feasible ideas. The jury has great problems with the apparently logical way in which the siting of the 'loci' is determined (a measured framework of 10 by 10 kilometres, followed by selection and shift). Very few members of the jury are inclined to forgive the entrant this unnecessary 'foolishness'.

LUIK

LVE 92

Een wat saaie analyse van landelijke en stedelijke gebieden leidt tot een nogal vanzelfsprekende zonering in het ontwikkelingsvoorstel. Luik wordt in 'LVE 92' gezien als het centrum van een 'polynucleaire verstedelijkingszone'.

De jury mist in de plannen en in de toelichting een wervende visie. Ook de panelen kunnen de jury niet overtuigen.

Somewhat dull analysis of rural and urban areas leads to a somewhat obvious zoning in the development proposal. Luik is seen in LVE 92 as the centre of a 'polynuclear urbanisation zone'. The jury misses in the plans and the explanation an inspiring vision. Also, the panels cannot convince the jury.

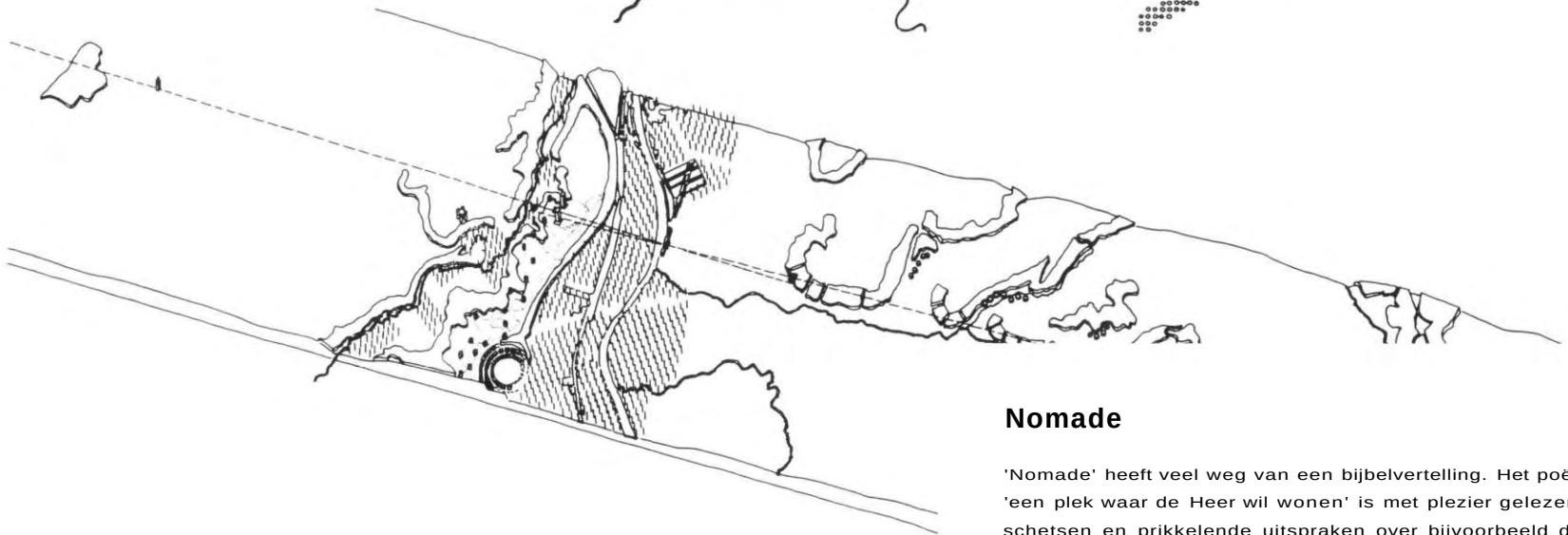
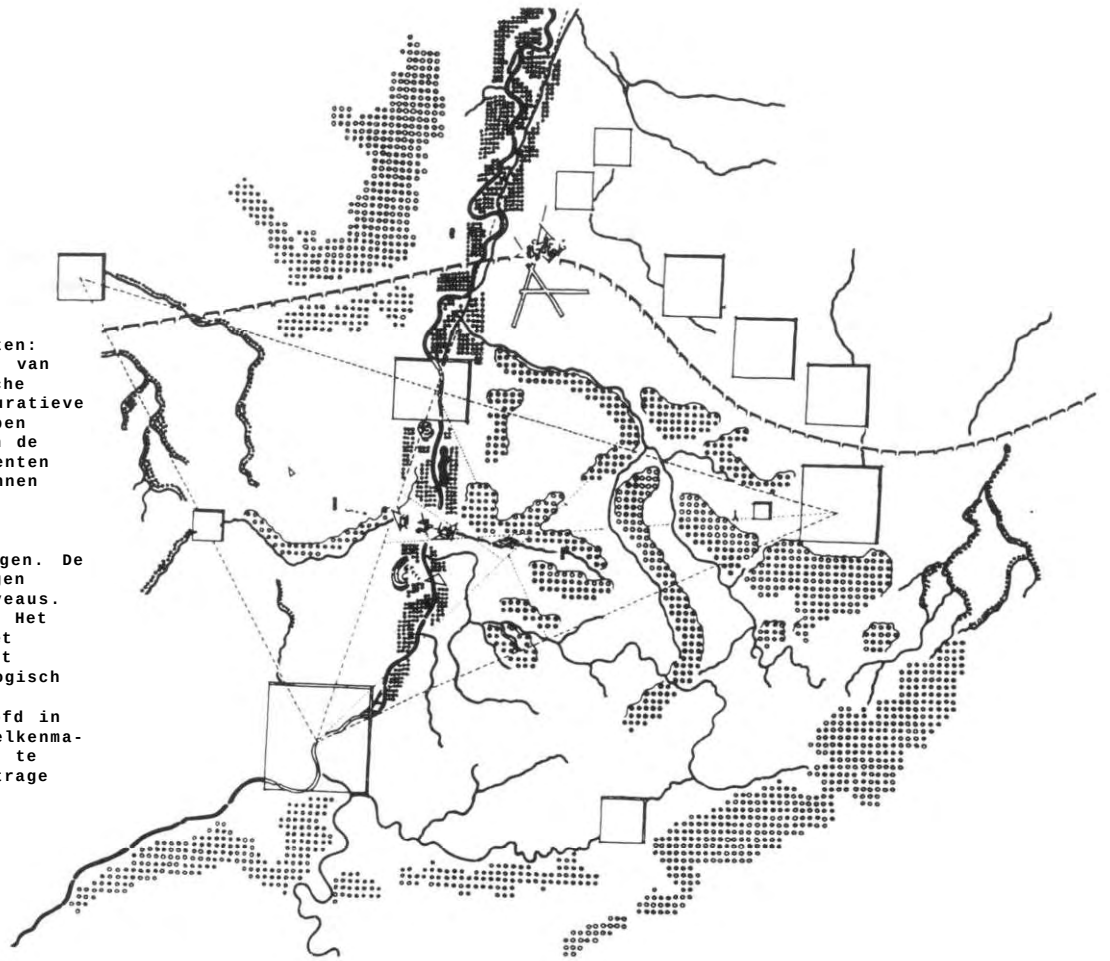
NOMADE

Bos en Stad der Kennis

Als uitgangspunt gelden regionale identiteiten: van delfstofwinning tot bronsgroen eikehout, van taalstrijd tot Eurocontrol, van gastronomische bijzonderheden tot buikproducten, van restauratieve stad tot top-instituten. Al deze eigenschappen worden opgepakt en uitgebaat om het slot van de achtertuin te krijgen. Door sluimerende talenten uit te buiten openent een regionaal naar binnen gekeerd landschap en een lokaal op zichzelf gericht volk het vizier op de buitenwereld. Van achtertuin tot voorhof.

De grenzen tussen wonen en herscheppen vervagen. De toekomst gaat gepaard met grote schaa sprongen tussen lokale, regionale en continentale niveaus. Er ontstaat frictie tussen diverse patronen. Het continentale niveau priemt in het lokale; het regionale niveau schurkt en schuurt langs het continentale. Tijd en ruimte sluiten niet logisch op elkaar.

De nieuwe nomade verplaats zich, met het hoofd in de wolken, in hoog tempo over de aarde om telkenmale ergens neer te strijken en nergens wortel te schieten. Rechtgeaarde Limburgers zien hun trage wereld doorsneden met lijnen van een ander

Nomade

'Nomade' heeft veel weg van een bijbelvertelling. Het poëtische verhaal over 'een plek waar de Heer wil wonen' is met plezier gelezen. Maar de lyrische schetsen en prikkelende uitspraken over bijvoorbeeld de spanning tussen continentale en lokale patronen, geven de jury uiteindelijk geen herkenbaar beeld. Het verhaal is daarvoor te weinig gevisualiseerd.

Een enkel jurylid vindt de plantekening mooi en dichtertlijk. De meerderheid houdt het echter op ontoegankelijk.

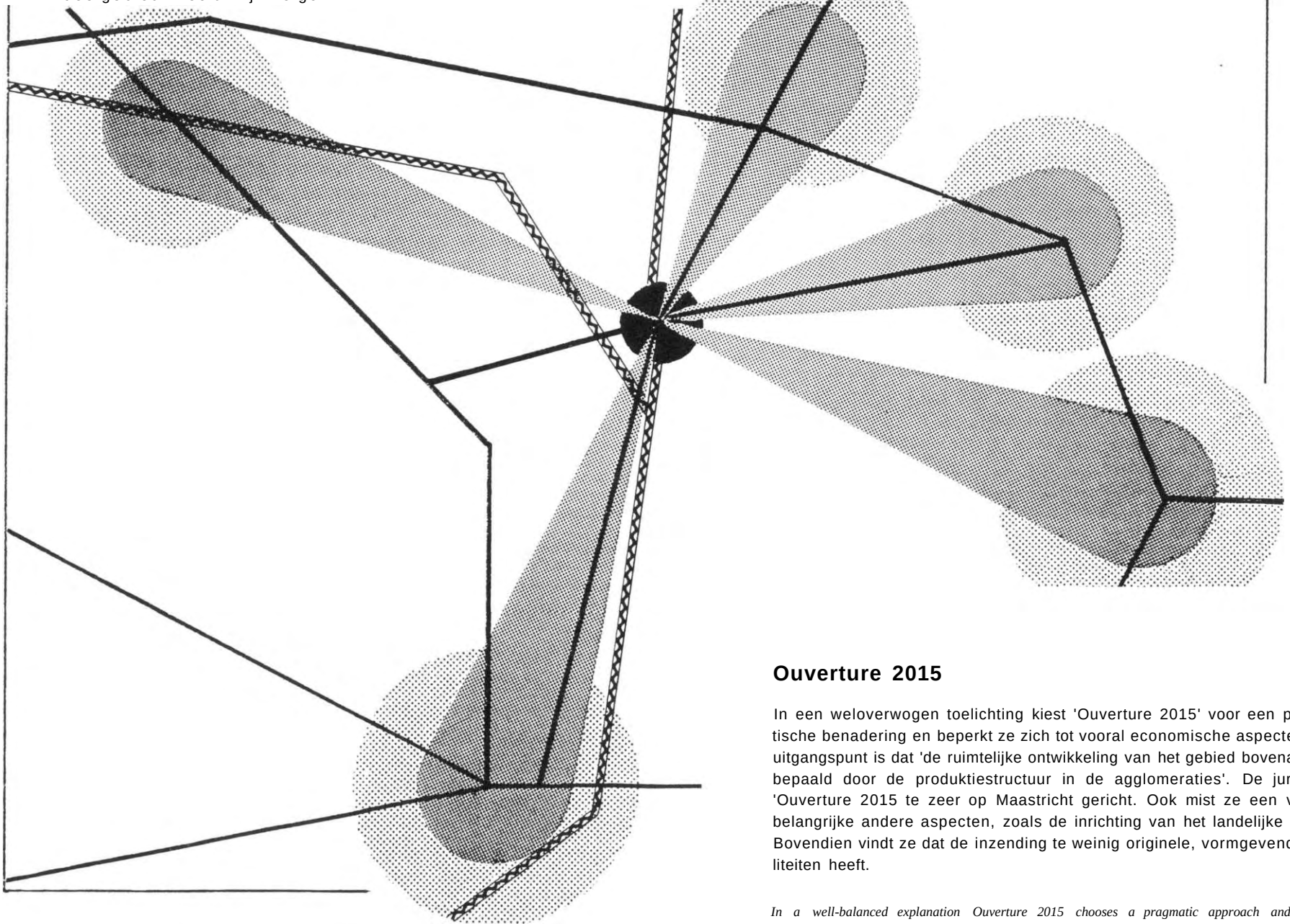
Nomade resembles in many ways a biblical narration. The poetic story about 'a place where the Lord wants to live' was read with pleasure. But the lyrical sketches and provocative statements about, for example, the tension between continental and local patterns do not, in the end, provide the jury with a recognizable picture. For this the story contains too little visualisation. A few members of the jury find the plan drawing beautiful and poetic. The majority, however, finds it inaccessible.

Ouverture 2015: een aanzet voor de Euregio. Momenteel een verzameling perifere gebieden, getekend door steenkoolwinning. Het vervagen van de grenzen na 1992 opent een nieuw perspectief; de Euregio wordt wellicht het economisch brandpunt van de agglomeraties Randstad, Ruhrgebied en Parijs. Dit blijft toekomstmuziek als niet alle potenties in het gebied optimaal benut worden.

Elk deelgebied heeft zijn eigen

kwaliteiten en gebreken. Maastricht kan vanwege de ligging centrumfuncties voor het gehele gebied vervullen: dienstverlening. Bij de omliggende kernen worden de plaatselijke potenties zoveel mogelijk aangewend om de tekortkomingen te compenseren. Productie- en distributiefuncties worden er versterkt naast hoogwaardige bedrijvigheid. Leidraad hiervoor is menging van wonen en werken en diversificatie van de bestaansbasis. Tradi-

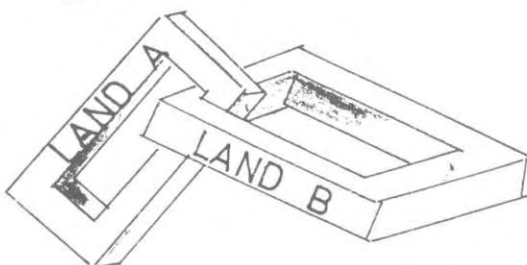
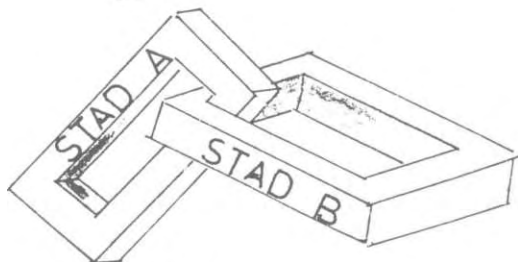
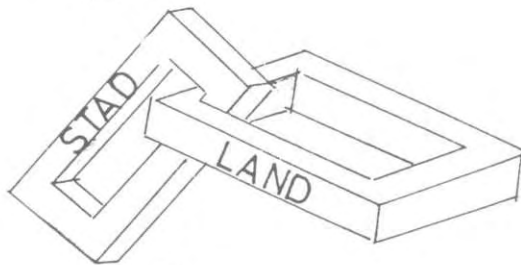
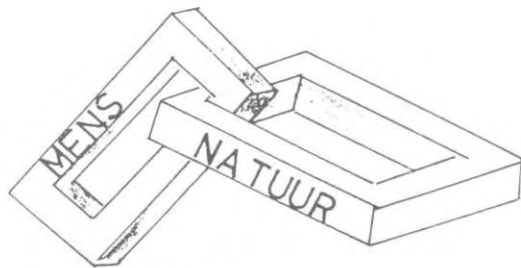
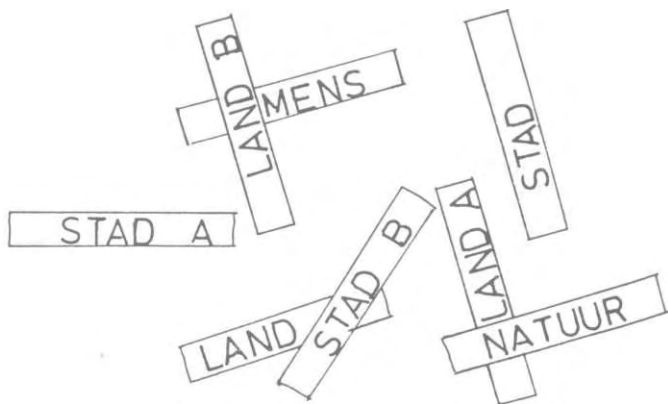
tionele monoculturen worden doorbroken. Met slechts enkele ingrepen in de infrastructuur en een consistent voorwaarden-scheppend beleid kunnen economische ontwikkeling, leefmilieu en ecologie geoptimaliseerd worden.

Ouverture 2015

In een weloverwogen toelichting kiest 'Ouverture 2015' voor een pragmatische benadering en beperkt ze zich tot vooral economische aspecten. Een uitgangspunt is dat 'de ruimtelijke ontwikkeling van het gebied bovenal wordt bepaald door de produktiestructuur in de agglomeraties'. De jury vindt 'Ouverture 2015' te zeer op Maastricht gericht. Ook mist ze een visie op belangrijke andere aspecten, zoals de inrichting van het landelijke gebied. Bovendien vindt ze dat de inzending te weinig originele, vormgevende kwaliteiten heeft.

In a well-balanced explanation Ouverture 2015 chooses a pragmatic approach and restricts itself primarily to economic aspects. A starting point is that 'the spatial development of the area is determined above all by the production structure in the agglomerations'. The jury feels that Ouverture 2015 is too strongly oriented upon Maastricht. It also misses a vision on other important aspects, such as the planning of rural areas. Moreover, it is of the opinion that the entry has too few original, creative qualities.

SCHAKEL

Samenvatting;

Ontwikkelingen in de maatschappij en de techniek hebben gezorgd voor een loskoppeling van de verschillende landschappelijke en maatschappelijke eenheden. Er ontstaat een nieuwe, hogere orde, waarvoor een nieuwe structuur gezocht moet worden. Hierbij zijn reliëf en water de aanknopingspunten, ze zijn structurerend, verbindend, natuurlijk en doorgaand. Ze vormen de schakel tussen mens en natuur, stad en land en de verschillende steden en landen onderling.

De landschappen in het studiegebied, ontstaan door een samenspel tussen abiotische, biotische en antropogene factoren, hebben verschillende verschijningsvormen en functies.

Het natuurlijke brongebied, een gevarieerd en gedifferentieerd landschap biedt plaats aan een groot aantal levensgemeenschappen. De overgang naar de stedelijke Oostelijke Mijnstreek en het Maasdal is geleidelijk; het landelijke en het stedelijke wordt hier aan elkaar geschakeld door bodpartijen en recreatieve functies.

Het Maasdal, welke een antropogene zone is wordt gedomineerd door stedelijke, recreatieve en bosbouwkundige functies.

De gebieden boven de Oostelijke Mijnstreek en tussen Luik en Hasselt zijn door grondsoort en de relatieve vlakheid geschikt voor grootschalige landbouw, met name akkerbouw.

Schakel

In mooie en rustige beelden presenteert 'Schakel' een plan dat vooral ecologisch van aard is. Het veelbelovende idee van 'schakels' tussen mens en natuur en stad en land, wordt echter onvoldoende uitgewerkt en krijgt zo te weinig inhoud. Het beeld van de verstedelijking is onduidelijk. Het ecologische verhaal is keurig maar niet verrassend.

/// beautiful and tranquil pictures Schakel presents a plan that is mainly ecological in nature. The promising idea of 'links' between man and nature and town and country is, however, insufficiently developed and has, therefore, too little content. The visualisation of the urbanisation is unclear. The ecological theme is sound but not surprising.

S A M E N V A T T I N G n o t t o " S T E R "

Weergegeven is een toekomstbeeld van ca. 30 jaar na heden.

Daarbij is ovale ring ontstaan waarvan de huidige steden Aken, Verviers, Luik, Tongeren, Hasselt, Maasmechelen, Geleen-Sittard, Heerlen-Landgraaf-Kerkrade, etc. deel van uit maken.

In het centrum van die ring ligt Maastricht. Deze stad heeft zich niet alleen als centrum van deze ring ontwikkeld, maar ook als high-tech centrum van een veel groter gebied daaromheen, verbonden door een hoogwaardige kabelnetwerk. Het gunstige woonklimaat heeft daaraan medegewerkt. Via aan de noord- en zuidzijde gevestigde watersportgebieden en een geïntegreerde uitbreiding aan de oostzijde heeft het een koppeling bewerkstelligd met het recreatiegebied van het plato van Margraten en het toeristische gebied van rivieren en dalen, waar Gulpen naast Valkenburg een trengleister is geworden. Doordat de n-2 en o-4 verbindingen zijn verbeterd, het vliegveld is uitgebreid middels naar o-4 baan, haar openbaar vervoer aantrekkelijker is gemaakt middels een sneltram, terwijl de nabij gelegen halte LGV voor snelverbindingen zorgt met Londen, Parijs, Keulen, Frankfurt, Brussel en Amsterdam. Maastricht is buiten naar grenzen gaan uitbreiden. De woningbouwopzet is nieuw, de electronica is afgestemd op heel thuiswerk.

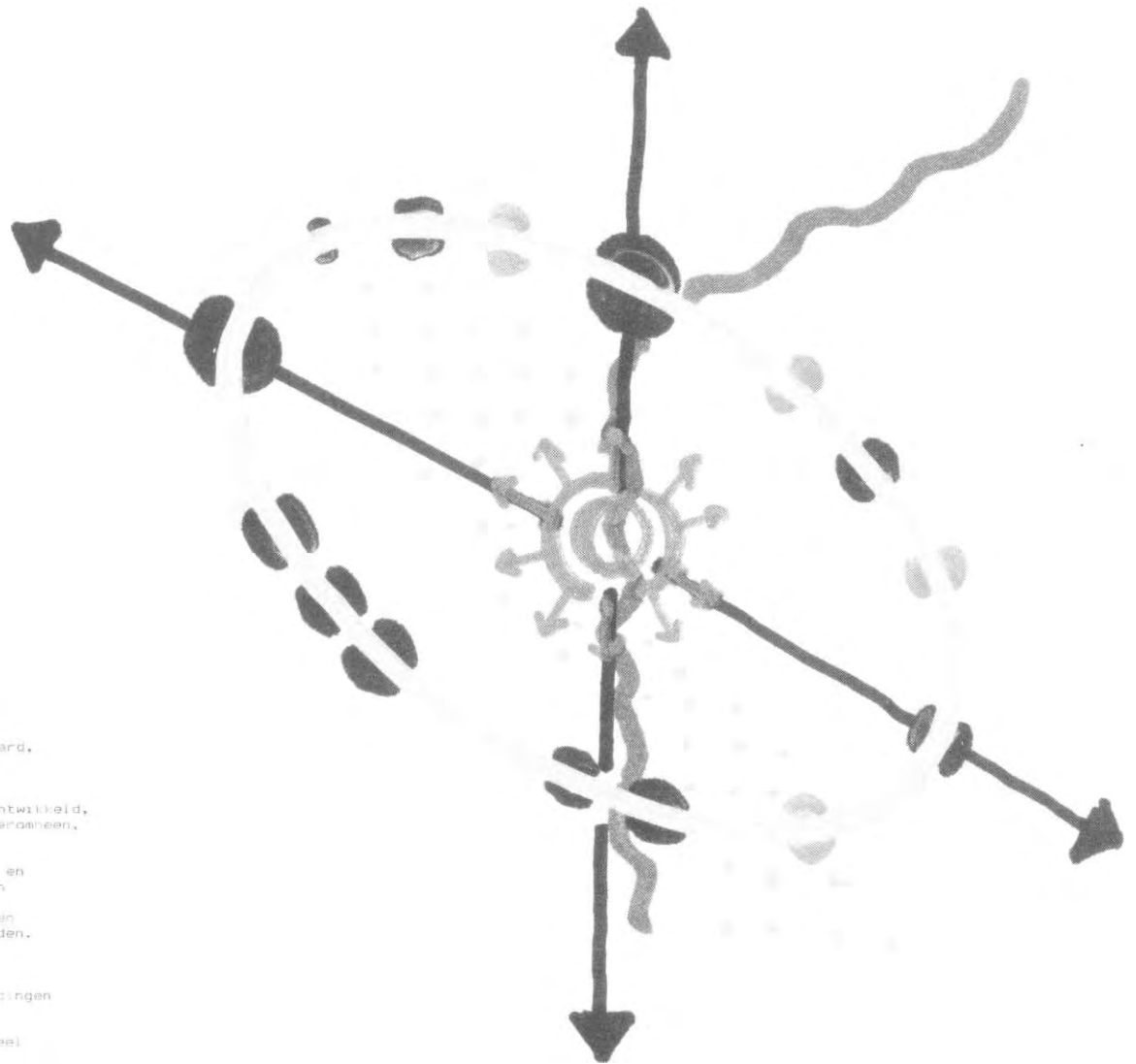
In de ring zijn steden zich in hun eigen richting gaan specialiseren. Zo is Heerlen een zaken-dienstverleningscentrum geworden, Brunssum een Navy stad, Aken een onderwijsstad, Verviers-Eupen een brug naar de Ardennen, Luik de industriestad met een eigen aan- en afvoer vliegveld, Tongeren een historisch centrum en Hasselt een avantgardistisch centrum met goede verbindingen met de navengebieden en Brussel.

De industrieën bij Maasmechelen, Luik en Aken hebben zich vernieuwd en uitgebreid. Er is hier ook plaatsvervangende industrie ontstaan.

Landbouwgebieden werden geïntensifieerd.

Het toerisme heeft door tuuroorden in Valkenburg, Aken, Spa en Chaudfontains, door vakantie- en recreatiecentra op het plato van Margraten een internationaler karakter gekregen.

Op bestuurlijk nivo heeft het gebied een overkoepelend orgaan gekregen, welke echter op lager nivo een adviserende taak heeft.

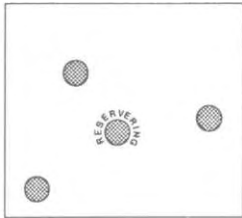
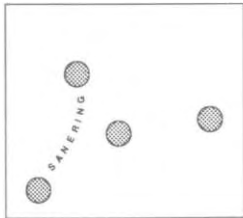
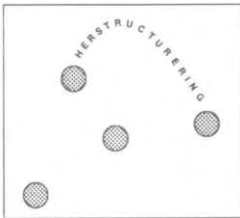

Ster

Een ontwerpersbenadering met een duidelijk idee: een ovale ring van steden rond het centrum Maastricht. De jury vindt het idee echter onvoldoende onderbouwd en uitgewerkt.

De jury mist in 'Ster' een integrale visie; het plan is te veel op Maastricht gericht. Bovendien vindt de jury de ideeën door de presentatie slecht toegankelijk.

A designer's approach with a clear idea: an oval ring of cities around the centre, Maastricht. The jury feels, however, that the idea is insufficiently underpinned and developed. The jury misses in Ster an integrated vision; the plan is too much oriented upon Maastricht. Moreover, the jury is of the opinion that the ideas are poorly accessible because of the presentation.

We zijn **gefascineerd** geraakt door de geschiedenis en de mogelijke toekomst van de Euregio Maas-Rijn als "land zonder grens." De samenhang in het centrale gebied kan worden versterkt door verbinding i.p.v. scheiding en complementariteit i.p.v. concurrentie na te streven. Ruimtelijk kan dit worden bereikt door de ontwikkeling, organisatie en vormgeving van **vier verbindende zones** en **vier complementaire centra**.

In aansluiting op het "gemeenschappelijke klimaat" gebaseerd op gedeelde historische ervaringen, de ontluikende samenwerking in het kader van de Euregio Maas-Rijn, de strategische ligging in het Europa van na 1992 en de verschillende natuurlijke en culturele kwaliteiten van het gebied, zou ook ruimtelijk de stap van **scheiding naar verbinding** moeten worden gezet. In de Voerstreek is het identiteits- en loyaliteits vraagstuk van een grensgebied zo intens aan de oppervlakte gekomen, dat aan de positie van juist dit gebied niet kan worden voorbijgegaan. De opgave, die we ons hier hebben gesteld is: maak van een **dieptepunt een hoogtepunt** in aansluiting op het eigen karakter van het gebied in verhouding tot de centra Luik, Aken en Maastricht.

Voor de zone tussen Luik en Aken biedt de ligging tussen enerzijds de Ardennen en anderzijds de transportassen van autoweg en TGV mogelijkheden voor de vestiging van nieuwe bedrijvigheid en het versterken van het wervend woonmilieu. De karakteristiek van deze zone is **ontwikkeling**. De naam Gouden Rand sluit aan bij de oriëntatie op de Vesdre en de bosrand. Ten noorden van Maastricht tot voorbij Aken ligt de mijnstreek. In dit gebied is vooral de verspreide bebouwing en de onduidelijke overgang stad-land opvallend; een herkenbare structuur ontbreekt. Voor deze zone is **herstructurering** noodzakelijk. Nieuwe groenvoorzieningen vormen een gevarieerde Landstad. Maastricht en Luik worden verbonden door de Maas en het Albertkanaal, waarlangs relatief vuile en deels in verval geraakte industrieën zijn gevestigd. Bovendien is het 'eiland'karakter van deze zone verloren gegaan. **Sanering** en herstel van een multifunctionele eiland-structuur biedt uitkomst: Maaseilanden. Centraal in het gebied ligt het Heuvelland, dat met zijn golvende heuvels en wijde uitzichten een uniek element vormt op de overgang van de Ardennen naar de Maas. Het rustige landelijke karakter, met recreatieve voorzieningen aan de randen moet gewaarborgd blijven. **Reservering** is hier dan ook het uitgangspunt.

Luik is groot geworden door de vele op de kolenmijnen langs de Maas gebaseerde industrieën. Ook nu nog is de overslagfunctie van trein naar schip van belang. De achteruitgang van destaa-industrie maakt het noodzakelijk ook naar nieuwe activiteiten te zoeken; daarbij kan worden ingespeeld op de reeds aanwezige functie in de distributie-sector. Per saldo is Luik een centrum van industrie, distributie en logistiek. De historische betekenis van **Aken** blijkt uit de nog steeds grote toeristische aantrekkingskracht van het stadscentrum. In de laatste tien jaar zijn activiteiten op het gebied van research en development sterk in ontwikkeling gekomen. Deze ontwikkeling kan worden benut voor de uitbouw van Aken als centrum van R&D. In **Maastricht** is de historische binnenstad in de jaren zestig en zeventig vrijwel geheel gerestaureerd. Een groot aantal Europese instituten op het gebied van de verwerving en overdracht van kennis hebben zich wellicht mede daardoor hier gevestigd. Met de opening van het MECC kan de stad zich ontwikkelen tot een centrum van kennisuitwisseling en -overdracht. Van geheel andere aard is het nieuwe centrum dat in en rond de Voerstreek tot ontwikkeling wordt gebracht: de Ziel. Zijn de drie steden vooral gericht op economische activiteiten en een volwaardig stedelijk milieu, in **de Ziel** ligt het accent op rust en bezinning. In het hart van het autovrije gebied is een research- en retraite-centrum gelegen. Bezoekers bereiken de Ziel via de randwegen en de recreatieve spoorlijn die van Tongeren naar Aken loopt en een station heeft in Sint-Martens-Voeren. Dit is tevens het vertrekpunt van wandel- en fietsroutes in het gebied.

Ziel & Zaligheid

De historisch-geografische toelichting van 'Ziel & Zaligheid' is helder en verfrissend, en dat geldt ook voor het basisconcept en de plankkaart. Origineel is het kiezen van de Voerstreek als 'Ziel' en uitgangspunt van het ontwerp. Toch mist 'Ziel & Zaligheid' iets. De presentatie heeft geen eenheid in stijl en leuke ideeën krijgen in de tekening net niet genoeg schwung. De voorgestelde 'herstructurering' van de mijnstreek in een 'Landstad' door het aanzetten van de stadsranden met bos, vindt de jury te mager om van werkelijke herstructurering te kunnen spreken.

The historical-geographical explanation of Ziel & Zaligheid is clear and refreshing, which is also true of the basic concept and the plan map. The choice of the Voerstreek as 'soul' and starting point for the plan is original. Yet Ziel & Zaligheid lacks something. The presentation has no unity of style and good ideas do not receive enough flourish in the drawing. The proposed 'restructuring' of the mining area into a 'Land city' by adding wooded areas to the urban fringes is found by the jury to be too insubstantial to really speak of restructuring.

Toelichting

Wijziging van de wereldeconomie en de stijgende milieuproblematiek vragen op ingrijpende maatregelen. Er moet een nieuwe handelsstructuur gevormd worden, welke met publiek-privaat partnership samenwerking bevordert. Menselijke ontwikkeling eist een bijdrage voor milieubeleid. Het Eucentra (bedrijfsleven) concretiseert, het bestuur geeft de hoofdlijnen aan.

Ontwikkelingsschets is een indicatie van de stedelijke/industriële locaties, bij concentraties gevuld met open ruimten en hiermee een stadsrand vormend rondom intensieve menselijke activiteiten. Interne structuren per agglomeratie worden globaal uitgewerkt, waaruit een beleidsplan ontstaat naar de gewenste ontwikkeling. Rondom de stadsranden komt een extensieve zone, onderling verbonden, waar een ecologische structuur begint. Als 1^e Fase een 906 m. brede strook hierbinnen ontwikkelen, voor mensen toegankelijk. Daar buiten volgt een intensieve zone, waar intensieve veeteelt wordt uitgekocht door projecten als recreatie, delfstoffen winning, aanleg infrastructuur en uitbreiding dorpen. Stedelijke recreatie bij de boer ontwikkelen. Het voedingsgebied van de Euregio ligt vooral gesitueerd in de zuid-west hoek, waar de te ontwikkelen ronde stad Tongeren het zone-centra vormt.

motto 906

906

Een matige presentatie en onduidelijke schetsen maken de inzending '906' niet zo toegankelijk. De panelen zijn niet goed gestructureerd en het ontwerp is onduidelijk.

De jury heeft moeite de ideeën van '906' te volgen.

Een leuke aanzet als bijvoorbeeld de detailtekening voor Luik krijgt te weinig een vervolg.

A moderate presentation and unclear sketches render 906 rather inaccessible. The panels are not well structured and the plan is unclear. The jury has difficulty in following the ideas of 906. A good starting point such as, for example, the detailed drawing of Luik has too little follow-up.

de opdracht

Uitgaande van de in het prijsvraagprogramma geformuleerde probleemstelling worden ontwerpvoorstellen voor de ontwikkeling van het gegeven studiegebied verwacht. De globale omvang van het studiegebied is weergegeven in het prijsvraagprogramma.

Gevraagd wordt:

- a. een globale karakteristiek te geven van de bestaande situatie, waarbij aandacht moet worden besteed aan:
 - de functionele opbouw van het landelijk en stedelijk gebied, zowel in economisch als in ecologisch opzicht (patroon en structuur van functies);
 - de visueel-ruimtelijke opbouw (patroon en structuur van ruimtelijke elementen);
 - het reliëf, de geologische opbouw en de bodemkundige situatie (de abiotische ondergrond);
- b. de veranderingsprocessen wat betreft het wonen, werken en de ecologische situatie, weer te geven zoals U die ziet;
- c. op basis van Uw visie op / analyse van de bestaande situatie en de genoemde te verwachten ontwikkelingen (vervat in a. en b.) een ontwerpopdracht en structurele uitgangspunten te formuleren;
- d. conform de geformuleerde ontwerpopdracht, een ontwerpvoorstel te doen voor de ontwikkeling van het studiegebied (ontwikkelingsschets);
- e. één en ander te illustreren aan de hand van 1 of 2 concrete voorbeelden op lokaal niveau naar keuze.

In de presentatie dient bijzondere aandacht te worden geschonken aan de beeldtaal.

Het in te dienen werkstuk dient te bestaan uit:

- maximaal 2 bladen van 90 cm breed en 135 cm lang

Op deze bladen moeten de getekende regionale ontwerpvoorstellen voor de ontwikkeling van het gebied en de uitwerking(en) op lokale schaal (bovengenoemde onderdelen d. en e.) worden gepresenteerd in zwart/wit of kleur. Aan te houden schalen zijn:

voor de ontwikkelingsschets: 1:100.000;

voor de uitwerking(en): 1:50.000 (zonodig aan te vullen met schetsen op schaal 1:25.000).

De tekeningen mogen doorlopen van het ene blad naar het andere; in dat geval moet er wel rekening mee worden gehouden dat de bladen met een tussenruimte van 2 a 3 cm geëxposeerd zullen worden.

De bladen dienen te bestaan uit vlak, oprolbaar, lichtgewicht materiaal. De informatie die erop weergegeven wordt, moet op een afstand van ongeveer 1 m leesbaar zijn. Dit betekent een minimale letterhoogte van 3 mm en een minimale lijndikte van 0,5 mm. Elk blad dient in de rechteronderhoek motto en bladletter te bevatten.

- een toelichting van in totaal maximaal 10 A4

De toelichting moet in tekeningen, schema's, foto's etc. en maximaal 1500 woorden tekst, in ieder geval de visie van de inzender op de karakteristiek van, en de te verwachten ontwikkelingen in het gebied, alsmede de te formuleren ontwerpopdracht en uitgangspunten (onderdelen a., b., en c.) omvatten.

Indien gewenst kan in deze toelichting plaats worden ingeruimd voor

aanvullende informatie over de ontwerpvoorstellen, voorzover de grote presentatiebladen (zie boven) hiervoor geen ruimte bieden (e.e.a. echter zonder het gegeven maximum van 10 A4 te overschrijden).

Elke pagina dient in de linkerbovenhoek motto en paginanummer te bevatten.

- een samenvatting van het ingezonden werkstuk in woord en beeld op een blad van 30 bij 30 cm.

De samenvatting zal - onder voorbehoud - worden opgenomen in het juryrapport en moet daarom reproduceerbaar zijn in zwart/wit.

De op het blad open te laten uitsparingen zijn bedoeld voor (uniforme) weergave van het motto waaronder wordt ingezonden, paginanummering en weergave van het juryoordeel. (Voor prijswinnaars kan een andere wijze van presentatie van het werkstuk in het juryrapport worden gekozen.)

De werkstukken mogen zowel in het nederlands, als in het duits, frans of engels worden ingezonden.

colofon

De prijsvraag „Stad en land op de helling" is mogelijk gemaakt door financiële bijdragen van onder meer:

- de Rijksplanologische Dienst (RPD)
- de directie Bos- en landschapsbouw van het Ministerie van Landbouw en Visserij
- het Ministerie van Buitenlandse Zaken

de provinciale besturen van:

- Limburg
- Zuid-Holland
- Overijssel
- Flevoland
- Noord-Holland
- Groningen

- de gemeentebesturen van:

- Maastricht
- Heerlen

- Kamer van Koophandel en fabrieken voor Maastricht en omstreken

Secretariaat jury:

ir H. Leeftang,

in samenwerking met ir Gerda Roeleveld en ing. P. Stoop

Bestuur Eo Wijersstichting:

prof. ir W.J.G. van Mourik, voorzitter

ir H.W. Struben, vice voorzitter

mr ir A.W. Hartman, penningmeester

ir H. Leeftang, secretaris

ir P. Spijk

Redactie en tekst: ir H. Harsema

Vormgeving en lay-out: Rijksplanologische Dienst, Afdeling Grafische Beeldvorming, Werner Hulsbergen

Fotografie: Rijksplanologische Dienst, Afdeling Grafische Beeldvorming, Rob Poelenjee, Fred van Veen

Zetwerk: Rijksplanologische Dienst, Afdeling Grafische Beeldvorming, Martin Janssen / Ando, Den Haag

Druk: Ando, Den Haag

Prijsvraagcommissie:

dr ir A.J. Flach, voorzitter

dr H. van der Cammen

drs A. de Groot

drs. P.J. van Knippenbergh

ir J. Vallen

ir D.C. Scheffer, adviseur

ir Gerda Roeleveld

ing. P. Stoop

Jury:

prof. ir M.J. Vroom, voorzitter

mr P. Meyer Viol

prof. dr F.J. Ormeling

ir L. Stolker-Nanninga

ir W. Wissing

ir M.C. van den Berg, reservelid

ir F.J. Zandvoort, reservelid

itionele beeld
)mplexen' die
en.

;vraag, uitge-
aagd om een
de 'Euregio',
iet de steden

ïrende, kleur-
ntelijke orde.
r de 23 werk-

j die is uitge-
uimtelijk ont-

de winnende

ia! picture of
coming into
al identity,
etition, orga-
ïtition was to
m', the three
ands contai-

onal, colour-
is jury report
ork sent in.

tition organi-
lim of stimu-
sgional level.
i the winning